

**ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА**

Кафедра фінансового та податкового права

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФІНАНСОВОГО ПРАВА

Збірник тез доповідей учасників

Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції

(30 жовтня 2024 року)

Ірпінь –2024

УДК 347.73(477)(06)
ББК 65.9(4Укр)67.302я431
А43

Рекомендовано до видання
Вченою радою Навчально-наукового інститут права
Державного податкового університету
(від 13 листопада 2024 року, протокол № 4)

Редакційна колегія:

Марина ГЛУХ, к.ю.н., професор; Любов КАСЬЯНЕНКО, д.ю.н., професор;
Олена МЕЛЬНИК, к.ю.н., доцент.

Актуальні питання фінансового права: А43 матеріали Всеукраїнської науково-практичної студентської конференції, м. Ірпінь, 30 жовтня 2024 року. Ірпінь: Державний податковий університет, 2024. 170 с.

У збірнику представлені наукові праці учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні питання фінансового права», яка відбулася 30 жовтня 2024 року.

До збірника увійшли тези доповідей учасників конференції, що відображають результати пошуків авторів із вказаною проблематики.

Збірник може бути корисним науковцям, практичним працівникам, здобувачам вищої освіти та широкому колу читачів, які цікавляться питаннями фінансового права.

Тези доповідей подаються в авторській редакції. Відповідальність за зміст несе автор.

УДК 347.73(477)(06)
ББК 65.9(4Укр)67.302я431
© ДПУ, 2024

ЗМІСТ

Батюк Л. Фінансова інклюдія та захист прав споживачів фінансових послуг...	6
Блюс І. Шахрайство з ПДВ в Україні: кримінальна відповідальність.....	9
Бобчук Є. Правове регулювання цінних паперів.....	14
Вакеріна А. Валютні обмеження в умовах військового стану.....	17
Висоцька В. Концептуальні засади розвитку норм та правових інститутів фінансового права.....	21
Візняк А. Міжнародні валютні правовідносини та їх вплив на законодавчу політику України.....	24
Вознюк І. Фінансово-правове регулювання платіжних систем в Україні.....	28
Гаврилук Д. Види платіжних систем за законодавством України та міжнародними стандартами.....	31
Гринишин Т., Магдалінова А. Правове регулювання валютних операцій в Україні.....	35
Гриценко В. Правове регулювання бюджетного процесу в Україні.....	39
Гришко І. Фінансово-правова відповідальність за порушення бюджетного законодавства.....	42
Дем'яненко А. Адаптація національного податкового законодавства України до міжнародних стандартів: проблеми та перспективи.....	46
Дутова С. Особливості бюджетного права.....	50
Замота А. Шляхи вдосконалення перспектив фінансової політики.....	53
Колодезна В. Поняття, значення та функції податків. роль податків у формуванні бюджету.....	57
Король К. Трансформація фінансового права під впливом.....	60
Куркула А. Теоретико-правові засади запровадження міжнародного досвіду в Україні в алгоритми фінансового моніторингу суб'єктів господарювання в банківській системі.....	63
Лавренюк О. Розвиток валютного права та валютного законодавства України.....	67

Любовець Д. Правові аспекти інтеграції України в міжнародну фінансову систему.....	71
Магдалінова А., Гринишин Т. Інвестиційна діяльність в Україні: правові аспекти.....	75
Мазяр К. Правове регулювання віртуальних активів в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку.....	81
Максимюк Т. Фінансово-правове регулювання платіжних систем в Україні...	84
Михайлова С. Правове регулювання фінансового контролю.....	88
Михайлюк А. Особливості фінансово-правової відповідальності за правопорушення в бюджетній сфері.....	91
Михалевич С. Податкова знижки: поняття та особливості застосування в умовах воєнного стану.....	96
Нікітін Д. Правове регулювання банківської системи.....	100
Обруч Я. Плата за землю та її місце в системі майнового оподаткування.....	103
Олійник Н. Правові засади створення та функціонування системи електронних платежів НБУ.....	108
Палюх О. Податкове законодавство України: стан, проблеми та перспективи...	112
Пуха М. Бюджетне, податкове та банківське законодавство України: стан, проблеми та перспективи.....	116
Романенкова А. Договір дарування як спосіб уникнення оподаткування при відчуженні нерухомості.....	119
Савенко Н. Місце електронних грошей та їх правовий статус в умовах сучасності.....	123
Свиридон С. Правове регулювання грошового обігу.....	126
Світлична О. Особливості фінансово-правової відповідальності платників податків.....	129
Смірнов Є., Морозов В. Правове регулювання публічного кредиту та боргу.....	133
Солдаткіна А. Еволюція правових інститутів у сфері державних фінансів.....	137

Ткачук В. Цифровізація податкової системи України: перспективи розвитку....	141
Фірскіна К. Міжнародна фінансова допомога під час війни в Україні.....	145
Франко І., Лебедюк К. Проблеми акцизного оподаткування в Україні.....	148
Чернобай Д. Правові засади здійснення фінансового контролю.....	153
Чупира А. Бюджетний процес в Україні. Характеристика стадій бюджетного процесу.....	156
Ютовець О. Суб'єктивний склад фінансового права.....	159
Ющенко А. Фінансово-правова відповідальність.....	164
Янкова М. Фінансова стабільність та регулювання.....	167

Лілія БАТЮК,
студентка групи ПБ-22-4,
Державний податковий університет
Науковий керівник: Любов КАСЬЯНЕНКО,
доктор юридичних наук, професор,
Державний податковий університет

ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ ТА ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Фінансова інклюзія – це процес забезпечення доступності фінансових послуг для всіх верств населення, незалежно від їхнього соціального статусу, місця проживання та рівня доходу. В Україні, як і в багатьох інших країнах світу, цей процес є одним із пріоритетних напрямків розвитку фінансового сектору. Однак, разом із розширенням доступу до фінансових послуг, виникають нові виклики, пов'язані із захистом прав споживачів.

Організація Об'єднаних Націй і Світовий банк визначають фінансову інклюзивність як «доступ до широкого кола фінансових продуктів та послуг, які є доступними або надаються за розумною ціною, корисні та здатні задовольнити потреби домашніх господарств та підприємств, а також які надаються відповідально та стабільно» [1]. У своєму дослідженні О. В. Акімова фінансову інклюзивність розглядає як «характеристику включення населення в офіційний фінансовий обіг, у т. ч. в частині доступу до послуг офіційно зареєстрованих фінансових установ» [2, с. 195].

Актуальність дослідження фінансової інклюзії та захисту прав споживачів обумовлена кількома факторами:

1. Нерівномірний доступ до фінансових послуг. Значна частина населення України, особливо в сільській місцевості та серед малозабезпечених верств, все ще не має повноцінного доступу до банківських послуг та інших фінансових інструментів.

2. Розвиток цифрових фінансових технологій. З одного боку, цифровізація фінансового сектору розширює можливості для надання фінансових послуг, але

з іншого – створює нові ризики для споживачів, пов'язані з кібербезпекою та шахрайством.

3. Посилення вимог міжнародних фінансових організацій. Міжнародні фінансові інституції все більше уваги приділяють питанням фінансової інклюзії та захисту прав споживачів, що стимулює національні уряди до відповідних реформ.

Українське законодавство містить ряд нормативних актів, які регулюють питання фінансової інклюзії та захисту прав споживачів. Зокрема, це Закон України «Про захист прав споживачів», Закон України «Про банки і банківську діяльність» [3], а також нормативні акти Національного банку України. Однак, на практиці існують певні розбіжності між законодавчими нормами та реальністю.

Одним із важливих напрямків розвитку фінансової інклюзії є популяризація безготівкових розрахунків. Незважаючи на певні успіхи в цьому напрямку, все ще існує значний потенціал для зростання. Серед проблем, які стримують розвиток безготівкових розрахунків, можна виділити:

- низький рівень фінансової грамотності населення. Багато українців не мають достатніх знань про фінансові продукти та послуги, що ускладнює їх використання;
- недостатня розвиненість інфраструктури для безготівкових розрахунків. Особливо це стосується сільської місцевості, де кількість банкоматів та терміналів недостатня.

Захист прав споживачів фінансових послуг є одним із ключових завдань держави. Однак, на практиці споживачі часто стикаються з проблемами при вирішенні спорів з фінансовими установами. Серед основних проблем можна виділити:

1. Недостатня обізнаність споживачів про свої права. Багато споживачів не знають про свої права та можливості захисту в разі порушення їхніх інтересів.
2. Складні процедури вирішення спорів. Процедури подання скарг та розгляду спорів часто є затяжними та бюрократичними.

3. Недостатня ефективність роботи органів фінансового нагляду.

Національний банк України та інші регуляторні органи не завжди ефективно виконують свої функції з контролю за діяльністю фінансових установ.

Отже, фінансова інклюзія та захист прав споживачів фінансових послуг є взаємопов'язаними поняттями. Для забезпечення ефективного розвитку фінансового сектору необхідно вживати комплексних заходів, спрямованих на:

- популяризацію фінансової грамотності. Проведення інформаційних кампаній, розробка навчальних програм для різних категорій населення;
- розвиток безготівкових розрахунків. Створення сприятливих умов для розвитку безготівкових розрахунків, розширення мережі банкоматів та терміналів;
- посилення захисту прав споживачів. Спрощення процедур вирішення спорів, підвищення ефективності роботи органів фінансового нагляду;
- боротьба з фінансовими пірамідами та іншими видами шахрайства. Посилення відповідальності за фінансові правопорушення, удосконалення механізмів захисту інвесторів.

Реалізація цих заходів дозволить створити в Україні більш справедливу та ефективну фінансову систему, яка буде служити інтересам усіх верств населення.

Список використаних джерел

1. Worldbank (2018). Financial Inclusion. Retrieved from. URL: www.worldbank.org
2. Akimova, O. V. (2015). Finansova inkluziia ta inshi peredumovy rozvytku fi nansovoho monitorynhu v Ukraini [fi nancial inclusion and other prerequisites for the development of fi nancial monitoring in Ukraine]. Molodyi vchenyi – Young Scientist, 12 (27), 198–204 [in Ukrainian].
3. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III : станом на 3 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>.

Ірина БЛЮС,
судентка групи ОПСБ-23-1,
Державний податковий університет
Науковий керівник: Вікторія ЧАЙКА,
доктор юридичних наук, доцент,
Державний податковий університет

ШАХРАЙСТВО З ПДВ В УКРАЇНІ: КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Податок на додану вартість (ПДВ) є важливою складовою податкової системи України та водночас одним з найбільш вразливих в аспекті шахрайства податків. Це призводить до значних втрат для державного бюджету, створює несправедливі умови для бізнесу та підриває довіру до податкової системи. За даними Бюро економічної безпеки України (БЕБ), український бюджет втрачає мільярди гривень через незаконні схеми відшкодування ПДВ. У 2023 році було попереджено випадки незаконного відшкодування ПДВ на суму 2,1 млрд грн [1]. Необхідність посилення боротьби з цими правопорушеннями є надважливою для захисту фінансової безпеки держави.

В Україні податок на додану вартість був запроваджений Законом України від 20 грудня 1991 року, коли країна перейшла від податку з обороту. Його недосконалість зумовила необхідність ухвалення у грудні 1992 року Декрету Кабінету Міністрів України «Про податок на додану вартість». Починаючи з жовтня 1997 року питання оподаткування податком на додану вартість регулювались Законом України «Про податок на додану вартість» за № 168/97-ВР [2, с. 98]. Податок на додану вартість був створений для того, щоб покращити фіскальну політику, контролювати фінансові потоки та забезпечити стабільне надходження коштів до бюджету. Проте, з моменту запровадження ПДВ з'явилися численні можливості для його зловживання.

Однією з перших розповсюджених схем є незаконне відшкодування з бюджету при експорті. Зміст схеми полягає у використанні незаконного відшкодування ПДВ через багаторазовий перепродаж і експорт товарів,

внаслідок чого експортер відшкодовує ПДВ, а постачальники, не сплативши податок, зникають. Один і той же товар може курсувати всередині країни (або між країнами) по колу, дозволяючи використовувати відшкодування ПДВ як інструмент злочинного підприємництва [3, с.14].

Інша розповсюджена схема шахрайства – це формування «схемного» податкового кредиту («скрутки» або «схемний» ПДВ). Сутність схеми полягає в офіційному імпортуванні підприємством (зазвичай легальним імпортером) до України товару зі сплатою до бюджету ПДВ та відповідним отриманням податкового кредиту. Далі товар реалізується всередині країни за готівкові кошти, залишаючись на товарному обліку підприємства-імпортера. Одночасно, в системі електронного адміністрування існує можливість для такого підприємства виписувати податкові накладні на всю суму імпортного ПДВ, що дозволяє протиправно сформувати податковий кредит зацікавленим платникам ПДВ, а отримані на рахунки кошти повернути клієнту готівковими коштами за вирахуванням процентів «за послугу» [3, с.14].

Наступна схема - зловживання пільгами. Суть цієї схеми полягає в маскуванні ввезення великих партій товарів на митну територію України під виглядом поштових або кур'єрських відправлень (так звана «поштова контрабанда») або як особистий імпорт чи провезення особистих речей (так звані «раби», «норма», «мурашки», «піджаки»). Великі партії товарів розподіляються на менші обсяги за допомогою стійких угруповань, які складаються з кількох десятків або сотень фізичних осіб (переважно мешканців прикордонних районів), на які не поширюється оподаткування ПДВ. Після перетину кордону товари пішки або на автомобілях чи автобусах збираються в одному місті та розвозяться по всій країні [3, с.19].

Фіктивне підприємництво, зокрема «карусельне» шахрайство- це схема, яка є найбільш розповсюдженою. Основою цієї схеми є відшкодування ПДВ під час проведення операцій із продажу товарів за цінами, нижчими від їх вартості придбання. Тобто підприємство купує товари не безпосередньо від постачальника, а через «ланцюжок» фіктивних фірм, які значно завищують ціну.

Отримані товари надалі реалізуються за їх реальною вартістю. Таким чином, різниця в ціні між придбанням і продажем товарів дозволяє підприємствам сформувавши від'ємне значення щодо ПДВ, в результаті чого платник податку «чесно» претендує на відшкодування ПДВ [4].

Ще однією поширеною схемою є підміна товарної номенклатури, зокрема сільськогосподарської продукції. Суть цієї схеми полягає в тому, що підприємство формує податковий кредит з ПДВ за рахунок товарів, необхідних для проведення сільськогосподарських робіт, а потім реєструє в Єдиному реєстрі податкових накладних накладні на реалізацію сільськогосподарської продукції (наприклад, пшениці або соняшникової олії). Існують два типи підприємств, які використовують цю схему. Перший тип – це реальні сільськогосподарські підприємства, які застосовують цю схему для збільшення податкового кредиту через безтоварні операції з метою мінімізації своїх податкових зобов'язань або зобов'язань замовників за винагороду. Такі підприємства зазвичай мають наявність земельних ділянок у власності або користуванні, складських приміщень та спеціалізованої техніки, але часто не мають достатньої кількості трудових ресурсів. Другий тип – це вигодоформуючі підприємства, основна діяльність яких пов'язана із сільськогосподарськими роботами. Щоб прикрити діяльність, що приносить податкові вигоди третім особам, і створити видимість реальної господарської діяльності, вони укладають договори оренди на офіси, склади та земельні ділянки, проте зазвичай не мають достатньої кількості основних засобів, трудових і матеріальних ресурсів для забезпечення своїх статутних цілей. Вони часто не сплачують ПДВ до державного бюджету та не поповнюють казначейський рахунок у системі електронного адміністрування ПДВ «живими» грошовими коштами [4].

Перед нашою Державою постає тяжке завдання у протидії та подоланні цих шахрайств. На законодавчому рівні були спроби закріпити поняття податкового шахрайства у законопроекті, що в подальшому став Законом України від 17.11.2021 №1888-IX про внесення змін до адміністративного та кримінального законодавства щодо запровадження діяльності Бюро економічної безпеки

України, але у тексті останнього ст. 222-2 «Шахрайство з ПДВ» прибдали. Такі поняття як «податкове правопорушення», закріплене у ст. 109 Податкового кодексу України, та «ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)», закріплене у ст. 212 Кримінального кодексу України [5]. Встановлюється відповідальність за шахрайство з податком на додану вартість, як окремий вид кримінального правопорушення, розслідування якого віднесено до компетенції Бюро економічної безпеки України за статтею 191 Кримінального Кодексу України [6]. За нормами Закону №1888 це буде стосуватися сум бюджетного відшкодування з ПДВ. Цей закон спрямований на покращення координації між правоохоронними органами у боротьбі з податковими злочинами та ефективного розслідування випадків шахрайств з ПДВ.

Тож підсумовуючи можна сказати, що шахрайство з податком на додану вартість (ПДВ) в Україні є серйозною проблемою, що завдає значних економічних збитків та негативно впливає на справедливу конкуренцію в бізнес-середовищі. Виявлені схеми шахрайства, такі як незаконне відшкодування ПДВ, формування «схемного» податкового кредиту, зловживання пільгами, конвертаційні центри, фіктивне підприємництво та підміна товарної номенклатури, ілюструють масштаби цього явища. Для протидії цим злочинам вживаються заходи, що запроваджують кримінальну відповідальність за шахрайство з ПДВ та підвищують ефективність контролю за податковими правопорушеннями. Встановлення суворих санкцій і визначення шахрайства з ПДВ як окремого виду кримінального правопорушення є важливими кроками на шляху до зміцнення податкової системи та захисту державних фінансів.

Однак успішна реалізація цих ініціатив вимагатиме злагодженої роботи правоохоронних органів, фахівців у галузі податкового адміністрування, а також підвищення суспільної свідомості щодо важливості дотримання податкового законодавства. Лише комплексні заходи та залучення всіх зацікавлених сторін можуть призвести до позитивних результатів у боротьбі з шахрайством з ПДВ, що, в свою чергу, забезпечить стабільність економіки та справедливі умови для добросовісних платників податків.

Список використаних джерел

1. Васильчук В.В. Історія розвитку податку на додану вартість в Україні.
URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2019/162.pdf
2. Бюро економічної безпеки. Незаконне бюджетне відшкодування ПДВ.
URL: <https://esbu.gov.ua/news/nezakonne-biudzhetne-vidshkoduвання-pdv-iaki-skhemy-naichastishe-vykryvaiut-fakhivtsi-beb>
3. Дубровський В., Черкашин В., Гетман О. Порівняльний аналіз фіскального ефекту від застосування інструментів ухилення/уникнення оподаткування в Україні: нові виклики. Київ: Інститут соціально-економічної трансформації, 2019. 41с.
4. Волощук Р., Сокур Л. Проблематика ухилення від сплати податку на додану вартість в Україні. URL: http://chtei-knteu.cv.ua/ua/content/download/konf_20_05_2021.pdf#page=103
5. Кришевич О.В., Овсій Д. Методологічні засади дослідження кримінальної відповідальності за шахрайство та ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва URL: <file:///C:/Users/Asus/Downloads/14315-Текст%20статті-14379-1-10-20240906.pdf>
6. Верховна Рада України. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо запровадження діяльності Бюро економічної безпеки України та пов'язаного з цим удосконалення роботи деяких державних правоохоронних органів. 17 листопада 2021 року № 1888-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1888-20?find=1&text=191#Text>

Єлизавета БОБЧУК,
студентка групи ПБ-22-5,
Державний податковий університет
Науковий керівник: Любов КАСЬЯНЕНКО,
доктор юридичних наук, професор,
Державний податковий університет

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Сфера правового регулювання ринку цінних паперів є не досить розвинутою в Україні, на це впливає багато факторів: бюджетна криза, корупція, воєнний стан тощо. Проте з кожним роком редагуються та створюються нові нормативні акти правового регулювання щодо забезпечення ефективної діяльності, розвитку та подальших перспектив ринку цінних паперів.

Ринок цінних паперів або фондовий ринок — це «сукупність учасників фондового ринку, правовідносин між ними з випуску, обігу, виконання зобов'язань, купівлі, обліку цінних паперів та похідних», таке визначення нам дає ч.1 ст.4 Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» [1].

Ринок цінних паперів поділяється на первинний та вторинний. «Первинний ринок цінних паперів – це ринок, на якому первинно розміщуються нові(емітовані) цінні папери та на якому знаходять свого першого інвестора. Первинний ринок характеризується укладанням договорів купівлі-продажу між емітентом та інвестором, а розміщення цінних паперів може відбуватися як публічно так і приватно» [2]. Варто зазначити, що держава може бути емітентом цінних паперів, діючи через компетентні органи, такі як: Національний банк України, Міністерство фінансів тощо.

Щодо приватного розміщення – емісія цінних паперів відбувається шляхом безпосередньої письмової пропозиції їх продажу визначеному колу осіб. Варто зазначити, що для публічного і приватного розміщення цінних паперів є характерним залучення різних учасників на первинний ринок. У процесі розміщення беруть участь емітенти, інвестори, торговці цінними паперами тощо. Приватне розміщення може відбуватися і без участі торговця цінними

паперами[2]. При публічному розміщенні — емітент самостійно або через андеррайтера, з яким він уклав договір про андеррайтинг («діяльність, що проводиться інвестиційною фірмою від свого імені та/або імені емітента або Oferenta за винагороду відповідно до умов договору андеррайтингу» [1] ст.44 Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки»), укладає договір з першим власником.

«Вторинний ринок цінних паперів – це ринок купівлі-продажу цінних паперів випущених раніше, та можлива зміна власника» [2] . Тобто сукупність правовідносин щодо обігу уже розміщених цінних паперів. Розрізняють біржовий та позабіржовий вторинний ринок.

Існує безліч класифікацій цінних паперів. За терміном обігу цінні папери класифікують на безстрокові та термінові. У свою чергу, термінові поділяються на: короткострокові (до 1 року); середньострокові (від 1 до 5 років); та довгострокові (від 5 до 10 років і більше) [3].

Згідно ст. 8 Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки цінні папери» цінні папери класифікують:

- За порядком розміщення або видачі(емісії): емісійні та неемісійні;
- За формою існування: електронні чи письмові;
- За формою випуску можуть бути на пред'явника, іменні та ордерні [1].

Діяльності ринків цінних паперів регулюється різними законодавчими актами. У Цивільному кодексі зазначено, що розрізняють такі групи цінних паперів: пайові, боргові, іпотечні, деривативні та товаророзпорядчі. А їх більш розширене значення зазначено у ст. 8 Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки».

Згідно Положення про Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку – «державне регулювання ринку цінних паперів здійснює Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Основним завданням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку є формування та реалізація єдиної державної політики щодо функціонування, розвитку та удосконалення цінних паперів в Україні» [4].

Відповідно до ч.1 ст. 6 Закону України «Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків» «Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку(НКЦПФР) є державним колегіальним органом, що підпорядкована Президенту України та підзвітна Верховній Раді», також відповідно до ч.1 ст. 8 цього Закону Комісія здійснює міжнародну співпрацю з міжнародними організаціями, які є регуляторами ринків капіталу та організованих товарних ринків іноземних держав. Також варто зазначити, що Комісія приймає нормативно-правові акти з певних питань, що належать до її компетенції, у порядку передбаченому Законом України «Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків» [5].

Найважливішою складовою розвитку ринку цінних паперів є законодавчо-правове регулювання, що має обов'язковий регулятивний вплив на діяльність та поведінку всіх учасників ринку цінних паперів. Також, законодавче регулювання формує нормативно-правову базу, завдяки чому учасники ринкових відносин, зокрема держава та уповноважені нею органи, здійснюють реалізацію своїх інтересів, прав, обов'язків та повноважень.

Підводячи підсумки, можна сказати, що ринок цінних паперів має важливе значення у формуванні фінансової системи країни. Існує безліч класифікацій та видів цінних паперів, що регулюються Законом України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки»; Законом України «Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків»; Положенням про Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку тощо. Удосконалення законодавства щодо цінних паперів та міжнародна співпраця Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку з іноземними державами та міжнародними організаціями є одним із важливих факторів розвитку ринкової економіки та інтеграції України в Європейський Союз.

Список використаних джерел

1. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки : Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text> (дата звернення: 12.10.2024)
2. Структура та учасники ринку цінних паперів URL: <https://buklib.net/books/28891/> (дата звернення: 12.10.2024)
3. Цінні папери та їх види URL: <https://buklib.net/books/28943/> (дата звернення: 12.10.2024)
4. Про Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку: Указ, Положення від 23.11. 2011 № 1063/2011 URL: https://ips.ligazakon.net/document/U1063_11 (дата звернення 12.10.2024)
5. Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків: Закон України від 30.10.1996 №448/96-ВР URL: <https://ips.ligazakon.net/document/Z960448> (дата звернення: 13.10.2024)

Анна ВАКЕРІНА,
студентка групи БП-21,
Київський національний університет технологій та дизайну
Науковий керівник: Юрій ОНІЩИК,
доктор юридичних наук, професор,
Київський національний університет технологій та дизайну

ВАЛЮТНІ ОБМЕЖЕННЯ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Триває вже третій рік повномасштабної війни, і економіка України все ще працює в умовах , які створює нам військовий стан. Хоча деякі галузі поступово відновлюються, а підприємства починають виходити з шокового стану через розрив логістичних ланцюгів, помітно зростає залежність економіки від імпорту. Перший період після введення військового стану характеризувався значними обмеженнями для бізнесу.

Провідну роль у даному процесі відіграв Нацбанк введенням низки жорстких обмежень на валютному ринку. Поступово, внаслідок стабілізації економіки та у зв'язку із втратою ефективності, введені обмеження відмінялися чи пом'якшувалися.

Як приклад – чергові уточнення діючих обмежень, введені постановою Правління Нацбанку від 20 лютого 2024 року №24 «Про внесення змін до постанови від 24 лютого 2022 року № 18», яка набула чинності 21 лютого 2024 року [1].

Нацбанк ввів нові валютні обмеження для збереження міжнародних резервів і стабільності валютного ринку. Тепер підприємства-резиденти спочатку мають використовувати власну валюту для розрахунків, і лише при її відсутності можуть купувати нову. Якщо в компанії є валютні депозити, кошти на рахунках або незакриті свопи, купівля валюти заборонена. Для контролю за дотриманням цих правил підприємства зобов'язані надавати банкам інформацію про наявну валюту і незавершені операції.

Уточнено особливості валютного нагляду з боку банків за граничними строками розрахунків за експортними операціями: тепер банки можуть завершити нагляд лише після того, як гроші від нерезидента надійдуть у валюті, а не в гривнях. Це зроблено для стимулювання повернення валюти в Україну за експорт товарів. Раніше нагляд завершувався після зарахування будь-яких коштів, незалежно від валюти переказу.

Національний банк України з 10 вересня 2024 року вносить зміни до діючих валютних обмежень. З одного боку, НБУ пом'якшує низку обмежень, а з іншого – вживає заходів для протидії непродуктивному відпливу капіталу з України [2].

Пом'якшення валютних обмежень підтримає обороноздатність країни, роботу українських підприємств та Ядерного страхового пулу. Плануються такі зміни:

- **Купівля валюти для покриття викидів CO₂.** Державні підприємства зможуть купувати валюту для закупівлі квот на викиди, що підтримує авіап перевезення та оборонні закупівлі.

- **Виплати за договорами перестраховування.** Дозволять робити всі необхідні виплати за перестраховальними угодами з ядерними страховими пулами, що важливо для стабільної роботи галузі.

- **Переказ валюти для сплати ПДВ у ЄС.** Українські компанії зможуть купувати валюту для сплати ПДВ у Європі, що допоможе розвивати експорт.

- **Компенсація купонних платежів за єврооблігаціями.** Це дозволить ефективніше виконувати фінансові зобов'язання.

НБУ дозволить бізнесу відшкодувати купонні платежі за єврооблігаціями, сплачені з 24 лютого 2022 по 9 липня 2024 року, за рахунок власної валюти. Це не вплине на міжнародні резерви, але можливість доступна лише для компаній, які не мають порушень валютного контролю за експортними операціями.

НБУ також посилює валютні обмеження, щоб зберегти резерви та запобігти відтоку капіталу. Зокрема, вводиться ліміт у 100 тис. грн на купівлю за кордоном годинників, коштовностей та нерухомості з використанням валютних карток.

Встановлюється ліміт 500 тис. грн на місяць на операції з платіжними картками українських банків для оплати послуг агентів і менеджерів з нерухомості за кордоном (код торговця 6513). Це охоплює комісії за управління та проживання. Ліміт задовольнить 98% клієнтів і запобігатиме великому відтоку капіталу.

Зазначені зміни внесені постановою Правління Національного банку України від 6 вересня 2024 року № 108 "Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18". Вони набирають чинності з 10 вересня 2024 року.

Національний банк України пропонує для громадського обговорення проєкт нових підходів до розрахунків та оприлюднення індикаторів валютного ринку (далі – проєкт). Проєкт передбачає:

- **Введення нового бенчмарка** – довідкового курсу гривні до євро на 12:00, через зростання операцій в євро. Його розраховуватимуть щодня, базуючись на курсах гривні до долара і долара до євро.
- **Коригування методології розрахунку офіційного курсу** для інших валют і банківських металів, використовуючи аналогічні підходи, як для довідкового курсу гривні до євро.

Планується змінити методику розрахунку офіційного курсу валют (крім долара США), щоб усунути невідповідності. Замість використання середнього значення за певний час, курс гривні до євро та інших валют буде розраховуватися так само, як довідковий курс гривні до євро, але станом на 15:00 [3].

Також пропонують скасувати окремі переліки валют для щоденного і щомісячного встановлення курсу, оскільки завдяки автоматизації можна щоденно розраховувати курс для більшої кількості валют. Тепер офіційний курс щоденно встановлюватиметься для валют, які займають 95% товарообігу України. Перелік валют переглядатимуть кожні три роки, або частіше, якщо товарообіг певних валют впаде нижче 90%.

Висновок: Через військовий стан економіка України зіткнулася з великими труднощами, тому Національний банк запровадив суворі обмеження на валюту, щоб зберегти гроші країни та не допустити їх відтоку за кордон. Головна мета цих змін — підтримати стабільність економіки та водночас допомогти підприємствам адаптуватися до сьогодення.

Список використаних джерел

1. Зміна правил купівлі валюти – нові валютні обмеження НБУ. Адвокатське бюро AZONES від 05.03.2024р. URL: <https://azones.law/analytics/zmina-pravyl-kupivli-valyuty-novi-valyutni-obmezhennya-nbu/>

2. «Національний банк пом'якшує валютні обмеження для бізнесу та водночас посилює окремі норми для протидії непродуктивному відпливу капіталу». Національний банк України від 9 вересня 2024р. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-pomyakshuye-valyutni-obmejennya-dlya-biznesu-ta-vodnochas-posilyuye-okremi-normi-dlya-protidiyi-neproduktivnomu-vidplivu-kapitalu>

3. «Підходи до розрахунків та оприлюднення індикаторів валютного ринку будуть оновлені». Національний банк України від 15 жовтня 2024р. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/pidhodi-do-rozrahunkiv-ta-oprilyudnennya-indikatoriv-valyutnogo-rinku-budut-onovleni>

Валерія ВИСОЦЬКА,
студентка груп БП-23,
Київський національний університет
технологій та дизайну
Науковий керівник: Юрій ЮНІЩИК
доктор юридичних наук, професор,
Київський національний університет
технологій та дизайну

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ НОРМ ТА ПРАВОВИХ ІНСТИТУТІВ ФІНАНСОВОГО ПРАВА

Концептуальні засади розвитку норм та правових інститутів фінансового права включають різноманітні аспекти, що формують основи фінансової системи країни. Це вимагає глибокого розуміння структури фінансових відносин, а також механізмів їх регулювання.

Фінансове право забезпечує основи для державного управління фінансами, включаючи визначення правових норм, які регулюють бюджетні та податкові процеси. Одним із ключових елементів є регулювання державного бюджету, яке включає не тільки складання та виконання бюджету, але й контроль за його

використанням. Важливою частиною цього процесу є забезпечення фінансової прозорості та підзвітності, що дозволяє уникати корупційних ризиків та зловживань.

Податкове право, як складова фінансового права, визначає принципи оподаткування, структуру податкової системи та механізми адміністрування податків. У цьому контексті важливо враховувати соціальні та економічні потреби держави, розробляючи справедливі та ефективні податкові норми. Зокрема, податкові пільги можуть слугувати інструментом для стимулювання інвестицій у пріоритетні сектори економіки.

Контроль за фінансовими відносинами є необхідною складовою фінансового права. Це включає діяльність державних органів, які здійснюють аудит фінансової звітності, контроль за виконанням бюджетних зобов'язань та нагляд за діяльністю фінансових установ. Основними інститутами фінансового контролю є Державна аудиторська служба та інші контролюючі органи, які повинні діяти незалежно та об'єктивно.

Захист прав споживачів фінансових послуг є ще однією важливою складовою фінансового права. У сучасному світі, де фінансові послуги стають дедалі більш складними, захист прав клієнтів фінансових установ є критично важливим. Правове регулювання повинно забезпечувати справедливі умови обслуговування, а також механізми захисту прав споживачів у випадку спорів.

Останнім часом розвиток фінансових технологій (FinTech) став важливим фактором, що впливає на фінансове право. Нові технології змінюють традиційні підходи до надання фінансових послуг, і відповідно виникає потреба в нових нормах, які регулюють цифрові фінансові продукти, такі як криптовалюти, електронні гроші та платіжні системи. Зміни в технологіях також вимагають адаптації норм щодо захисту персональних даних, оскільки ризики витоку інформації стають актуальнішими.

Адаптація фінансового права до міжнародних стандартів є важливим аспектом його розвитку. Інтеграція з міжнародними фінансовими організаціями, такими як Міжнародний валютний фонд та Світовий банк, передбачає не лише

отримання фінансової допомоги, але й виконання певних вимог щодо реформування фінансової системи. Це включає уніфікацію податкових норм, стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Крім того, фінансове право має враховувати соціально-економічні умови країни, такі як рівень розвитку, специфіку ринку праці, інвестиційний клімат та інші фактори. Це дозволяє створити більш ефективну та справедливую фінансову систему, що відповідає потребам суспільства.

Таким чином, концептуальні засади розвитку фінансового права в Україні охоплюють широкий спектр питань, що включають регулювання бюджетних і податкових процесів, контроль за фінансовими відносинами, захист прав споживачів фінансових послуг, адаптацію до нових технологій і міжнародних стандартів. Ці аспекти є взаємопов'язаними і формують основу для стабільного та ефективного функціонування фінансової системи країни.

Список використаних джерел

1. Іванський А. Й. М'яке право в системі джерел фінансового права України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2021. № 2. URL: <https://doi.org/10.32837/ryuv.v0i2.875>.
2. Музика О. А. Фінансове право : навч. посіб. Київ : Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2004. С. 64-80.
3. Олексій У. О. До питання розвитку публічних фінансів в умовах цифрової трансформації. *Знання європейського права*. 2021. № 4. URL: <https://doi.org/10.32837/chern.v0i4.268>
4. Хохуляк В. Вчення про фінансове право в системі європейської фінансової науки XIX ст. *Юридична Україна*. 2013. № 1 (121). С. 46–52.
5. Сластьоненко О. О. Теоретичні засади реалізації фінансової безпеки держави. *Ірпінський юридичний часопис*. 2021. № 1(5). С. 116–122. URL: [https://doi.org/10.33244/2617-4154.1\(5\).2021.116-122](https://doi.org/10.33244/2617-4154.1(5).2021.116-122).

6. Насібова О. В. Державне фінансове регулювання системи соціальних послуг. *Підприємництво та інновації*. 2019. № 10. С. 154–159. URL: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/10.23>

Алевтина ВІЗНЯК,
студентка групи ПМСП-24-1,
Державний податковий університет
Науковий керівник: Олена РЯБЧЕНКО,
доктор юридичних наук, професор,
Державний податковий університет

МІЖНАРОДНІ ВАЛЮТНІ ПРАВОВІДНОСИНИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЗАКОНОДАВЧУ ПОЛІТИКУ УКРАЇНИ

Для початку слід зазначити, що валютними правовідносинами є юридично визначений режим обігу грошей і грошових цінностей у державі. Враховуючи багаторівневий характер грошово-кредитного регулювання (принаймні на рівні окремих складових, де предмет правового регулювання існує відокремлено, наприклад, валютний ринок, ринок банківських капіталів тощо), правове регулювання грошово-кредитних відносин відбувається на різних рівнях. Загалом прийнято вважати, що воно поділяється на міжнародний та національний (внутрішньодержавний) рівні.

На державному рівні це питання регулюється Конституцією України та чинним законодавством, а саме Законом України «Про валюту і валютні операції», Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність», Законом України «Про режим іноземного інвестування» тощо. У 2019 році в Україні було запроваджено новий режим валютного керування, який значно лібералізував валютні операції та рух капіталу. Згідно з новим режимом, із законодавства було вилучено поняття валютного регулювання як репресивного механізму та запроваджено систему валютного нагляду [1]. Таким чином, засоби валютного

регулювання зовнішньоекономічної діяльності показують тенденцію до інтеграції України у світову фінансово-економічну систему.

На міжнародному рівні існують міжнародні угоди та договори, що регулюють валютні відносини. Метою міжнародних угод є забезпечення платіжного балансу, стабілізація валют, підвищення економічної ефективності та реструктуризація економіки, прискорення зовнішньоекономічної діяльності та боротьба з інфляцією.

Міжнародне право в цій сфері включає нормативно-правові акти, а саме: Угоду про створення Міжнародного валютного фонду 1944 року та Статті угоди Міжнародного валютного фонду; Угода 1944 року та Статті угоди Міжнародного валютного фонду; валюти країн-членів також стануть конвертованими по відношенню до долара; Угода про заходи щодо вдосконалення угод між економічними організаціями Співдружності Незалежних Держав.

У міжнародній валютній системі існує два ідеальних міжнародних валютних режими, які мають реальні системи, що тяжіють до однієї з них. Перша – це система фіксованих валютних курсів, в якій національні валюти прив'язані одна до одної за опублікованим (зазвичай законодавчо визначеним) паритетом. Деякі системи фіксованих валютних курсів включають загальну прив'язку до таких товарів, як золото або срібло, тоді як інші використовують прив'язку до національної валюти, наприклад, до долара США. Ще одним ідеальним режимом обмінного курсу є система вільного плавання, за якої вартість національної валюти коливається відповідно до ринкових умов і національної макроекономічної політики. Між цими двома типами існує ряд потенційних зв'язків.

У світі існувало три великі міжнародні валютні системи. Приблизно 50 років до Першої світової війни і в значно зміненій формі в 1920-х роках більшість провідних країн світу перебували на класичному золотому стандарті. За золотого стандарту уряди фіксували значимість золота у своїх валютах і оголошували, що обмінюватимуть золото на гроші за цим курсом. З кінця 1940-х до початку 1970-х років світ був організований відповідно до Бреттон-Вудської валютної

системи. За цією системою національні валюти були прив'язані до долара США, а він у свою чергу – до золота. Однак національні уряди могли змінювати обмінні курси за особливих обставин, тому валюти не були так жорстко прив'язані, як за класичного золотого стандарту: З 1973 року і до сьогодні, а також деякий час у 1930-х роках, великі країни могли більш-менш вільно прив'язувати свої валюти без коливань номінального курсу, тоді як менші країни, як правило, або прив'язували свої валюти до однієї з основних валют, або піддавали їх різному ступеню урядового контролю [2].

Історично, міжнародні валютні відносини, утворилися як комплекс суспільних відносин, що виникають під час функціонування валют у світовому господарстві. Стан фінансових відносин залежить від відтворювального прогресу і має протилежний вплив (позитивний чи негативний) відповідно до ступеня стабільності. Проводячи аналіз завдання, які покладені на Міністерство економіки України (раніше Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства) [3] у рамках роботи з питань міжнародних валютно-кредитних відносин, варто зосередити увагу на таких моментах, як: економіка створює пропозиції стосовно покращення ефективності її використання для досягнення економічного зростання та проводить аналіз впливу ринків банківських послуг, валютного, фондового, страхового та інших фінансових послуг на економічне вдосконалення держави. Міністерство економіки України, як головний орган системи центральних органів виконавчої влади, забезпечує утворення та здійснює державну політику у сфері державної зовнішньоекономічної політики та розвитку підприємництва.

Дослідивши та опрацювавши даний матеріал можна зробити висновки, про необхідність перегляду базових положень, що регулюють міжнародні валютно-фінансові відносини, найбільш гостро проявилася в результаті низки валютних криз. Ці факти яскраво свідчать про те, що світовий валютний механізм випереджає розвиток інститутів, які регулюють світову валютну систему, та концепцій, що її визначають. Слід зазначити, що умови для модернізації грошово-кредитних відносин в Україні ще не склалися повною мірою. Для цього

необхідно вдосконалити правові норми та розширити повноваження Національного банку України як головного органу валютного регулювання та валютного менеджменту. Таким чином, у період удосконалення грошово-кредитних відносин і валютного ринку в цілому необхідною умовою є правильне позиціонування держави та її організацій для залучення іноземних інвестицій і утворення результативної системи грошово-кредитного керування фінансових потоків.

Список використаних джерел

1. Рибаківа Т.О. Інструменти валютного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. *Економічний вісник університету* : зб. наук. праць учених та аспірантів / МОНУ, ДВНЗ «Переяслав-Хмельниць. держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди» ; [голов. ред. Л.О. Мармуль]. Переяслав (Київ. обл.) : ДВНЗ «ПХДПУ імені Григорія Сковороди», 2020. Вип. 47. С. 127-135.
2. П. Латковський. Міжнародні валютні відносини та їх вплив на валютну політику країни. *Юридичний вісник*. 2021. № 6. URL: http://yurvisnyk.in.ua/v6_2021/20.pdf
3. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 31 травня 2021 р. № 547. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/547-2021-%D0%BF#Text>

Іванна ВОЗНЮК,
студентка групи ПБ-22-6,
Державний податковий університет,
Науковий керівник: Любов КАСЬЯНЕНКО,
доктор юридичних наук, професор,
Державний податковий університет

ФІНАНСОВО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ В УКРАЇНІ

Платіжні системи є важливим елементом фінансової інфраструктури, забезпечуючи безпечний переказ коштів між учасниками економіки. Їхнє правове регулювання спрямоване на гарантування належної діяльності, захист прав учасників та запобігання фінансовим злочинам. Електронні розрахунки стають популярнішими завдяки зручності та швидкості, конкуруючи з готівкою.

Платіжні системи складаються з технічної інфраструктури і регулюються правилами, що визначають організаційну структуру, умови участі, управління ризиками та порядок виконання переказів. Також вони мають встановлювати процедури вирішення конфліктів і захисту інформації. Відповідно до закону України, переказ коштів відноситься до фінансових послуг, хоча окремо не визначений у Цивільному кодексі.

Договір про надання послуг регулюється главою 63 Цивільного кодексу України. Він передбачає обов'язок виконавця надавати послугу за завданням замовника, який зобов'язується оплатити цю послугу. Виконавець має право делегувати виконання послуги, але залишається відповідальним за її якість.

Оплата за послуги повинна бути здійснена в обумовлені терміни. Якщо виконання договору неможливе з вини виконавця, замовник виплачує розумну компенсацію. У разі виникнення неможливості через замовника, він сплачує повну суму, якщо інше не передбачено угодою [1].

Термін дії договору визначається за домовленістю сторін. Виконавець несе відповідальність за збитки при неналежному виконанні, якщо не доведе, що це

сталось через непереборну силу. Збитки за безоплатні послуги обмежуються двома неоподатковуваними мінімумами, якщо інше не встановлено угодою.

Договір про надання послуг може бути розірваний шляхом односторонньої відмови відповідно до положень Цивільного кодексу або за домовленістю сторін. Порядок розірвання визначається угодою або законом.

В останні роки національні платіжні системи (НПС) суттєво розвинулися, що зумовлено економічними та технічними змінами. Це вимагає правового регулювання та структуризації зв'язків з банками. Розвиток НПС змінює фінансові відносини і потребує впровадження нових правил нагляду за учасниками платежів.

Сучасні регуляторні органи працюють над забезпеченням стабільності НПС, враховуючи кращі світові практики для підвищення якості та безпеки платежів. Вивчення правової та економічної природи НПС, а також аналіз її функцій у фінансовій системі є важливими для розуміння цього нового явища. Теоретичні дослідження державного регулювання в цій сфері набирають значущості [2].

Україна, будучи членом Європейської асоціації вільної торгівлі (ЕФТА) та маючи угоду про асоціацію з ЄС, зобов'язана гармонізувати своє законодавство з законодавством ЄС, зокрема в регулюванні платіжних систем. У процесі адаптації українського законодавства до директиви PSD2 виникли деякі відмінності.

По-перше, визначення платіжної інфраструктури в українському законодавстві є менш жорстким, оскільки не включає послуги, пов'язані з переказом коштів, такі як надання інформації про рахунки та авторизація платежів. По-друге, Україна вимагає від учасників платіжних систем ліцензії, тоді як директива PSD2 дозволяє інші форми дозволів, як-от свідоцтво про реєстрацію.

Ці відмінності можуть вплинути на функціонування та розвиток платіжних систем в Україні, враховуючи міжнародні стандарти. Директива PSD2, прийнята

у 2015 році, має на меті підвищення ефективності, безпеки та інноваційності платіжних систем у ЄС.

Директива PSD2 дозволяє державам ЄС надавати учасникам платіжних систем інші форми дозволів, такі як свідоцтво про реєстрацію. Цифровізація публічних фінансів ставить нові виклики, зокрема визначення правової природи криптовалют, які не випускаються державою і чия вартість визначається ринком [3].

Для ефективного правового регулювання платіжних систем, базованих на інноваційних технологіях, важливо враховувати інтереси як держави, так і учасників фінансового ринку. Основні аспекти – стабільність, захист прав інвесторів і запобігання фінансовим злочинам. Україні необхідні реформи в регулюванні платіжних систем і криптовалют.

Інтеграція українського законодавства з міжнародними стандартами є критично важливою для розвитку міжнародних фінансових відносин. Це передбачає вдосконалення законодавства, що регулює цифрові платіжні системи, зокрема у питаннях безпеки, захисту прав споживачів та оподаткування.

Прийнятий Закон України «Про віртуальні активи» (ще не набрав чинності) є кроком вперед, але потрібні додаткові заходи для стабільності та захисту учасників ринку. Важливо запроваджувати заходи проти фінансових злочинів для підвищення довіри до цифрових фінансових інструментів.

Список використаних джерел

1. Українська Л. О. Державне регулювання платіжних систем. Харків: Вісник економіки транспорту і промисловості. 2022. 103 с. URL: <https://orcid.org/0000-0002-4567-0310>.
2. Жиравецький Т.А. Особливості валютно-курсового регулювання в Україні: кв. роб. Київ. 2020. 93 с. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/18943>.

3. Rueckert C. Cryptocurrencies and fundamental rights. Erlangen: Journal of Cybersecurity. 2019. 12 p. URL: <https://watermark.silverchair.com/tyz004.pdf>.
4. Ricks M., Crawford J., Menand L. Digital Dollars. San Francisco: Vanderbilt Law Research Paper. 2020. № 18–33. 46 p. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4568656.
5. Haykal H. The Impacts of Applying National Payment Gateway in the Indonesian Payment System As the Economic Democracy Implementation. Surakarta: Yustisia Jurnal Hukum, 8(3). 2020. 458 p. URL: <https://jurnal.uns.ac.id/yustisia/article/view/34540>.

Діана ГАВРИЛЮК,
студентка групи ПБ-22-5,
Державний податковий університет
Науковий керівник: Любов КАСЬЯНЕНКО,
доктор юридичних наук, професор,
Державний податковий університет

ВИДИ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

Платіжні системи є невід’ємною частиною сучасної фінансової системи будь-якої держави, забезпечуючи обіг коштів між фізичними та юридичними особами. Сучасні платіжні системи забезпечують ефективний обмін грошовими коштами, що є ключовим елементом як внутрішньої, так і міжнародної торгівлі. В Україні регулювання платіжних систем значно змінилося з прийняттям нового закону «Про платіжні послуги» [2], що набув чинності у 2021 році і замінив попередній Закон «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні». Цей закон адаптований до європейських стандартів і враховує сучасні міжнародні тенденції у сфері фінансових послуг.

Новий Закон України «Про платіжні послуги» [2] встановлює сучасні правила функціонування платіжних систем і передбачає класифікацію платіжних систем на кілька основних категорій:

1. **Системи грошових переказів.** Це системи, які забезпечують здійснення грошових переказів як на внутрішньому ринку, так і в міжнародних операціях. Прикладами міжнародних систем є Western Union, MoneyGram, а також національні системи, що працюють під регуляцією Національного банку України (НБУ).

2. **Платіжні системи, що використовують електронні гроші.** Закон дозволяє функціонування систем електронних грошей, які є сучасним інструментом для здійснення платежів у цифровій економіці. Приклади таких систем — PayPal, Google Pay та Apple Pay. В Україні ці послуги регулюються НБУ з акцентом на захист прав споживачів та безпеку фінансових транзакцій.

3. **Міжбанківські системи розрахунків.** Найпоширенішим прикладом є Система електронних платежів (СЕП), яка функціонує під керівництвом НБУ і забезпечує міжбанківські розрахунки в режимі реального часу. Це ключова інфраструктура для фінансової системи України, яка дозволяє швидко і безпечно здійснювати великі обсяги транзакцій між банками.

4. **Системи карткових платежів.** Ці системи базуються на використанні платіжних карток та включають як міжнародні системи, такі як Visa та Mastercard, так і національну систему «Простір». Карткові платіжні системи дозволяють фізичним особам здійснювати платежі як у межах України, так і за її межами.

5. **Інтернет-платіжні системи.** Сюди відносяться платіжні сервіси, що забезпечують електронні транзакції через Інтернет, мобільні додатки або інші цифрові платформи. В Україні такі системи включають як міжнародні сервіси, так і національні розробки, що дозволяють здійснювати платежі в онлайні.

Україна активно адаптує своє законодавство до міжнародних стандартів, що дозволяє інтегруватися у світову фінансову систему.

Основними міжнародними стандартами, що впливають на регулювання платіжних систем, є:

1. **Директива PSD2 (Payment Services Directive 2).** Цей європейський стандарт, що регулює платіжні послуги в Європейському Союзі, впроваджує

сучасні вимоги до прозорості, безпеки та конкуренції на ринку платіжних послуг. PSD2 спрямована на забезпечення доступу третіх сторін до фінансової інфраструктури банків, що стимулює розвиток фінтех-компаній і збільшує конкуренцію [1].

2. **Стандарт ISO 20022.** Це глобальний стандарт для фінансових повідомлень, який дозволяє здійснювати транзакції між банками та іншими фінансовими установами на основі уніфікованих повідомлень. Його впровадження в Україні підвищує ефективність міжнародних розрахунків і забезпечує сумісність платіжних систем із світовими стандартами [5].

3. **Принципи для інфраструктур фінансового ринку (PFMI).** Вони встановлені Банком міжнародних розрахунків (BIS) і Міжнародною організацією комісій з цінних паперів (IOSCO). Ці принципи покликані забезпечити стійкість і безпеку платіжних систем, знизити ризики під час транзакцій та підвищити рівень прозорості в управлінні фінансовими операціями [3].

4. **СЕРА (Single Euro Payments Area [4]).** Україна також прагне інтегрувати свої платіжні системи з європейським простором, зокрема за допомогою впровадження стандартів SEPA, що спрощують транскордонні платежі у євро та підвищують ефективність фінансових операцій між країнами ЄС та Україною.

Основними викликами для платіжних систем в Україні є забезпечення високого рівня безпеки та відповідності міжнародним стандартам. В умовах зростаючої цифровізації фінансових послуг стає особливо важливим питання кібербезпеки. Закон «Про платіжні послуги» [2] зосереджується на необхідності захисту користувачів платіжних систем і боротьбі з кіберзлочинністю.

Крім того, інтеграція України у міжнародний фінансовий простір вимагає подальшого вдосконалення національної інфраструктури. Це передбачає розширення співпраці з міжнародними платіжними системами, розробку нових технологічних рішень на основі блокчейну та штучного інтелекту, а також активізацію використання електронних грошей.

Українське законодавство про платіжні системи наразі активно реформується з метою гармонізації з міжнародними стандартами. Прийняття Закону «Про платіжні послуги» [2] є важливим кроком до інтеграції України в глобальний фінансовий простір. Впровадження європейських та міжнародних стандартів дозволить забезпечити стабільність і безпеку платіжних систем, підвищити конкурентоспроможність національних платіжних сервісів, а також сприяти розвитку новітніх фінансових технологій у країні.

Список використаних джерел

1. Директива Європейського Союзу PSD2 (Payment Services Directive)
- 2). URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_18_1413 (дата звернення: 25.10.2024)
2. Закон України «Про платіжні послуги» від 30 червня 2021 року № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>
3. Принципи для інфраструктур фінансового ринку (PFMI) URL: https://www.bis.org/cpmi/info_pfmi.htm (дата звернення: 25.10.2024)
4. СЕРА (Single Euro Payments Area). URL: <https://www.ecb.europa.eu/paym/integration/retail/sepa/html/index.en.html> (дата звернення: 25.10.2024)
5. Стандарт ISO 20022. URL: <https://www.iso20022.org/> (дата звернення: 25.10.2024)

Тетяна ГРИНИШИН,
студентка групи ПБ 22-3,
Ангеліна МАГДАЛІНОВА,
студентка групи ПБ 22-3,
Державний податковий університет
Науковий керівник: Любов КАСЬЯНЕНКО,
доктор юридичних наук, професор,
Державний податковий університет

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах зовнішньоекономічні відносини країн із перехідною економікою набувають особливого значення, оскільки їхня ефективність безпосередньо пов'язана з функціонуванням механізмів валютного регулювання та темпами економічного зростання держави. Важливим фактором покращення економічної ситуації в Україні є вдосконалення системи валютного регулювання, яка наразі стикається з проблемами, такими як швидке знецінення гривні, недостатні обсяги внутрішнього валютного ринку та пропозиції безготівкової валюти. Крім того, на ситуацію впливають широке застосування валютних обмежень, значний відтік іноземної валюти за кордон та високий рівень доларизації економіки.

Правове регулювання валютних операцій в Україні ґрунтується на комплексі законодавчих актів, які визначають порядок здійснення операцій із валютою, регулюють валютний ринок, а також забезпечують контроль та запобігають незаконним операціям. Основним регулятором валютного ринку є Національний банк України (НБУ), який встановлює правила, нормативи та обмеження для учасників валютного ринку.

На сьогодні в Україні відбулися зміни правил валютного регулювання, контроль яких здійснюється Законом України «Про валюту і валютні операції» №2473-VIII від 21.06.2018 р. [2]. Цей Закон став основою для регулювання валютних операцій, замінивши попередню систему нормативно-правових актів. Він створює правові засади функціонування валютного ринку та визначає права й обов'язки учасників валютних операцій. У зв'язку з його прийняттям було

скасовано Закон України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» №185/94-ВР від 23.09.1994 р., Декрет КМУ «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» №15-93 від 19.02.1993 р., а також низку інших підзаконних актів, які регулювали питання платіжної дисципліни та повернення валютних цінностей до України.

Окрім цього закону, регулювання валютних операцій в Україні наразі здійснюється на основі наступних законодавчих актів:

– Податковий кодекс України [1] встановлює правила оподаткування валютних операцій, включаючи доходи від курсової різниці, оподаткування прибутків від операцій з іноземною валютою та визначення податкових наслідків для резидентів і нерезидентів при здійсненні валютних операцій;

– Постанова правління НБУ «Про затвердження Положення про заходи захисту і визначення порядку здійснення окремих операцій в іноземній валюті» № 5 від 02.01.2019;

– Постанова правління НБУ «Про затвердження Інструкції про порядок валютного нагляду банків за дотриманням резидентами граничних строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів» № 7 від 02.01.2019;

– Постанова правління НБУ «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» № 18 від 24.02.2022;

– інші нормативно-правові акти НБУ [6, с. 81].

НБУ виконує роль регулятора валютного ринку. Він визначає правила здійснення валютних операцій, встановлює обмеження на рух валюти та проводить моніторинг діяльності учасників ринку. Ключовими напрямками регулювання є:

– нормативи та ліміти для операцій з валютою, включаючи ліміти на виведення капіталу за кордон;

– встановлення офіційного курсу гривні до іноземних валют;

– ліцензування валютних операцій (наприклад, для операцій із залучення зовнішніх кредитів або здійснення інвестицій за кордон).

НБУ може тимчасово вводити обмеження на здійснення валютних операцій у разі економічних або фінансових криз. Це може стосуватися лімітів на перекази валюти за кордон, зняття готівкових коштів у валюті або обмеження купівлі валюти. Одним із заходів валютного контролю є вимога щодо обов'язкового продажу частини валютної виручки для компаній, що здійснюють експортні операції. Цей механізм використовувався в минулому, але поступово скасовується в рамках валютної лібералізації [3, с. 10].

З 2019 р., після ухвалення ЗУ «Про валюту і валютні операції», Україна почала активно лібералізувати валютний ринок, знімаючи багато обмежень на купівлю та продаж валюти, інвестування за кордон і залучення кредитів у валюті. Однією з головних цілей лібералізації є покращення умов для ведення бізнесу, полегшення операцій для іноземних інвесторів та інтеграція України в міжнародну фінансову систему [4, с. 51].

Серед основних пріоритетів НБУ – зняття ряду обмежень, що створювали найбільшу кількість додаткових труднощів для ведення зовнішньо-економічної діяльності і стримували нові інвестиції в Україну. Це, в першу чергу:

- скасувати вимоги до попереднього резервування коштів для купівлі іноземної валюти;
- поступово скасувати і знижувати вимоги до обов'язкового продажу валютної виручки;
- скасувати та/або знижувати ліміт на репатріацію дивідендів;
- скасувати граничні строки розрахунків за операціями резидентів з імпорту та експорту товарів, але не раніше прийняття законопроекту щодо протидії BEPS;
- скасувати додатковий нагляд за взаємозаліком валютних зобов'язань;
- скасувати заборону на купівлю іноземної валюти за кредитні кошти;
- підвищувати і скасувати ліміт на купівлю фізичними особами готівкової іноземної валюти в межах 150 тис. грн/день [5].

Попри те, що НБУ заявив про намір зменшити тиск на валютний ринок, залишається чинною низка обмежень, зокрема:

- репатріація дивідендів не може перевищувати 7 млн євро на календарний місяць;
- репатріація коштів, одержаних іноземними інвесторами від продажу цінних паперів, корпоративних прав в українських компаніях або зменшення статутного капіталу дочірнього підприємства, не може перевищувати 5 млн євро за календарний місяць;
- обов'язковий продаж виручки в іноземній валюті в розмірі 30%;
- іноземну валюту не можна придбати за допомогою позикових коштів у гривні [7].

Таким чином, валютні операції в Україні регулюються комплексом законів і постанов НБУ, спрямованих на забезпечення стабільності валютного ринку, захист інтересів держави та учасників ринку. Законодавство України поступово лібералізується, що створює сприятливі умови для іноземних інвесторів і підприємств. Однак, у разі необхідності, НБУ може вводити тимчасові обмеження для стабілізації ринку. Важливим аспектом є також валютний контроль, який покликаний запобігти незаконним валютним операціям та відмиванню грошей.

Змінена система валютного регулювання та валютного контролю передбачає значну кількість послаблень, які мають позитивний вплив на інвестиційну привабливість України та покращують умови ведення бізнесу.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
2. Закон України «Про валюту і валютні операції» №2473-VIII від 21.06.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>
3. Бартош О. М. Валютне регулювання в умовах сьогодення. *Фінансовий простір*. 2021. № 2 (30). С. 8-13.
4. Бурковська А. В., Шевченко В. М. Особливості валютного регулювання в Україні. *Modern Economics*. 2019. № 17. С. 50-54.

5. Валютний контроль по-новому: що змінилося? *URL*: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/bankivske-ta-finansove-pravo/valyutniy-kontrol-ponovomu-shcho-zminilosya.html>

6. Клименко О. М. Інструменти реалізації валютної політики НБУ. *Науковий вісник Академії муніципального управління*. 2024. № 1. С. 80-88.

7. Національний банк затвердив нову систему валютного регулювання та оприлюднив дорожню карту валютної лібералізації. *URL*: <https://bank.gov.ua/news/all/natsionalniy-bank-zatverdiv-novu-sistemu-valyutnogo-regulyuvannya-ta-oprilyudniv-dorojnyu-kartu-valyutnoyi-liberalizatsiyi>

Вероніка ГРИЦЕНКО,
студентка групи ПБ 22-5,
Державний податковий університет
Науковий керівник: Любов КАСЬЯНЕНКО,
доктор юридичних наук, професор,
Державний податковий університет

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

Бюджетний процес в Україні – це складна система правових відносин, яка визначає порядок формування, розподілу та використання державних фінансових ресурсів. Його ефективність безпосередньо впливає на соціально-економічний розвиток країни, забезпечення державної безпеки та задоволення потреб громадян.

Основним нормативно-правовим актом що регулює бюджетний процес в Україні, є Бюджетний кодекс. Він визначає загальні засади бюджетної системи, принципи бюджетного процесу, права та обов'язки учасників бюджетних відносин. Однак, специфіка бюджетного процесу полягає в його динамічності, що зумовлено постійними змінами соціально-економічних умов, а також необхідністю адаптації до вимог європейської інтеграції.

Одним із ключових аспектів правового регулювання бюджетного процесу є забезпечення його прозорості та відкритості. Це передбачає широкий доступ

громадськості до бюджетної інформації, залучення громадян до процесу формування та контролю за виконанням бюджетів, а також впровадження електронних систем управління бюджетними коштами.

Важливим напрямом реформування бюджетного процесу є децентралізація фінансів. Передача більшої частини повноважень та ресурсів на місцевий рівень сприяє підвищенню ефективності використання бюджетних коштів, оскільки місцеві органи влади краще обізнані з потребами своїх громад. Проте, децентралізація потребує удосконалення системи міжбюджетних відносин та посилення контролю за використанням бюджетних коштів на місцевому рівні.

Сучасні виклики, такі як війна, пандемія COVID-19 та глобальна економічна криза, вимагають гнучкості та адаптивності бюджетної системи. Для подолання цих викликів необхідно розробити ефективні механізми мобілізації додаткових ресурсів, перерозподілу видатків та оптимізації бюджетних процесів.

Перспективи розвитку бюджетного процесу в Україні пов'язані з подальшою євроінтеграцією. Впровадження європейських стандартів у сфері бюджетного управління сприятиме підвищенню прозорості, підзвітності та ефективності використання бюджетних коштів.

Таким чином, правове регулювання бюджетного процесу в Україні є динамічним процесом, який постійно адаптується до нових викликів та умов. Забезпечення ефективного та прозорого бюджетного процесу є одним з ключових факторів успішного розвитку країни.

Відповідно до ст.2 Бюджетного кодексу України бюджетний процес - регламентований бюджетним законодавством процес складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання, а також контролю за дотриманням бюджетного законодавства[1].

Бюджетний кодекс регулює всі аспекти бюджетного процесу, визначає права та обов'язки суб'єктів, процедури складання, розгляду, затвердження, виконання та контролю за бюджетом.

Відповідно до ст.95 Конституції України бюджет формується на основі принципів законності, прозорості, збалансованості та відповідальності. Вона встановлює основні засади бюджетної системи[2].

Стадії бюджетного процесу[1]:

- 1) складання та розгляд Бюджетної декларації (прогнозу місцевого бюджету) і прийняття рішення щодо них;
- 2) складання проектів бюджетів;
- 3) розгляд проекту та прийняття закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет);
- 4) виконання бюджету, включаючи внесення змін до закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет);
- 5) підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету і прийняття рішення щодо нього.

Суб'єктами бюджетного процесу є:

- Верховна Рада України: затверджує бюджет, контролює його виконання.
- Кабінет Міністрів України: відповідає за виконання бюджету та підготовку проекту.
- місцеві органи влади: формують і виконують місцеві бюджети, враховуючи потреби громади.

Контроль за виконанням бюджету здійснює:

- рахункова палата: здійснює зовнішній контроль за виконанням державного бюджету, аудит фінансової звітності.
- внутрішній аудит: забезпечує контроль за витрачанням бюджетних коштів у рамках державних установ.

Широке розуміння бюджетного процесу полягає в тому, що вся діяльність, пов'язана зі складанням, розглядом і затвердженням бюджету, його виконанням та підготовкою і затвердженням виконавчих рішень, відбувається в межах реалізації бюджетних повноважень учасників бюджетного процесу, які визначені бюджетним законодавством і здійснюються під впливом процесуальних норм бюджетного права. Взаємопов'язаність матеріальних і

процесуальних бюджетних правовідносин визначає особливість реалізації бюджетних повноважень учасників бюджетного процесу та сутність поняття «бюджетний процес». Особливість правового регулювання бюджетного процесу визначається чітким процедурним порядком його організації та координаційної роботи всіх учасників на цій стадії [3].

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 № № 2456-VI : станом на 18 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 16.10.2024).
2. Конституція України: від 28.06.1996 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution> (дата звернення: 16.10.2024).
3. Деніс О.В. Особливості правового регулювання бюджетного процесу в Україні. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2017. Т. 2, № 6. С. 84. URL: <https://doi.org/chrome-extension://efaidnbnmnnibpcajpcglclefindmkaj/https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5b4555ac-dc47-48c3-9c14-fea428bef35f/content>.

Інна ГРИШКО,
студентка групи ПМФ3-23-1,
Державний податковий університет
Науковий керівник: Любов КАСЬЯНЕНКО,
доктор юридичних наук, професор,
Державний податковий університет

ФІНАНСОВО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Фінансово-правова відповідальність за порушення бюджетного законодавства є важливим елементом державного механізму, що забезпечує дотримання норм і правил, регулюючих бюджетний процес. Бюджет є основним

фінансовим інструментом держави, який визначає пріоритети її економічної політики, забезпечує фінансування соціальних програм та розвиток інфраструктури. Однак, порушення бюджетного законодавства можуть призвести до серйозних наслідків, як для державних установ, так і для суспільства в цілому.

Погодимось з думкою М. В. Плехова, що «фінансово-правова відповідальність є важливим інструментом забезпечення законності та порядку у фінансовому секторі, при чому механізми її регулювання постійно вдосконалюються для ефективного контролю та санкцій за порушення фінансового законодавства» [1, с. 322]. У свою чергу, В. Г. Чорна, О. В. Кузьменко та Л.О.Кожура відзначають, що «фінансово-правова відповідальність – це негативна реакція держави в особі компетентних суб'єктів за вчинення протиправних діянь, що посягає на встановлений порядок фінансового регулювання та передбачає настання негативних наслідків майнового характеру до правопорушників» [2, с. 443].

Звернемо увагу, що в статті 117 Бюджетного кодексу України передбачено можливість застосування заходів впливу до учасників бюджетного процесу за порушення бюджетного законодавства, які є проявом фінансово-правової відповідальності. Згідно зі статтею 121 Бюджетного кодексу України, посадові особи, винні у порушенні бюджетного законодавства, можуть нести цивільну, дисциплінарну, адміністративну або кримінальну відповідальність відповідно до закону. Так, за вчинення порушень бюджетного законодавства може бути застосовано кілька видів юридичної відповідальності, що є ознакою системності юридичної відповідальності [3].

Розглянемо більш детально саме фінансово-правову відповідальність за фінансові правопорушення, яка у свою чергу включає різні аспекти та механізми, спрямовані на забезпечення дотримання фінансового законодавства та запобігання правопорушенням у цій сфері.

Варто відзначити, що основні законодавчі документи, які регулюють питання фінансово-правової відповідальності є Податковий кодекс України [4],

Бюджетний кодекс України [3], Кримінальний кодекс України [5], Закони України «Про банки і банківську діяльність» [6] та «Про фінансові послуги та фінансові компанії» [7], Закон України «Про запобігання корупції» [8]. Механізми фінансово-правової відповідальності включають такі види фінансово-правової відповідальності:

– адміністративна відповідальність включає штрафи та інші адміністративні санкції за некримінальні порушення фінансового законодавства. Ця відповідальність може включати штрафи за порушення податкового чи бюджетного законодавства;

– кримінальна відповідальність: серйозні фінансові правопорушення, такі як шахрайство або корупція, можуть призвести до кримінальних покарань, включаючи ув'язнення, штрафи та конфіскацію майна. Кримінальний кодекс України містить положення, що встановлюють відповідальність за різні види фінансових правопорушень;

– господарська відповідальність може включати штрафи та інші санкції, накладені на суб'єктів господарювання за порушення фінансових нормі стандартів, включаючи недотримання стандартів бухгалтерського обліку [9, с. 49].

Отже, фінансово-правова відповідальність не лише сприяє дотриманню норм, але й формує довіру до бюджетного процесу з боку суспільства. Виявлення та усунення порушень, а також застосування відповідних санкцій дозволяють запобігти фінансовим зловживанням і забезпечити раціональне використання бюджетних коштів. Можемо стверджувати, що лише завдяки комплексному підходу до управління державними фінансами можна досягти стійкого розвитку та ефективного виконання соціальних зобов'язань держави перед громадянами. У результаті, фінансово-правова відповідальність стає важливим інструментом у формуванні фінансової дисципліни та забезпеченні добробуту суспільства.

Список використаних джерел

1. Плехов М. В. Фінансово-правова відповідальність за фінансові правопорушення: сутнісно-класифікаційний аспект. *Scienceandsociety: moderntrends in a changing world*. Австрія. 2024. С. 320-323.
2. Чорна В. Г., Кузьменко О. В., Кожура Л. О. Система принципів фінансової відповідальності за порушення податкового законодавства. *Актуальні питання у сучасній науці*, № 1(19) 2024. С. 442-450.
3. Бюджетний кодекс України від 21.09.2024 р. № 2456-VI. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення 26.09.2024 р.)
4. Податковий кодекс України від 03.09.2024 р. № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 26.09.2024 р.)
5. Кримінальний кодекс України від 07.09.2024 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 26.09.2024 р.)
6. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 03.09.2024 р. № 2121-III. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення 26.09.2024 р.)
7. Закон України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» від 20.06.2024 р. № 1953-IX. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text> (дата звернення 26.09.2024 р.)
8. Закон України «Про запобігання корупції» від 04.05.2024 р. № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення 26.09.2024 р.)
9. Воят А. О. Відповідальність за правопорушення в бюджетній сфері. *Правові засади організації та здійснення публічної влади*. Хмельницький. 2024. С. 48-50.

Анастасія ДЕМ'ЯНЕНКО,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Київський національний університет
технологій та дизайну
Науковий керівник: Юрій ОНЩИК,
доктор юридичних наук, професор,
Київський національний університет
технологій та дизайну

АДАПТАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Адаптація податкового законодавства України до міжнародних стандартів стала одним із ключових напрямків реформування української фінансової системи. У сучасних умовах глобалізації і посилення міжнародного співробітництва необхідність узгодження національних податкових норм з міжнародними стандартами є вкрай важливою. Цей процес спрямований на підвищення прозорості, стабільності і привабливості України як для внутрішніх, так і для іноземних інвесторів.

Станом на 2023 рік, Україна посідає 62-ге місце у рейтингу Doing Business (за легкістю ведення бізнесу), що свідчить про наявність значних можливостей для покращення. Зокрема, рейтинг податкового навантаження в Україні показує, що загальне податкове навантаження для бізнесу становить 41,7% від прибутку, що значно перевищує середньоєвропейські показники, які коливаються в межах 20-30%. Це вказує на важливість подальших реформ у напрямку спрощення податкових процедур та адаптації до міжнародних стандартів.

Основними викликами цього процесу є необхідність врахування інтересів держави, бізнесу та суспільства загалом, а також відповідність податкових правил міжнародним вимогам. Зокрема, Україна прагне гармонізувати своє законодавство з правилами, встановленими ОЕСР та ЄС, що потребує проведення комплексних реформ [1].

Мета роботи – дослідити основні проблеми та перспективи адаптації податкового законодавства України до міжнародних стандартів, а також визначити ключові напрями вдосконалення національного законодавства у цьому контексті.

Україна перебуває на етапі активної інтеграції до міжнародних економічних та правових систем. Це вимагає приведення національних норм у відповідність із міжнародними стандартами податкового регулювання. Особливо актуальним є впровадження рекомендацій ОЕСР, які стосуються боротьби з ухиленням від сплати податків через використання міжнародних схем мінімізації податкових зобов'язань.

У 2019 році Україна офіційно приєдналася до Плану дій BEPS (Base Erosion and Profit Shifting), що є ініціативою ОЕСР і спрямований на зменшення можливостей для ухилення від сплати податків. Одним із ключових кроків у рамках цього плану стало впровадження мінімального податкового навантаження для міжнародних корпорацій, що в Україні почало діяти з 2021 року. Це дозволило знизити втрати державного бюджету від транснаціональних податкових схем приблизно на 10 мільярдів гривень у 2022 році.

Українське податкове законодавство зазнало значних змін протягом останніх років, але все ще залишається ряд проблем, які ускладнюють його інтеграцію до міжнародних стандартів. Основні проблеми включають:

Податкові ставки і механізми адміністрування податків є занадто складними та не завжди прозорими для бізнесу. Це ускладнює виконання податкових зобов'язань і призводить до зростання тіньової економіки. У 2022 році частка тіньової економіки становила близько 31% ВВП, що є високим показником для країн Європи. Багато процедур все ще залишаються бюрократичними і потребують автоматизації та спрощення. На сьогодні тільки 60% податкових процедур доступні в електронній формі. Міжнародні компанії часто стикаються з проблемами в адаптації своїх фінансових систем до українського податкового законодавства, що створює бар'єри для іноземних інвестицій.[2]

Перспективи полягають у подальшій гармонізації українського податкового законодавства з європейськими та міжнародними нормами, що має на меті поліпшення бізнес-клімату і підвищення конкурентоспроможності країни.

Митна політика України також зазнає змін у рамках адаптації до міжнародних стандартів. Важливим напрямом є інтеграція України до митних процедур ЄС, що передбачає спрощення митних формальностей, впровадження єдиних стандартів і прозорості у митному контролі [3].

Станом на 2024 рік, одним із головних досягнень є впровадження єдиного вікна для митного оформлення, що дозволило скоротити час на митні процедури на 30%. Це сприяло підвищенню ефективності міжнародної торгівлі, а обсяги експорту зросли на 5,2% порівняно з 2022 роком.

Основні кроки включають реформування митної служби, що спрямовано на боротьбу з корупцією та підвищення ефективності роботи митних органів. Митні реформи також покликані забезпечити зростання міжнародної торгівлі і створення сприятливих умов для бізнесу. Валютне законодавство України також перебуває на стадії трансформації. У контексті адаптації до міжнародних стандартів, особливу увагу приділено лібералізації валютного ринку, що є ключовою вимогою для залучення іноземних інвестицій.

У 2020 році Україна лібералізувала свій валютний ринок, дозволивши вільне використання іноземних валют для деяких операцій. Це призвело до зростання припливу іноземних інвестицій на 7,6% у 2021 році, а також стабілізації обмінного курсу. Одним із головних викликів залишається необхідність забезпечення стабільності фінансової системи в умовах лібералізації [4].

Однією з основних проблем адаптації національного податкового законодавства є неузгодженість окремих норм з міжнародними стандартами, що створює ризики для міжнародного співробітництва. Інша важлива проблема – це опір внутрішнього бізнес-середовища, яке часто не готове до швидких змін у законодавстві.

Окрім цього, впровадження стандартів обміну податковою інформацією, розроблених ОЕСР, є ще одним викликом. З 2020 року Україна впровадила автоматичний обмін податковою інформацією з 48 країнами, що допомогло виявити близько 4,5 мільярда гривень незадекларованих доходів, однак процес все ще потребує вдосконалення.

Адаптація національного податкового законодавства України до міжнародних стандартів є важливим кроком на шляху до інтеграції країни у глобальну економічну систему. Цей процес потребує комплексного підходу, що включає реформування податкової системи, вдосконалення механізмів адміністрування податків, спрощення процедур для бізнесу та забезпечення прозорості [5].

Основними викликами залишаються недосконалість правової бази, необхідність боротьби з корупцією та тіньовою економікою, а також забезпечення рівних умов для вітчизняного та іноземного бізнесу. Перспективи адаптації українського податкового законодавства до міжнародних стандартів включають підвищення інвестиційної привабливості країни, покращення умов для розвитку бізнесу та сприяння економічному зростанню.

Для успішної реалізації цих завдань Україні необхідно продовжувати активну співпрацю з міжнародними організаціями, зокрема з ОЕСР та ЄС, а також враховувати досвід інших країн у реформуванні податкових систем.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт ОЕСР. URL: <https://www.oecd.org>
2. Податковий кодекс України: станом на 1 січня 2024 року. Київ: Парламентське видавництво, 2024. 850 с.
3. Митний кодекс України: станом на 1 січня 2024 року. Київ: Парламентське видавництво, 2024. 512 с.
4. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21 червня 2018 року №2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>

5. Пантелеєнко О. Адаптація податкового законодавства України до міжнародних стандартів: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2023. 302 с.

Світлана ДУТОВА,
студентка групи ПБ-22-6,
Державний податковий університет
Науковий керівник: Любов КАСЬЯНЕНКО,
доктор юридичних наук, професор,
Державний податковий університет

ОСОБЛИВОСТІ БЮДЖЕТНОГО ПРАВА

Бюджетне право України є ключовою складовою фінансового права, яке регулює відносини в галузі бюджету на всіх рівнях державної та місцевої влади. Його можна охарактеризувати як провідну підгалузь, яка охоплює комплекс правових норм, що визначають бюджетний устрій країни, структуру бюджетної системи, а також порядок розподілу доходів і видатків. Бюджетне право регулює взаємодію між державою та органами місцевого самоврядування у сфері фінансів, надаючи їм конкретні повноваження щодо формування, розподілу та використання бюджетних коштів. Особливої актуальності бюджетне право набуває в умовах сучасного економічного розвитку України. Правові аспекти, пов'язані з формуванням і розподілом бюджетних коштів, мають вирішальне значення для забезпечення фінансової стабільності як для держави в цілому, так і для окремих учасників бюджетного процесу.

Одним із центральних аспектів бюджетного права є бюджетний процес – багатогранна система економічних та правових дій, що здійснюється уповноваженими суб'єктами в рамках закону. Бюджетний процес у науковій літературі визначається як система дій, яку здійснюють уповноважені органи державної влади та місцевого самоврядування на основі норм бюджетного права. Сам процес включає підготовку, розгляд, затвердження та виконання бюджету,

а також складання, розгляд і затвердження звіту про його виконання. Як підкреслює Л.К. Воронова, таке розуміння бюджетного процесу базується на теоретичних дослідженнях фахівців у сфері бюджетних відносин. Зокрема, І.В. Розпутенко зазначає, що формування, затвердження і виконання бюджету є складовими частинами бюджетного процесу. У цьому процесі закладаються основи економічної та соціальної політики, він виступає інструментом стабілізації економіки й механізмом контролю за державними видатками [1, с. 87].

Важливо відзначити, що науковці неодноразово підкреслювали: будь-яка матеріальна галузь права потребує процедурних механізмів для реалізації її норм, що повною мірою стосується бюджетного права, яке регулює діяльність органів державної влади у сфері фінансових відносин. Бюджетний процес має процесуальний характер, оскільки він охоплює сукупність норм, що регулюють організаційну діяльність державних установ. Бюджет впливає на всі державні органи, підприємства, установи та організації, які прямо або опосередковано беруть участь у його формуванні.

Бюджетний процес в Україні є складним і багатоступеневим механізмом, що регулюється Бюджетним кодексом України. Він включає кілька ключових етапів, які забезпечують організацію та реалізацію фінансової політики на державному та місцевому рівнях. Перший етап бюджетного процесу полягає у складанні проектів бюджетів, на якому державні органи та місцеві адміністрації планують свої доходи та витрати на наступний бюджетний період. Після цього проекти бюджетів розглядаються в законодавчому органі. Другий етап полягає у прийнятті закону про Державний бюджет України та рішень про місцеві бюджети, що ухвалюються на рівні Верховної Ради України та місцевих органів самоврядування. Третій етап включає безпосереднє виконання затверджених бюджетів. Під час цього етапу державні та місцеві органи здійснюють фінансування відповідно до затверджених планів. Якщо виникає необхідність, до бюджету можуть бути внесені зміни, які мають на меті забезпечити його актуальність і реалістичність у мінливих умовах економічного розвитку.

Четвертим етапом є підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету. На цьому етапі аналізується ефективність використання коштів та приймаються рішення щодо подальшої фінансової політики. Верховна Рада України, а також місцеві органи самоврядування контролюють всі стадії бюджетного процесу, забезпечуючи його прозорість та ефективність.

Тривалість кожного з етапів бюджетного процесу може варіюватися залежно від країни. В Україні бюджетний процес займає приблизно два роки, що включає як підготовку бюджету, так і його виконання. Процес передбачає складання бюджету на один календарний рік, що і є бюджетним періодом. В Україні бюджетний рік збігається з календарним, але у ряді інших держав цей період може бути іншим. Наприклад, у США бюджетний рік триває з 1 жовтня по 30 вересня, у Швеції – з 1 липня по 30 червня, а в Японії – з 1 квітня по 31 березня [2, с. 365].

Бюджетний процес в Україні характеризується низкою особливостей, які відображають основні риси національного бюджету. Зокрема, це повнота доходів і видатків, що забезпечує точність бюджетних показників. Достовірність бюджету досягається завдяки реалістичності планованих фінансових показників. Гласність і публічність – важливі принципи, що забезпечують прозорість у роботі з бюджетом, а спеціалізація доходів і видатків досягається за допомогою бюджетної класифікації. Важливим аспектом також є врахування державних інтересів під час виконання бюджетів, а також гарантована самостійність місцевих бюджетів, що захищені від втручання державних органів, за винятком випадків, передбачених законодавством.

Таким чином, можна вважати бюджетний процес в Україні є важливим інструментом державного управління, який забезпечує фінансову стабільність та прозорість використання бюджетних коштів, а також ефективне функціонування як національних, так і місцевих фінансових систем.

Список використаних джерел

1. Аністратенко Ю. І. Сутність, особливості та принципи бюджетного процесу на сучасному етапі. *Ірпінський юридичний часопис*. 2022. № 2 (9). С. 86–94.

2. Аністратенко Ю. Особливості стадій бюджетного процесу в умовах воєнного стану. *Право і суспільство*. 2023. № 5. С. 364–369.

Анна ЗАМОТА,
студентка групи ПБ-22-4,
Державний податковий університет
Науковий керівник: Любов КАСЬЯНЕНКО,
доктор юридичних наук, професор,
Державний податковий університет

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПЕРСПЕКТИВ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ

Фінансова політика є ключовим елементом економічної стратегії будь-якої держави, оскільки вона визначає принципи формування, розподілу і використання фінансових ресурсів для досягнення макроекономічної стабільності та забезпечення сталого розвитку. Ефективна фінансова політика сприяє забезпеченню збалансованого економічного росту, стабілізації валютного курсу та оптимізації соціальних виплат. Проте, в умовах швидких економічних змін, викликаних глобалізацією, технічним прогресом та політичними викликами, постає необхідність вдосконалення підходів до розробки та реалізації фінансової політики. У цій роботі розглянуто основні проблеми сучасної фінансової політики та шляхи її вдосконалення для підвищення конкурентоспроможності економіки та забезпечення соціально-економічної стабільності.

Фінансова система, по суті, являє собою сукупність різних сфер і сегментів, де неминуче відбувається переміщення фінансових ресурсів. Це включає як фінанси господарських суб'єктів, державні фінанси, міжнародні

фінансові відносини, страхування, так і фінансовий ринок та інші складові. Рівень розвитку та збалансованість кожної з цих складових мають вирішальне значення [1].

З початком повномасштабного вторгнення росії на територію України у лютому 2022 року, структура бюджетних доходів та витрат зазнала значних змін. Військові дії суттєво вплинули на ситуацію – у 2022 році видатки бюджету значно перевищили показники 2021 року. Під час активної фази війни український державний бюджет швидко реагував на об'єктивні фактори, намагаючись пом'якшити негативні наслідки. Окрім того, попри складну ситуацію, держава продовжує виконувати низку функцій, зокрема фінансування соціальної сфери, структурної перебудови економіки та, найважливіше, забезпечення обороноздатності країни [2]. Однією з основних проблем фінансової системи України є неефективність державного регулювання, що перешкоджає її постійному розвитку. У сучасних умовах важливо знайти ефективні підходи до формування стійкої фінансової системи, враховуючи постійні зміни як зовнішніх, так і внутрішніх факторів [3].

Вдосконалення фінансової системи України має ґрунтуватися на забезпеченні фінансової безпеки, зміцненні фінансової самостійності інституцій та інтеграції України у світову фінансову спільноту через активну участь у міжнародних фінансових організаціях на рівноправних умовах з іншими країнами [4]. Для покращення фінансової системи України необхідно впровадити комплекс заходів, кожен з яких спрямований на підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами. Розглянемо ці заходи детальніше:

1. Чіткий розподіл фінансових ресурсів між центральними та місцевими органами влади. Цей захід передбачає встановлення чітких механізмів та критеріїв розподілу коштів, що надходять у бюджет на різних рівнях. Такий підхід дозволить уникнути дублювання витрат та неефективного використання ресурсів. Центральний уряд повинен мати чіткі зобов'язання щодо стратегічних галузей, таких як оборона, охорона здоров'я та інфраструктура, тоді

як регіональні органи влади мають бути відповідальними за місцеві потреби, що дозволить більш ефективно використовувати бюджетні кошти відповідно до потреб конкретних громад.

2. Розширення повноважень регіонів із підвищенням їх відповідальності за результати. Це означає передачу більшої кількості фінансових і адміністративних повноважень на місцевий рівень, що дозволить регіонам ефективніше вирішувати локальні проблеми. Водночас, важливо встановити чітку систему контролю за ефективністю використання коштів на місцях, щоб уникнути корупційних схем і нецільового витрачання фінансів. Посилення фінансової децентралізації також підвищить відповідальність регіональних органів влади за економічні результати та стимулюватиме їх до пошуку додаткових джерел надходжень.

3. Перегляд видаткової частини бюджету. Доцільним є скорочення державного фінансування у виробничих секторах, де активно діє приватний капітал. Замість підтримки державних підприємств, які працюють неефективно, варто стимулювати розвиток приватного бізнесу та залучати інвестиції. Це дозволить зменшити бюджетне навантаження на державу та одночасно сприяти розвитку ринку.

4. Скорочення субсидій, за винятком пріоритетних галузей. Держава повинна поступово відмовлятися від широкомасштабного субсидування підприємств та галузей, крім тих, що мають стратегічне значення, таких як сільське господарство. Субсидії мають бути спрямовані на підтримку інновацій, модернізацію технологій та розвиток інфраструктури. Це дозволить оптимізувати витрати бюджету та зменшити його дефіцит.

5. Створення централізованих резервів замість залучення емісійних кредитів. Уряду необхідно створювати спеціальні резервні фонди, які можна використовувати у кризових ситуаціях замість залучення зовнішніх або емісійних кредитів. Це дозволить уникнути негативних наслідків інфляції та боргової залежності, які виникають внаслідок надмірного використання кредитних ресурсів.

6. Чітка організація роботи Державного казначейства. Для забезпечення прозорого та ефективного використання державних коштів необхідно посилити контроль за їх надходженням і використанням через Державне казначейство. Це дозволить своєчасно виявляти порушення, запобігати нецільовому використанню коштів та забезпечити належне фінансування пріоритетних проектів. Окрім того, ефективна робота казначейства сприятиме стабільності фінансової системи та підвищенню довіри до уряду з боку міжнародних фінансових інституцій.

Ще однією важливою умовою для покращення фінансової системи України в умовах глобалізації є досягнення стабільності національної валюти, що можливе лише при позитивному балансі доходів і витрат на зовнішньому ринку [5]. Постійне перевищення імпорту над експортом, яке спостерігається в Україні, попри позитивне сальдо у сфері послуг, призводить до дефіциту іноземної валюти, що, у свою чергу, підвищує ціни на імпортні та вітчизняні товари, а також тарифи на послуги, фактично дестабілізуючи фінансову систему через порушення традиційних пропорцій розподілу.

Удосконалення фінансової політики є необхідною умовою для підтримки стабільного розвитку держави в умовах сучасних глобальних викликів. Реалізація таких напрямків, як підвищення прозорості бюджетного процесу, посилення контролю за державними витратами та збільшення інвестицій у стратегічні галузі, дозволить зміцнити економічну стабільність та підвищити рівень добробуту населення. Інтеграція інноваційних технологій та цифрових інструментів в управління фінансами також сприятиме підвищенню ефективності управління державними ресурсами. Таким чином, фінансова політика, орієнтована на довгостроковий розвиток, здатна забезпечити стабільне економічне зростання та стійкість до зовнішніх і внутрішніх шоків.

Список використаних джерел

1. Кудряшов В.П. Державні фінанси в період проведення реформ. Фінанси України. 2012. № 1. С. 41–57

2.Вергелюк Ю. Ю., Дудченко В. М. Фінансова ситема в умовах воєнного стану. "Фінансова система країни: тенденції та перспективи розвитку" Міжнародна науково-практична Інтернет конференція. 2022. С. 21-24.

3. Дем'янишин В., Лободіна З. Розвиток фінансового механізму в умовах реформування фінансової системи України. Формування ринкової економіки в Україні. 2020. Вип. 43. С. 59-80.

4. Фінансова система України в умовах економічних перетворень : всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 18-19 квітня 2018 р.) : тези доп. І.Я. Чугунов, М.В. Тарасюк, Т.В. Канєва та ін. ; відп. за вип. І.Я. Чугунов. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 173 с. ISBN 978-966-629-675-0.

5. Проблеми і перспективи розвитку фінансової системи України : монографія / І. О. Школьник, Т. А. Васильєва, С. В. Леонов та ін. ; за ред. І. О. Школьник, І. І. Рекуненка. Суми : Сумський державний університет, 2017. 343 с. ISBN 978-966-657-672-2

Валерія КОЛОДЕЗНА,
студентка групи ПБ-22-2,
Державний податковий університет
Науковий керівник: Любов КАСЬЯНЕНКО
доктор юридичних наук, професор,
Державний податковий університет

ПОНЯТТЯ, ЗНАЧЕННЯ ТА ФУНКЦІЇ ПОДАТКІВ. РОЛЬ ПОДАТКІВ У ФОРМУВАННІ БЮДЖЕТУ

Податки, як невід'ємна частина фінансової системи будь-якої держави, мають значний вплив на економічне та соціальне життя суспільства. У сучасних умовах глобалізації та постійних змін економічної ситуації роль податків значно зростає, оскільки вони є основним джерелом формування бюджету та здійснення державної фінансової політики.

Податок як фінансово-правова категорія є об'єктом вивчення багатьох поколінь вітчизняних та закордонних науковців. Серед останніх досліджень варто відзначити праці таких авторів, як Л.К. Воронова, Н.М. Злобін, М.П. Кучерявенко, Н.Ю. Пришва, О.П. Орлюк, А.М. Соколовська, Юре Шимович. Більшість основних досліджень цієї тематики було здійснено до прийняття Податкового кодексу України.

Проблема юридичного визначення податку пов'язана з тим, що у теорії та практиці оподаткування цей термін використовується з різними значеннями. Якщо розглядати його широко, то до складу податкових платежів можна віднести будь-які вилучення коштів у фізичних та юридичних осіб, призначені для фінансування державних витрат. Натомість у вузькому підході до системи оподаткування належать лише ті платежі, які визначені чинним податковим законодавством та мають специфічні ознаки, що відрізняють їх від інших видів платежів [2, с. 13].

Відповідно до положень Податкового кодексу України, зокрема статті 6, податок визначається як обов'язковий та безумовний платіж, який сплачується до відповідного бюджету платниками податків згідно з вимогами цього кодексу [1]. Значення податків також закріплено на конституційному рівні, відповідно до ст 67 Конституції України, кожен громадянин зобов'язаний сплачувати податки і збори у порядку та розмірах, визначених законодавством [3].

З урахуванням цього, основні характеристики податку можна визначити наступним чином: обов'язковість сплати; відсутність умов для звільнення; надходження до державного бюджету; виконання платежу платником податків; обов'язкове дотримання положень Податкового кодексу України.

Т. Томнюк у своєму посібнику виділяє дві функції податків: фіскальну та регулюючу. Фіскальна вона є основною, адже завдяки їй реалізується головне призначення податків, а саме формування та подальша мобілізація фінансових ресурсів держави. Ця функція сприяє розподілу фінансових ресурсів суспільства та накопиченню коштів у бюджетах різних рівнів. Функція реалізується через податковий контроль та заходи податкової відповідальності, зокрема штрафи та

пеню, що стимулюють максимальне надходження податків до бюджету та ускладнюють можливість ухилення від їх сплати. Для постійної реалізації цієї функції важливим є постійність і стабільність надходження коштів у розпорядження держави [4, с. 18].

Регулююча функція податків полягає у впливі на соціально-економічні процеси через перерозподіл валового внутрішнього продукту. За допомогою податків держава може підтримувати чи обмежувати певні види діяльності, впливати на рівень економічної активності підприємств та забезпечувати добробут громадян. Реалізація цієї функції здійснюється за допомогою податкових пільг, зборів і системи податкових платежів, що дозволяють досягати поставлених економічних цілей та виконувати завдання державної економічної політики [4, с. 19].

На нашу думку, податки відіграють головну роль у формуванні бюджету держави. Вони забезпечують основні доходи, необхідні для виконання державою її функцій, таких як фінансування соціальних програм, інфраструктури та безпеки. Завдяки податковим надходженням уряд може підтримувати економічну стабільність і реалізовувати програми розвитку, а також регулювати соціальні та економічні процеси. Вони не лише є фіскальним джерелом, але й інструментом для перерозподілу доходів, що сприяє зменшенню соціальної нерівності. Без стабільних податкових надходжень держава не зможе фінансувати основні сфери, такі як освіта, медицина, соціальне забезпечення та інфраструктура, що негативно позначиться на рівні життя громадян.

Ухилення від сплати податків, на мою думку, завдає значної шкоди економіці, це зменшує обсяг бюджетних надходжень, що призводить до скорочення соціальних програм і погіршує якість надання державних послуг. Крім того, ухилення створює несправедливе навантаження на добросовісних платників податків, що може посилювати соціальну нерівність та викликати недовіру до державних інститутів.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI : станом на 1 жовт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 25.10.2024).
2. Бандурка О. М., Понікаров В. Д., Попова С. М. Податкове право. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 312 с.
3. Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 25.10.2024).
4. Томнюк Т. Л. Податкова система: навчальний посібник. Чернівці: ЧТЕІ ДТЕУ, 2022. 324 с.

Катріна КОРОЛЬ,
студентка групи ПБ-22-4,
Державний податковий університет
Науковий керівник: Любов КАСЬЯНЕНКО,
доктор юридичних наук, професор,
Державний податковий універси

ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВОГО ПРАВА ПІД ВПЛИВОМ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Фінансове право є однією з ключових сфер правового регулювання, яка забезпечує ефективне функціонування держави в умовах ринкової економіки. Проте в умовах швидких соціально-економічних змін, глобалізації та розвитку цифрових технологій, фінансове право в Україні стикається з новими викликами. Військові конфлікти, економічна нестабільність, корупція та інші фактори вимагають суттєвого оновлення механізмів регулювання фінансової сфери. Актуальність дослідження трансформації фінансового права обумовлена необхідністю адаптації правових норм до сучасних реалій, забезпечення прозорості та ефективності фінансових процесів.

Сучасні виклики, що постали перед фінансовим правом України, пов'язані з низкою внутрішніх та зовнішніх факторів. Насамперед, це економічна криза, яка стала наслідком військової агресії та втрати частини економічного потенціалу країни. Інфляція, бюджетний дефіцит, проблеми з надходженням податків у державний бюджет – це лише частина питань, що вимагають перегляду правових норм.

Іншим значущим викликом є корупція в державних фінансових інституціях. Попри проведені реформи, боротьба з корупцією залишається важливим завданням, оскільки саме неефективність і непрозорість у сфері фінансів є причиною багатьох системних проблем [1].

Не менш важливим викликом є розвиток глобалізації та інтеграції України в європейський та світовий фінансовий простір. Це вимагає гармонізації українського законодавства з міжнародними нормами та стандартами, що інколи стає проблемою через бюрократичні перепони та інституційні складнощі [2].

Трансформація фінансового права в Україні передбачає перегляд ряду нормативних актів та впровадження нових механізмів регулювання. Одним із напрямів є реформування податкового законодавства, яке має на меті полегшення податкового навантаження на бізнес та збільшення ефективності збору податків. Це включає удосконалення електронних систем звітності та контрольних функцій держави.

Реформа бюджетного законодавства також залишається пріоритетом. Держава має забезпечити оптимальний розподіл ресурсів для відновлення інфраструктури та підтримки соціальних програм, особливо в умовах воєнного стану.

Окрім того, важливим напрямом є інтеграція фінансового ринку України в європейський фінансовий простір. Це включає адаптацію до директив ЄС та інших міжнародних стандартів, що дозволить збільшити інвестиційну привабливість країни та посилити її конкурентоспроможність на світовому ринку[3].

Окремим аспектом трансформації фінансового права є впровадження новітніх технологій, таких як блокчейн, штучний інтелект, фінтех-платформи та інші цифрові рішення. Ці технології можуть сприяти значному підвищенню прозорості фінансових операцій, скороченню бюрократії та зниженню рівня корупції.

Наприклад, використання блокчейн-технологій дозволяє забезпечити прозорість та безпеку державних фінансів, зокрема в процесах закупівель та розподілу бюджетних коштів [4]. Штучний інтелект може бути використаний для аналізу великих обсягів даних та виявлення можливих схем ухилення від сплати податків або відмивання грошей.

Інновації у фінансових технологіях також надають можливість розвитку електронних платіжних систем та безконтактних транзакцій, що є важливим елементом сучасної економіки.

Отже, трансформація фінансового права в Україні є необхідною умовою для ефективного функціонування держави в сучасних умовах. Сучасні виклики вимагають змін у законодавстві, що включає як реформу податкових і бюджетних норм, так і впровадження новітніх технологій для посилення прозорості та ефективності фінансових процесів. Лише через системні реформи та інноваційні підходи Україна зможе адаптувати своє фінансове право до вимог часу, що сприятиме економічному зростанню та інтеграції у глобальні фінансові ринки.

Список використаних джерел

1. Татарин Н.Б., Петрович А.З., Педченко І.І. Стан та перспективи розвитку фінансового ринку України. *Young Scientist*. 2020. Вип. № 3 (79). С. 273-277
2. Баранова В.Г., Гончаренко О.М. Розвиток фінансового ринку України в умовах європейської інтеграції: проблеми та перспективи: колективна монографія. Харків: «Діса плюс». 2019. 370 с

3. Ільченко Т.В. Політико-економічні засоби інтеграції України у європейську спільноту. Підприємництво та інновації. 2020. Вип. 12. С. 162-168. URL: <http://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/download/326/320/>.

4. Вергелюк Ю. Потенціал використання блокчейн технологій на фінансовому ринку. *Економіка та суспільство*. 2022. № 38. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-15>

Андрій КУРКУЛА,
аспірант кафедри цивільного,
адміністративного та фінансового права,
Класичний приватний університет

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ В УКРАЇНІ В АЛГОРИТМИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ

Україна, як країна, що активно інтегрується в світову економіку, постійно стикається з проблемами фінансової злочинності та відмивання грошей, що ставить під загрозу стабільність банківської системи.

Недостатність внутрішніх механізмів контролю й моніторингу фінансових транзакцій українських банків сприяє неповному виявленню та припиненню злочинних схем.

З кожним роком спостерігається постійна тенденція з підвищення вимог стосовно боротьби з відмиванням грошей та фінансування тероризму, що призвело до підвищення витрат та складності серед банків всіх країн світу. У зв'язку з цим підвищився рівень регуляторних вимог до банків кореспондентів та транскордонні фінансові мережі.

Впровадження міжнародного досвіду в алгоритми фінансового моніторингу відкриває можливості для покращення ефективності заходів

боротьби з фінансовою злочинністю в Україні. Світові стандарти та передовий досвід у цій сфері можуть стати цінними джерелами знань для українських фахівців у боротьбі з фінансовими злочинами.

Актуальність проблеми підкреслюється необхідністю вдосконалення механізмів моніторингу, щоб забезпечити ефективну протидію фінансовим злочинам та зберегти довіру до банківської системи. Саме для досягнення бажаного результату, необхідно розуміння ризиків відмивання грошей та фінансування тероризму, а також проводити якісний аналіз системи протидії відмиванню грошей та фінансуванню тероризму на рівні держави та окремо взятого банку.

Один із шляхів вирішення цієї проблеми полягає в ознайомленні та аналізі міжнародного досвіду у сфері фінансового моніторингу, зокрема, здобуття відомостей про найефективніші практики.

FATF (Групи з розробки фінансових заходів протидії відмиванню грошей) рекомендує виявляти, розуміти та оцінювати ризики відмивання грошей та фінансування тероризму у своїй юрисдикції. Наступним кроком за рекомендацією FATF є вжиття заходів та застосування ресурсів для зниження ризиків на основі їх оцінки. «Співмірність з виявленими ризиками» заходів протидії відмиванню грошей є ключовим принципом з сорока рекомендацій FATF. Так при високому рівні ризику відмивання грошей необхідно застосовувати посилені заходи, тоді як при низькому рівні ризику допустиме спрощення процедур [1].

Банківські ризики виникають в банківській системі тільки під час проведення банківської діяльності. Зв'язок банківської системи та ринкових відносин призвів до невід'ємності ризиків у банківських продуктах. Державним регулятором визначаються банківські ризики, як потенційні можливості втрати доходів або зменшення ринкової вартості банку у зв'язку з негативним впливом зовнішніх або внутрішніх чинників. Перелік значущих ризиків, які банк повинен комплексно оцінити, входять: кредитний ризик, ризики ліквідності, операційний ризик, комплаєнс ризик, та інші ризики, якими банк ризикує, здійснюючи свою

діяльність. Варто зазначити, що згідно з Положенням НБУ «Про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах», безпосереднє управління комплаєнс-ризиком, визначеним як значущий ризик, обов'язково повинно включати процедури та процеси забезпечення відповідності діяльності банку вимогам законодавства, зокрема в сфері запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення [2]

Впровадження FATF концепції ризик-орієнтованого підходу, що визначається як певна інновація в аспектах протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму, наприкінці 1990-х років, дав поштовх для формування національного законодавства у багатьох країнах протидії відмиванню коштів, на самперед в США та згодом у Європейському союзі.

На протязі останніх років, ризик-орієнтований підхід застосовується не тільки державними органами, а й приватними компаніями, що підпадають під дію антилегалізаційного законодавства, наприклад банками, страховими компаніями, нотаріусами. Рекомендації FATF наголошують на необхідності країн більш точно розуміти ризики. Так протягом останніх 5-ти років розширюються національні оцінки ризиків, які в свою чергу звіряються з національними ризиками, визначеними у Європейському союзі [3].

Банківським установами, у зв'язку з необхідністю відповідати нормативним вимогам щодо антилегалізаційної діяльності, розробляють методології для оцінки ризиків відмивання грошей в рамках проведення належної перевірки клієнтів. Банки постійно інвестують в моделі та ІТ-інструменти, що засновані на останніх наукових досягненнях, в тому числі таких як штучний інтелект, проте реалізація таких інструментів, через їх недостатню імplementованість в міжнародні стандарти протидії легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом та фінансуванню тероризму, залишається досить важкою.

Також необхідно зазначити, що анонімізація використання віртуальних валют та можливість їх конвертації в готівку, або можливість проводити оплати

криптовалютними платіжними картками, дозволяє злочинцям обходити більшість з існуючих алгоритмів з виявлення відмивання грошей та фінансування тероризму. Більшість операторів обміну віртуальною валютою відкривають свої платіжні платформи за кордоном, ускладнюючи відстеження клієнтів, що робить цей сектор вразливим для відмивання грошей [4].

Таким чином, якщо суб'єкти первинного фінансового моніторингу, на самперед в банківській системі, неефективно керують легалізаційними ризиками, це може завдати значної шкоди як конкретним банківським установам, так і банківській системі у цілому. Багато банків вже мають внутрішні правила, щоб відповідати нормативно-правовим вимогам у сфері протидії відмиванню грошей та активно залучаються у розробці новітніх алгоритмів та методик по вдосконаленню алгоритмів комплаєнсу.

Активна співпраця з міжнародними організаціями на державному рівні дозволить своєчасно імплементувати міжнародні нормативно-правові вимоги до національного законодавства України на самперед щодо; заходів належної перевірки клієнтів та системи моніторингу на основі зібраної інформації та виявлених ризиків як для банку, так і клієнта; системи моніторингу до бізнесу клієнтів та ризиків банку для точної звітності до фінансового розвідувального підрозділу; оцінки ризиків до конкретної діяльності кожної банківської установи.

Список використаних джерел

1. Внукова Н. М. Ризик-орієнтований підхід суб'єктів первинного фінансового моніторингу до класифікації клієнтів. Сучасні проблеми фінансового моніторингу : матеріали Всеукр. науково-практ. конф. 2018. Харків. С. 20-24.

2. Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах: положення, затверджене постановою Правління Національного банку України від 11.06.2018 р. № 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text>

3. Коваленко В.В., Єгорова А.С. Імплементация міжнародного досвіду в системі оцінювання банківського ризику легалізації доходів отриманих злочинним шляхом. Збірник наукових праць Одеського національного економічного університету. 2021. Вип. 11-12. 33-41 с.

4. Омельченко О. І., Островський Д. М. Шляхи мінімізації ризиків легалізації доходів клієнтів банку. Бізнесінформ. Харків. 2019. № 6. 239-245 с.

Олександр ЛАВРЕНЮК,
студент групи ПБ-22-5,
Державний податковий університет
Науковий керівник: Любов КАСЬЯНЕНКО,
доктор юридичних наук, професор,
Державний податковий університет

РОЗВИТОК ВАЛЮТНОГО ПРАВА ТА ВАЛЮТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Валютне право є однією з ключових складових фінансового права, яке регулює операції з іноземною валютою, визначає правовий статус суб'єктів валютного ринку та встановлює механізми валютного регулювання та контролю. В Україні валютне право пройшло значну еволюцію, яка відображає як внутрішні економічні потреби, так і вимоги міжнародної спільноти в контексті інтеграції до світової економіки.

Українське валютне регулювання тривалий час відзначалося жорстким контролем над рухом іноземної валюти. Ці правила мали на меті збереження стабільності національної валюти та захист економіки від зовнішніх шоків. Зокрема, Національний банк України (НБУ) мав широкі повноваження у встановленні обмежень на купівлю-продаж валюти, а також у регулюванні обсягів валютних операцій резидентів та нерезидентів [1].

Із прагненням України до євроінтеграції почався процес імплементації міжнародних стандартів у сфері валютного регулювання. Це стало частиною загальної стратегії реформування фінансового сектору та приведення його у відповідність до норм Європейського Союзу та міжнародних організацій. Зокрема, національне законодавство почало активно адаптуватися до стандартів МВФ у сфері валютної лібералізації та руху капіталу.

Важливим кроком стало прийняття у 2017 році угоди між Україною та ЄС про Поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі (DCFTA), яка передбачала поступову адаптацію валютного регулювання України до норм Європейського Союзу. Це включало зменшення обмежень на валютні операції та стимулювання вільного руху капіталу між Україною та ЄС. Національний банк України взяв на себе зобов'язання поступово скасувати обмеження, які перешкоджають залученню іноземних інвестицій.

Національний банк України відіграє центральну роль у формуванні та реалізації валютної політики. Відповідно до законодавства, НБУ відповідає за стабільність національної валюти, управління валютними резервами та забезпечення функціонування валютного ринку. Протягом десятиліть НБУ використовував різні інструменти для підтримки стабільності гривні, включаючи валютні інтервенції, зміни облікової ставки та введення тимчасових адміністративних заходів.

Одним із важливих напрямків діяльності НБУ стало впровадження нових інструментів для хеджування валютних ризиків, зокрема розвиток ринку валютних деривативів. Це дозволило суб'єктам господарювання більш ефективно управляти ризиками, пов'язаними з коливаннями обмінних курсів [2].

Прийняття Закону України «Про валюту і валютні операції», що набув чинності 7 лютого 2019 року, стало важливою подією у сфері валютного регулювання. Цей закон замінив застаріле валютне законодавство, яке діяло ще з 1993 року, та запровадив нові правила валютного ринку. Головною метою нового закону стало створення лібералізованої та відкритої системи валютного регулювання, яка відповідає міжнародним стандартам.

Основні зміни, які відбулися після набуття чинності Законом «Про валюту і валютні операції», включають:

- Скасування багатьох обмежень на валютні операції, зокрема, обов'язкового продажу частини валютної виручки експортерами.
- Лібералізацію руху капіталу, що полегшило іноземні інвестиції та виведення капіталу.
- Спрощення процедур для здійснення валютних операцій фізичними та юридичними особами.
- Впровадження механізмів для поступової валютної лібералізації в залежності від макроекономічної стабільності.

Цей закон суттєво спростив ведення бізнесу в Україні, особливо для іноземних інвесторів, а також дозволив українським суб'єктам господарювання вільніше працювати з іноземною валютою [3].

Валютна лібералізація в Україні, попри свої позитивні аспекти, має як переваги, так і ризики для економічної стабільності країни. З одного боку, відкритий валютний ринок сприяє зростанню економічної активності, полегшує міжнародні інвестиції, розширює можливості для українських підприємств на міжнародних ринках та стимулює інновації. Вільний рух капіталу робить Україну більш привабливою для іноземних інвесторів, що покращує макроекономічну ситуацію.

З іншого боку, валютна лібералізація підвищує ризики для економічної стабільності, особливо в умовах слабкого фінансового ринку та значної залежності від зовнішніх шоків. Відкритий валютний ринок може призвести до підвищеної волатильності гривні, а також до ризиків втечі капіталу в умовах економічних чи політичних криз. У зв'язку з цим, НБУ зберігає за собою право вводити тимчасові обмеження на валютні операції в разі виникнення загроз для фінансової стабільності [4].

В умовах євроінтеграції та глобалізації фінансових ринків Україна стикається з низкою викликів у сфері валютного регулювання. Одним із головних викликів є забезпечення макроекономічної стабільності в умовах

вільного руху капіталу. Українська економіка залишається вразливою до зовнішніх шоків, що вимагає від НБУ впровадження гнучкої та адаптивної валютної політики.

Іншим важливим викликом є подальша імплементація європейських стандартів у сфері фінансового регулювання та руху капіталу. Це включає адаптацію законодавства до директив ЄС, розвиток інфраструктури фінансового ринку, забезпечення прозорості валютних операцій та боротьбу з відмиванням грошей.

Таким чином, розвиток валютного права та валютного законодавства України є важливим елементом економічної реформи країни. Валютна лібералізація створила нові можливості для розвитку бізнесу та залучення іноземних інвестицій, проте також підвищила ризики для економічної стабільності [5].

Список використаних джерел

1. Закон України «Про валюту і валютні операції». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19> (дата звернення: 22.10.2024).
2. Глава 15. Правові основи валютного регулювання URL: <https://finansy.com.ua/valyutne-pravo> (дата звернення: 22.10.2024).
3. Міжнародні валютні відносини: суть та інструменти регулювання. URL: <https://osvita.ua/library/valyutni-vidnosyny> (дата звернення: 22.10.2024).
4. Сутність валютної політики, валютного регулювання і контролю. URL: <https://buklib.net/book/valyutna-polityka> (дата звернення: 22.10.2024).
5. Інструменти валютної політики. URL: <https://buklib.net/book/instrumenty-valyutnoi-polityky> (дата звернення: 22.10.2024).

Дар'я ЛЮБОВЕЦЬ,
студентка групи ПБ-22-2,
Державний податковий університет
Науковий керівник: Любов КАСЬЯНЕНКО,
доктор юридичних наук, професор,
Державний податковий університет

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНУ ФІНАНСОВУ СИСТЕМУ

Інтеграція України до міжнародної фінансової системи є важливим стратегічним напрямком розвитку країни в умовах глобалізації. Сьогодні фінансові ринки функціонують на глобальному рівні, а міжнародні фінансові інституції формують загальні правила, які впливають на економіки багатьох країн. Для України, яка прагне посилити свій економічний потенціал і досягти європейської інтеграції, критично важливо ефективно імплементувати міжнародні фінансові норми та стандарти. Важливо зазначити, що питання адаптації національного законодавства до міжнародних стандартів вже стали об'єктом детального вивчення багатьох вітчизняних науковців. Зокрема, значний внесок у дослідження цих аспектів зробили такі українські вчені, як Репецький В., Дунас О., Карнаков І., Рогач О., Юхимчук В. та інші.

Однією з ключових реформ, яка сприяє прозорості та надійності фінансової системи України, є впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності. Ці стандарти встановлюють єдині правила для складання фінансових звітів компаніями по всьому світу, що сприяє підвищенню довіри інвесторів і забезпечує доступ до міжнародних ринків капіталу. Наразі перехід на МСФЗ закріплено у чинному Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (із змінами), зокрема у статті 12-1, де зазначається, що великі підприємства, публічні акціонерні товариства, банки та страхові компанії повинні застосовувати МСФЗ для складання своєї фінансової звітності[1].

В Україні МСФЗ стали обов'язковими для публічних акціонерних товариств, великих підприємств, банків та страхових компаній. Це вимагає від компаній прозорості у звітності, що дозволяє міжнародним інвесторам і кредиторам краще оцінювати ризики і фінансовий стан підприємств. Законодавство України поступово адаптується до цих стандартів, що сприяє залученню іноземних інвестицій і підвищенню конкурентоспроможності на міжнародних ринках.

Варто вказати, що міжнародні рекомендації та директиви, зокрема ті, що надходять від Європейського Союзу, МВФ та Світового банку, відіграють важливу роль у розвитку українського законодавства для фінансового ринку. Україна прагне до економічної та правової інтеграції з Європейським Союзом, і в рамках Угоди про асоціацію бере на себе зобов'язання щодо імплементації європейських директив у свої правові акти. Гармонізація з директивами дозволяє Україні не тільки наблизитися до європейських стандартів, але й створює сприятливі умови для інтеграції українських фінансових установ на ринки ЄС.

Співпраця з МВФ є однією з найбільш важливих для України, оскільки фонд надає фінансову підтримку для стабілізації економіки в обмін на проведення структурних реформ. МВФ регулярно надає Україні кредити на основі програм, які передбачають впровадження низки економічних і правових змін. Це стосується, зокрема, реформ у банківській сфері, фіскальній політиці та державному управлінні[2].

Юридичні виклики в рамках співпраці з МВФ полягають у необхідності дотримання умов програм, що часто потребує зміни українського законодавства. Наприклад, МВФ ставить вимогу до України вдосконалити механізми боротьби з корупцією, провести пенсійну реформу. Всі ці реформи супроводжуються змінами у правовому регулюванні відповідних секторів, що іноді викликає політичні та соціальні суперечки всередині країни.

Світовий банк також є важливим партнером України, який надає кредити та гранти на підтримку економічних і соціальних проектів, включаючи реформи у сфері освіти, охорони здоров'я та інфраструктури. Співробітництво зі Світовим

банком здійснюється на основі прийнятої у лютому 2012 року нової «Стратегії партнерства з Україною на 2012-2016 роки». Ця Стратегія спрямована на допомогу Уряду у реалізації програми економічних реформ та інтеграції з ЄС. Ця співпраця передбачає не лише фінансову допомогу, але й технічну підтримку для проведення реформ і впровадження міжнародних стандартів у різних секторах економіки[3].

Світовий банк співпрацює як з урядом, так і безпосередньо з підприємствами та неурядовими організаціями. Однак кредити Банку не можна назвати повністю пільговими, оскільки сам Банк залучає кошти на міжнародному ринку капіталів. У структурі співпраці Банку з Україною інвестиційні проекти поки що мають дуже незначну вагу. Виконання своїх програм в Україні Група Світового банку ставить у залежність від виконання Україною вимог МВФ [4]. Слід відзначити, що участь держави у групі Світового банку завжди тісно пов'язана із участю з Міжнародним валютним фондом. Участь у програмах міжнародних фінансових організацій відкриває Україні значні можливості для проведення економічних і соціальних реформ, а також для інтеграції у світову фінансову систему. Проте, ці можливості супроводжуються правовими викликами, оскільки виконання зобов'язань за міжнародними угодами часто потребує складних і далекосяжних реформ у національному законодавстві.

Для нашої держави важливо забезпечити відповідність національних законів міжнародним вимогам і стандартам, щоб скористатися всіма можливостями, які надає співпраця з такими організаціями, як МВФ та Світовий банк [5]. Це включає реформи в сфері управління державними фінансами, правосуддя, боротьби з корупцією та захисту прав інвесторів. Успішна імплементація міжнародних стандартів і виконання зобов'язань перед фінансовими інституціями є ключовим фактором для забезпечення довготривалого економічного зростання, стабільності та інтеграції України в глобальну економіку.

Отже, інтеграція України до міжнародної фінансової системи є ключовим аспектом її економічного розвитку в умовах глобалізації. Виконання зобов'язань перед міжнародними фінансовими організаціями, такими як МВФ і Світовий банк, відкриває можливості для проведення важливих економічних і соціальних реформ. Впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності, боротьба з корупцією та удосконалення законодавства є вирішальними факторами, що сприяють підвищенню довіри інвесторів та зміцненню національної економіки.

Однак процес інтеграції супроводжується суттєвими правовими викликами, оскільки Україна повинна адаптувати своє законодавство до міжнародних стандартів. Це вимагає проведення складних реформ, зокрема у сферах державного управління, фінансової стабільності та захисту прав інвесторів. Важливим завданням для України є забезпечення відповідності національних законів міжнародним нормам, що дозволить максимально скористатися перевагами співпраці з міжнародними організаціями і забезпечити довготривале економічне зростання та інтеграцію в глобальну економіку.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 01.07.2021 р. № 996-XIV. Дата оновлення: 03.09.2024 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.

2. Мицюк С. В. Сучасний стан та перспективи співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями / С. В. Мицюк, В. В. Мегей // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2015. Вип. 12. С. 31–38.

3. Інформаційна довідка щодо співробітництва України з Міжнародним банком реконструкції та розвитку / Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України. URL: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=294420&cat_id=48396

4. Лабунська А. В. Правовий статус Міжнародного валютного фонду та співробітництво з Україною : дис. канд. юрид. наук : 12.00.11 / Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. Київ, 2015. 268 с.

5. Інформаційна довідка щодо історії співпраці з Міжнародним валютним фондом / Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mfa.gov.ua/mizhнародni-vidnosini/spivrobotnictvo-ukrayini-z-mizhнародnimi-finansovimi-instituciyami>

Ангеліна МАГДАЛІНОВА,
студентка групи ПБ 22-3,
Тетяна ГРИНИШИН,
студентка групи ПБ 22-3,
Державний податковий університет
Науковий керівник: Олена МЕЛЬНИК,
кандидат юридичних наук, доцент,
Державний податковий університет

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Інтеграція України до світових правових та економічних структур вимагає приведення національного законодавства у відповідність до міжнародних стандартів та зобов'язань. Тому актуальність вивчення правових аспектів інвестиційної діяльності в нашій країні полягає в постійній потребі удосконалення регулятивного середовища для ефективного використання та залучення інвестиційних ресурсів.

Сучасний стан української інвестиційної діяльності характеризується чималими досягненнями, проте є й багато невирішених проблем. Реформи, направлені на боротьбу з корупцією та поліпшення бізнес-клімату, сприяють формуванню сприятливих умов для інвесторів. Проте інвестиційну ситуацію ускладнює війна, що триває вже 10 років, та інші зовнішні та внутрішні виклики [10, с. 203].

В Україні інвестиційна діяльність базується на складному комплексі правових норм, які регулюють відносини між державою, суб'єктами господарювання й інвесторами. В Україні правове регулювання інвестиційної сфери забезпечується через прийняттям Президентом указів, Верховною Радою законодавчих актів та Урядом нормативних документів (розпоряджень, постанов). Ці нормативні акти, постанови та закони визначають зміст та обсяг правового регулювання інвестиційної діяльності в державі [9, с. 122]. З метою формування стійкого та сприятливого інвестиційного середовища держава встановлює спеціальні гарантії захисту інвестицій. В Україні правове положення щодо інвестування визначається вітчизняним законодавством, яке складається з таких нормативних актів:

– Конституція України [1] гарантує право власності, захист інвестицій та вільне розпорядження власністю. Стаття 41 визначає, що кожен має право володіти, розпоряджатися і користуватися своєю власністю. Це стосується як українських громадян, так і іноземних інвесторів;

– Податковий кодекс України [2] встановлює правила оподаткування для інвесторів, включаючи особливі режими для іноземних інвестицій, а також передбачає стимули для інвесторів, включаючи можливість отримання пільг при інвестуванні в певні галузі або регіони;

– ЗУ «Про інвестиційну діяльність» [5] визначає поняття інвестиційної діяльності, форми і види інвестицій, встановлює основи та загальні принципи здійснення інвестиційної діяльності в Україні та регулює відносини між державними органами, інвесторами та іншими учасниками інвестиційного процесу;

– ЗУ «Про режим іноземного інвестування» [6] регулює права та обов'язки іноземних інвесторів, а також гарантує правовий захист інвестицій;

– ЗУ «Про державне приватне партнерство» [3] визначає правові основи для співпраці між державою та приватним сектором у здійсненні інвестиційних проектів у сфері інфраструктури, енергетики, транспорту тощо;

– ЗУ «Про захист іноземних інвестицій на Україні» [4] забезпечує додаткові гарантії для іноземних інвесторів, включаючи захист від змін у законодавстві, які можуть негативно вплинути на умови інвестицій;

– Указ Президента України «Про інвестиційні фонди та компанії» [7] регламентує процедуру функціонування та створення інвестиційних компаній.

Державне управління інвестиційною діяльністю включає адміністративно-правовий (безпосередній) вплив і побічні втручання в цю сферу. Згідно із ЗУ «Про інвестиційну діяльність», це відбувається через безпосереднє управління державними інвестиціями, контроль за законністю інвестиційної діяльності та регулювання її умов [5]. Пряме регулювання передбачає прогнозування обсягу державних інвестицій, визначення умов інвестування і контроль за їхнім виконанням. Непряме регулювання включає створення сприятливого інвестиційного клімату через фінансово-кредитну та бюджетно-податкову політику, економічні умови, а також регулювання фондового ринку та заохочення іноземних інвестицій [10, с. 204].

Організаційно-правові методи регулювання інвестиційної діяльності охоплюють широкий спектр заходів, таких як встановлення в інвестиційній сфері державних стандартів, розробку нормативного законодавства, впровадження антимонопольних заходів, а також проведення державної експертизи проектів та програм. Економічні методи включають амортизаційну політику, податковий механізм, фінансову політику та систему ціноутворення. Оподаткування в Україні регулюється податковим законодавством, що охоплює Податковий кодекс України [2] та інші нормативні акти в цій сфері. Основні завдання податкового регулювання включають стимулювання інвестиційної активності, регулювання попиту й пропозиції, підтримку інноваційної діяльності та вплив на швидкість інфляційних процесів [9, с.124].

Законодавство України дозволяє інвесторам здійснювати інвестиції у різних формах, включаючи:

– прямі інвестиції – придбання акцій або часток в капіталі українських підприємств;

- реінвестиції – повторне вкладення прибутків або дивідендів, отриманих від первинних інвестицій;

- кредити та позики – надання фінансових ресурсів на договірній основі для фінансування підприємницької діяльності;

- нематеріальні активи – інвестиції в патенти, авторські права, технології тощо [8, с. 17].

Україна надає інвесторам низку гарантій, що закріплені на законодавчому рівні:

- іноземні інвестиції не можуть бути націоналізовані чи експропрійовані, за винятком випадків, передбачених законом (наприклад, в інтересах державної безпеки або суспільних потреб). У разі реквізиції інвестор має право на компенсацію;

- закон передбачає, що інвестори захищені від змін у законодавстві, які можуть погіршити умови їхньої діяльності, принаймні протягом 10 років після внесення інвестицій;

- іноземні інвестори мають право на виведення прибутків, доходів, дивідендів та інших коштів, отриманих від інвестицій, за межі України у вільно конвертованій валюті без обмежень після сплати податків та зборів;

- інвестори мають право на захист від неправомірних дій з боку державних органів, таких як безпідставні перевірки, втручання в діяльність підприємств, затримки з поверненням податків тощо [11, с. 75].

Окрім цього, Україна також надає різноманітні стимули для залучення інвестицій в свою економіку:

- в деяких регіонах України створені спеціальні економічні зони, що пропонують пільговий режим оподаткування, зниження митних платежів та інші вигоди для інвесторів;

- у рамках законодавства про індустріальні парки підприємства, які розміщені в таких парках, можуть отримувати податкові пільги та доступ до державної підтримки;

– стратегічні інвестори, які вкладають значні кошти в економіку України (наприклад, у інфраструктуру чи енергетику), можуть отримувати додаткові податкові пільги та гарантії від держави;

– в рамках проекту «Дія.City» для стартапів ІТ-компаній запроваджені спеціальні податкові режими, які стимулюють інвестиції в технологічний сектор [8, с. 18].

Україна підписала низку двосторонніх і багатосторонніх угод, які регулюють і захищають інвестиції:

– Україна уклала угоди з понад 70 країнами про взаємний захист інвестицій. Ці угоди передбачають недискримінаційний режим для інвесторів, механізми вирішення спорів і гарантії захисту інвестицій;

– в рамках Угоди про асоціацію з ЄС, Україна взяла на себе зобов'язання створювати сприятливі умови для інвесторів з країн ЄС, забезпечуючи правовий захист і рівні можливості для європейських інвесторів.

Спори між інвесторами та державою чи іншими суб'єктами вирішуються в українських судах або шляхом міжнародного арбітражу. Україна є членом Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів (ICSID), що дозволяє інвесторам вирішувати конфлікти через міжнародний арбітраж.

Отже, правові аспекти інвестиційної діяльності в Україні забезпечують захист прав інвесторів та створюють сприятливе середовище для інвестування. Важливими елементами є захист від націоналізації, гарантії виведення капіталу, податкові стимули та міжнародні угоди про захист інвестицій. Україна намагається полегшити інвестиційні процеси та залучати капітал для розвитку економіки, пропонуючи привабливі умови для інвесторів.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

3. Про державно-приватне партнерство : Закон України від 01.07.2010 № 2404-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text>
4. Про захист іноземних інвестицій на Україні : Закон України від 10.09.1991 № 1540а-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540%D0%B0-12#Text>
5. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 №1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>
6. Про режим іноземного інвестування : Закон України від 19.03.1996 № 93/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80#Text>
7. Про інвестиційні фонди та компанії : Указ Президента України від 19.02.1994 №55/94. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55/94#Text>
8. Аброрович Г.В. Напрями активізації державної політики щодо залучення іноземних інвесторів в економіку України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 1. С. 16-18.
9. Вакалюк В.А. Правове регулювання інвестиційної діяльності в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 16. С. 122-126.
10. Іванець М. Історичні і правові засади інвестиційної діяльності в Україні. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 1. С. 201-205.
11. Новікова Л.В., Чернишова Л.О. Правові аспекти державного регулювання іноземного інвестування в Україні. *Економіка і суспільство*. 2018. № 16. С. 72-80.

Карина МАЗЯР,
студентка групи ПБ-22-1,
Державного податкового університету
Науковий керівник: Любов КАСЬЯНЕНКО
доктор юридичних наук, професор,
Державний податковий університет

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Стрімкий розвиток цифрових технологій та віртуальних активів створює нові виклики для правового регулювання фінансових відносин в Україні. Це питання стало особливо актуальним після ухвалення в 2022 році закону «Про віртуальні активи» [2], який заклав базові основи для функціонування ринку криптовалют та інших цифрових активів. Водночас динамічний розвиток фінансових технологій та інновацій вимагає постійного вдосконалення законодавчої бази для забезпечення належного регулювання та захисту прав учасників ринку віртуальних активів.

Теоретичною основою вивчення правових норм щодо віртуальних активів є дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців. Значний внесок серед українських дослідників зробили: М. Кучерявенко, Т. Латковська, О. Музика-Стефанчук, А. Кудь. Окремі аспекти досліджували також Є. Смичок, І. Верес, О. Подцерковний та В. Чайковська. Серед зарубіжних науковців значний внесок у розробку проблематики зробили: П. Де Філіппі, К. Єнга, М. Фінк, Д. Тапскотт та ін.

Аналізуючи сучасний стан правового регулювання віртуальних активів в Україні, можна виділити кілька ключових проблемних аспектів, які потребують особливої уваги.

Першочергового вирішення потребує проблема правової колізії між традиційним фінансовим законодавством та специфічною природою віртуальних активів. Класичне розуміння права власності, закріплене в Цивільному кодексі України, не повною мірою відповідає особливостям

криптовалют та токенів, де право власності базується на володінні приватними ключами та записами в розподіленому реєстрі. Це створює суттєві труднощі у правозастосовній практиці та потребує розробки нових юридичних конструкцій, які б враховували технологічні особливості блокчейн-систем. Особливої уваги заслуговує питання оподаткування операцій з віртуальними активами, оскільки наявні механізми податкового адміністрування не враховують специфіку криптовалютного ринку, що дозволить забезпечити прозорість та ефективність оподаткування цього сегменту фінансового ринку. Як зазначають експерти Національного інституту стратегічних досліджень, відсутність чітких механізмів оподаткування віртуальних активів створює ризики для фіскальної системи держави та потребує системного вирішення [3]. Необхідно розробити чіткі критерії визначення бази оподаткування та методику оцінки вартості віртуальних активів для податкових цілей, що дозволить забезпечити прозорість та ефективність оподаткування цього сегменту фінансового ринку.

Особливо гострим залишається питання забезпечення фінансового моніторингу та протидії відмиванню коштів при операціях з віртуальними активами. Анонімність та транскордонний характер криптовалютних транзакцій створюють додаткові ризики для фінансової безпеки держави, що вимагає впровадження ефективних механізмів верифікації учасників ринку та моніторингу підозрілих операцій відповідно до міжнародних стандартів FATF. Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) – це міжурядова організація, створена для розробки та впровадження міжнародних стандартів боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму [1]. Паралельно з цим, необхідно забезпечити належний рівень захисту прав інвесторів та споживачів послуг на ринку віртуальних активів, включаючи створення спеціалізованих механізмів вирішення спорів та компенсації збитків. Актуальним є питання розробки технічних стандартів безпеки для постачальників послуг, пов'язаних з віртуальними активами, та встановлення чітких вимог до їх діяльності.

Перспективи розвитку правового регулювання віртуальних активів в Україні охоплюють комплекс взаємопов'язаних напрямків, спрямованих на створення ефективного та безпечного середовища для функціонування ринку цифрових активів. Першочерговим завданням є повноцінна імплементація положень Закону України "Про віртуальні активи" через розробку необхідних підзаконних актів, включаючи створення детальних регуляторних процедур для реєстрації та ліцензування постачальників послуг. Стратегічно важливим напрямком виступає гармонізація національного законодавства з міжнародними стандартами, особливо з регламентом MiCA Європейського Союзу, що сприятиме інтеграції українського ринку у глобальний фінансовий простір. Розвиток податкового регулювання передбачає створення спеціального режиму з прозорими механізмами оподаткування та стимулами для легального сектору, що відповідає кращим міжнародним практикам регулювання криптовалютного ринку [4]. А у сфері фінансового моніторингу планується впровадження інноваційних технологічних рішень для ефективного відстеження транзакцій. Особлива увага приділяється розвитку ринкової інфраструктури через створення регульованих торговельних платформ, системи кваліфікованих зберігачів та механізмів клірингу, а також посиленню захисту прав інвесторів шляхом створення компенсаційних фондів та впровадження обов'язкового страхування ризиків.

Отже, правове регулювання віртуальних активів відіграє критичну роль у розвитку цифрової економіки України. Хоча Закон "Про віртуальні активи" заклав фундаментальні основи для функціонування крипторинку, існує нагальна потреба у вдосконаленні механізмів оподаткування, посиленні захисту інвесторів та впровадженні ефективної системи фінансового моніторингу. Розробка додаткових нормативно-правових актів та гармонізація з міжнародними стандартами не лише створить сприятливе середовище для інновацій, але й забезпечить належний захист учасників ринку, що в підсумку сприятиме повноцінній інтеграції України у глобальний ринок віртуальних активів та стимулюватиме розвиток цифрової економіки країни в цілому.

Список використаних джерел

1. Рекомендації ФАТФ (Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей). Офіційний вебсайт ФАТФ. URL: <https://www.campiogroup.com/ukraine/list-fatf/>.
2. Про віртуальні активи : Закон України від 17.02.2022 р. № 2074-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text> (дата звернення: 16.10.2024).
3. Віртуальні активи в системі фінансової безпеки держави: нові виклики та можливості: аналітична записка / Національний інститут стратегічних досліджень. Київ, 2023. URL: <https://niss.gov.ua/publikacii/analitychni-zapysky/virtualni-aktyvy-v-systemi-finansovoi-bezpeky-derzhavy>.
4. Дослідження глобального регуляторного ландшафту криптоактивів / Кембриджський центр альтернативних фінансів. 2024. URL: <https://www.jbs.cam.ac.uk/faculty-research/centres/alternative-finance/publications/cryptoasset-regulation/>.

Тетяна МАКСИМЮК,
студентка групи ПБ-22-5,
Державний податковий університет
Науковий керівник: Любов КАСЬЯНЕНКО,
доктор юридичних наук, професор,
Державний податковий університет

ФІНАНСОВО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ В УКРАЇНІ

Правове регулювання платіжних систем в Україні суттєво змінилося з прийняттям у 2021 році Закону України «Про платіжні послуги» [1] та, відповідно, скасуванням Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» [2]. У новому нормативно-правовому акті законодавець заклав

зовсім інші підходи до регулювання платіжних послуг та специфіки їх надання, принципів функціонування платіжних систем тощо. На нашу думку, це пов'язано з тим, що останніми роками платіжні послуги не вирішуються. ринок платіжних послуг, як в Україні, так і в усьому світі, зазнав значних технічних інновацій, що супроводжувалося появою на ринку нових видів послуг. Значна частина таких інноваційних платіжних послуг повністю або значною мірою опинилася поза межами правового регулювання. Водночас національне законодавство вимагало відповідного узгодження з відповідними актами Європейського Союзу, зокрема, наприклад, Директивою (ЄС) 2015/2366 Європейського Парламенту та Ради від 25.11.2015 про платіжні послуги на внутрішньому ринку, а також про внесення змін до Директив 2002/65/ЄС, 2009/110/ЄС та 2013/36/ЄС та Регламенту (ЄС) № 1093/2010 про скасування Директиви 2007/64/ЄС [1] та інших. Слід зазначити, що наразі, незважаючи на воєнний стан, Україна впевнено рухається до становлення невід'ємної частини Європейського Союзу (далі – ЄС). Це, у свою чергу, потребує не лише подальшої гармонізації національного законодавства, України з низкою законодавчих актів ЄС, але формування комплексного підходу до правового регулювання відповідних явищ, процесів, процедур, формування правової основи для інтеграції платіжної системи України з платіжною системою ЄС, що дозволить у майбутньому якісно застосовувати такі правові механізми.

У цьому контексті наведемо міркування О. С. Вовченка, дослідник наголошує, що, з одного боку, євроінтеграція вимагає від України адаптації до стандартів і вимог Європейського Союзу щодо функціонування платіжних систем. Це передбачає впровадження нових технологій, стандартів і правил у сфері безготівкових розрахунків, захисту персональних даних та кібербезпеки. З іншого боку, умови євроінтеграції є стимулом для подальшого розвитку платіжних систем в Україні. Цей процес може включати створення нових платіжних послуг і продуктів, які відповідають вимогам європейських стандартів і потребам користувачів щодо безпеки, надійності та ефективності. Також умови європейської інтеграції можуть стимулювати співпрацю між українською та

європейською платіжними системами, що дозволить більш ефективно обмінюватися платіжними операціями між країнами [3, с.49].

Правовому регулюванню діяльності платіжних систем присвячено розділ V вже згаданого Закону України «Про платіжні послуги». Відповідно до § 59 розд 1 ст. 1 зазначеного нормативно-правового акта платіжна система — це система, що використовується для здійснення платіжних операцій, яка має формальні та уніфіковані договори та загальні правила щодо обробки, клірингу та/або розрахунків між учасниками платіжної системи [1]. З наданого визначення можна виділити такі ознаки платіжної системи:

- метою функціонування (призначенням) платіжних систем є здійснення відповідних платіжних операцій;
- такі платіжні операції передбачають обробку, кліринг та/або розрахунок;
- усі платіжні операції в платіжній системі відбуваються між конкретними учасниками платіжної системи. Як бачимо, надане визначення характеризує не лише платіжну систему як таку, а й її обов'язкові елементи (наприклад, учасників (суб'єктів), об'єкти). платіжної системи).

В Україні можуть працювати національні та міжнародні платіжні системи. Визначення цього виду платіжних систем наведено в Законі України «Про платіжні послуги». Так, внутрішньодержавна платіжна система – це платіжна система, резидентом якої є оператор платіжної системи, який здійснює свою діяльність та забезпечує виконання платіжних операцій лише в межах України.

Міжнародна платіжна система - платіжна система, в якій оператор платіжної системи є резидентом або нерезидентом і яка діє на території двох або більше країн, однією з яких є Україна, та забезпечує виконання платежів. операції в рамках цієї платіжної системи, в тому числі з однієї держави в іншу [1]. З наведених визначень різних типів платіжних систем зазначимо, що вони відрізняються статусом оператора, сферою діяльності та здійсненням платіжних операцій. Відповідно до такого підходу поділ платіжних систем на національні та міжнародні можна охарактеризувати за критерієм резидентства оператора платіжної системи.

Національна платіжна система спрямована на створення умов для надання платіжних послуг, однією з яких є послуга з переказу грошей. Як бачимо, у випадку такого виду платіжних послуг завдання національної платіжної системи полягає, так би мовити, у зближенні платника та одержувача коштів із забезпеченням технічної можливості здійснення платежу. Саме розрахунок зобов'язань – пряме перерахування конкретної суми конкретному одержувачу (з відкриттям або без відкриття рахунку в банку) – є прерогативою банківської системи, крім випадків, визначених законодавством.

В епоху активного впровадження цифрових технологій та розвитку цифрової національної економіки правове регулювання платіжних систем має велике значення. Крім того, незважаючи на всі виклики, які зараз постають перед Україною, процеси євроінтеграції вимагають інновацій у всіх сферах суспільного життя. Тому, позитивно оцінюючи зміни, яких зазнало законодавство щодо платіжних систем після прийняття Закону України «Про платіжні послуги», зауважимо, що деякі моменти потребують доопрацювання. Зокрема, вважаємо за необхідне: (1) включити до зазначеного нормативно-правового акту визначення та особливості функціонування систем електронних платежів; (2) визначення істотних умов договору, укладеного між відповідними учасниками платіжної системи; (3) більш системний опис правового статусу учасників платіжної системи. Вважаємо, що впровадження запропонованих підходів дозволить удосконалити правове регулювання платіжних систем в Україні з урахуванням викликів сучасності та світового досвіду.

Список використаних джерел

1. Про платіжні послуги: Закон України від 30.06.2021 р. № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20/ed20230101#Text>
2. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. № 2346-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14#Text> (втратив чинність).

3. Вовченко О. С. Напрями розвитку платіжних систем в Україні в умовах європейської інтеграції. Економічний вісник, 2022, № 4.С. 49.

Софія МИХАЙЛОВА,
студентка групи ПБ-22-1,
Державний податковий університет
Науковий керівник: Любов КАСЬЯНЕНКО
доктор юридичних наук, професор,
Державний податковий університет

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

На сьогоднішній день особливу увагу потрібно приділяти фінансовому контролю та його ефективному здійсненню, оскільки він є однією із найважливіших функцій державного управління, яка забезпечує ефективне та раціональне використання державних фінансів, а також контроль за дотриманням законності в фінансово-економічній діяльності суб'єктів господарювання.

Питання пов'язані з правовим регулюванням фінансового контролю досліджували такі науковці як: Л. Савченко, Ф. Бутинець, Г. Азаренкова, М.Крутько та інші.

В свої працях Л. Савченко пропонує визначати фінансовий контроль як: регламентовану правовими нормами діяльність публічних суб'єктів і недержавних організацій, господарюючих суб'єктів чи їхніх структурних підрозділів, фізичних осіб, наділених відповідними повноваженнями чи правами, що спрямована на забезпечення законності, обґрунтованості під час формування публічних фондів коштів, повноти надходжень коштів у відповідні фонди, законності й ефективності їх розподілу та перерозподілу і використання [1, с.70].

Сутність державного фінансового контролю, знаходить своє відображення в основних його завданнях:

1. Перевірка своєчасності і повноти виконання контрольованими суб'єктами фінансових зобов'язань перед державою й органами місцевого самоврядування ;
2. Перевірка виконання органами державної влади і місцевого самоврядування покладених на них функцій по формуванню, розподілу і використанню грошових фондів [2, с.54];
3. Перевірка дотримання правильності здійснення фінансових операцій, схоронності коштів і матеріальних засобів;
4. Перевірка правильності й ефективності використання публічних грошових фондів [2, с.54];
5. Виявлення й усунення порушень фінансової дисципліни;
6. Попередження порушень законності у сфері фінансової діяльності, забезпечення відшкодування матеріального збитку, виявлення винних осіб і притягнення їх до відповідальності [2, с. 54];
7. Виявлення внутрішніх резервів виробництва — підвищення його ефективності, найбільш ощадливого використання матеріальних і грошових ресурсів.

У науковій літературі виділяють основні 3 види фінансового контролю.

Попередній контроль – здійснюється до прийняття фінансових рішень або укладення договорів з метою запобігання незаконних чи нерациональних витрат.

Поточний контроль – проводиться під час виконання фінансових операцій, що дозволяє контролювати дотримання вимог законодавства в режимі реального часу.

Наступний контроль – перевірка та аудит, що здійснюються після завершення фінансово-економічних операцій, для виявлення можливих порушень або неефективного використання коштів.

Державний фінансовий контроль здійснюється органами загальної та спеціальної компетенції. До системи органів державного фінансового контролю входять: Верховна Рада України, Міністерство фінансів України, Рахункова палата, Державна аудиторська служба, Державна казначейська служба, Державна податкова служба, Державна митна служба тощо.

Отже, суб'єкти фінансового контролю - це державні органи, установи та організації, їх структурні підрозділи, органи місцевого самоврядування, а також окремі особи, які відповідно до чинного законодавства наділені контрольними функціями щодо формування публічних фондів коштів, їх розподілу та використання; управління державним чи комунальним майном [3, с.135].

Основними нормативно-правовими актами, на яких ґрунтуються положення, принципи та завдання фінансового контролю є: Конституція України, вона є основним документом що містить основоположні, керівні ідеї здійснення фінансового контролю в Україні; Закони України: «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні»; «Про Рахункову палату»; «Про Кабінет Міністрів України»; а також Податковий кодекс України та Бюджетний кодекс України.

Отже, з огляду на вищезазначене можна зробити висновок, що фінансовий контроль є невід'ємною частиною державного управління, оскільки його здійснення є необхідним для зменшення кількості порушень у сфері публічних фінансів, дотримання законності, прозорості та ефективності використання коштів.

На сьогоднішній день, правове регулювання фінансового контролю в Україні перебуває на етапі вдосконалення та адаптації до сучасних викликів. Ефективний фінансовий контроль є ключовим фактором у забезпеченні економічної стабільності держави, тому подальші реформи в цій сфері мають бути спрямовані на покращення законодавчої бази, впровадження сучасних технологій та підвищення ефективності роботи контрольних органів.

Список використаних джерел

1. Настенко М.О. Принципи фінансового контролю за діяльністю суб'єктів господарювання в системі принципів фінансового права. *Право та державне управління*. 2017. № 2(27). С. 69–74.
2. Фінансове право : навч. посіб. / за ред. М. П. Кучерявенка. Харків : Право, 2010. 288 с.

3. Попадинець І.І. Поняття і сутність фінансового контролю як правової категорії. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. Т. 2. № 5. С. 132–136.

Аліна МИХАЙЛЮК,
студентка групи ПБ-22-4,
Державного податкового університету
Науковий керівник: Любов КАСЬЯНЕНКО,
доктор юридичних наук, професор,
Державний податковий університет

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ В БЮДЖЕТНІЙ СФЕРІ

Бюджетний кодекс України визначає порушення бюджетного законодавства як порушення учасником бюджетного процесу норм, встановлених Бюджетним кодексом України або іншим бюджетним законодавством у сфері підготовки, розгляду, затвердження, коригування, виконання бюджетних документів. бюджет та звітність про його виконання [1].

Бюджетне законодавство передбачає різні види відповідальності за порушення бюджетного законодавства, зокрема цивільну, дисциплінарну, адміністративну та кримінальну. Суб'єктами порушень бюджетного законодавства є переважно розпорядники та одержувачі бюджетних коштів, які несуть відповідальність за недотримання встановленого порядку виконання бюджету та звітності про його виконання. Ця відповідальність може включати фінансові та правові санкції, такі як припинення операцій з бюджетними коштами, зменшення бюджетних призначень, повернення бюджетних коштів. Адміністративна відповідальність передбачає переважно адміністративний штраф, хоча все частіше обговорюється можливість запровадження інших адміністративних санкцій. Такі санкції можуть передбачати попередження або позбавлення права обіймати певні посади. Попередження може бути доцільним

у випадках, коли порушення не завдало матеріальної шкоди. Крім адміністративної, порушення бюджетного законодавства можуть тягнути за собою також кримінальну відповідальність, зокрема, у разі нецільового використання бюджетних коштів або видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження до бюджету. Санкції передбачають штрафи та обмеження волі.

На теперішній час, незважаючи на зміни та постійне вдосконалення законодавства України, приведення його до норм міжнародного права, питання, що стосуються заходів фінансово-правової відповідальності за порушення бюджетного законодавства ще продовжують залишатись предметом дослідження багатьох науковців незважаючи на те, що їх розгляду приділялась значна увага протягом тривалого часу [2; 3; 4].

О.П. Гетманець в своїх роботах доводить, що саме використання фінансово-правових заходів впливу за порушення бюджетного законодавства надає всі підстави стверджувати про наявність бюджетної відповідальності у складі фінансово-правової відповідальності [5, с. 24]. Досліджуючи місце та сутність бюджетної відповідальності, варто з'ясувати природу бюджетних порушень та бюджетних заходів примусу. Так, порушенням бюджетного законодавства є вчинене порушення бюджетного законодавства, інших нормативних правових актів, що регулюють бюджетні правовідносини, та договорів, на підставі яких надаються кошти з бюджету, дію чи бездіяльність фінансового органу, головного розпорядника бюджетних коштів, розпорядника бюджетних коштів, одержувача бюджетних коштів, за вчинення якого Бюджетним кодексом України (далі - БК України) передбачено застосування бюджетних заходів примусу. Слід підкреслити обмежений та вичерпний перелік осіб, якими можуть бути вчинені бюджетні порушення. Стаття 117 Бюджетного Кодексу України містить перелік заходів впливу, які можуть бути застосовані до учасників бюджетного процесу за порушення бюджетного законодавства: 1) попередження про неналежне виконання бюджетного законодавства з вимогою щодо усунення порушення бюджетного законодавства; 2) зупинення операцій з

бюджетними коштами; 3) призупинення бюджетних асигнувань; 4) зменшення бюджетних асигнувань; 5) повернення бюджетних коштів до відповідного бюджету; 6) зупинення дії рішення про місцевий бюджет; 7) безспірне вилучення коштів з місцевих бюджетів; 8) інші заходи впливу, які можуть бути визначені законом про Державний бюджет України.

Застосування заходів фінансово-правової відповідальності за порушення бюджетного законодавства встановлюються нормами глави 18 БК України, проте процедура застосування примусових заходів за бюджетні правопорушення регламентується численними підзаконними нормативно-правовими актами. Доцільно уніфікувати на законодавчому рівні і підстави, і процедуру застосування заходів фінансово-правової відповідальності за порушення бюджетного законодавства шляхом згрупування таких правопорушень відповідно до стадій бюджетного процесу, а також визначення єдиного порядку застосування різних заходів впливу за порушення бюджетного законодавства. Фактичними підставами адміністративної відповідальності за статтею 164-12 КУпАП «Порушення бюджетного законодавства» є діяння у формі недотримання бюджетно-правових норм. Недоцільним є розширення переліку порушень бюджетного законодавства, за які передбачено адміністративну відповідальність, за рахунок проступків, що лише в окремих випадках безпосередньо стосуються бюджетної сфери, зокрема адміністративні правопорушення, передбачені статтями 164-2, 51, 184-1, 164-14 КУпАП. Поняття «порушення бюджетного законодавства» доцільно використовувати лише в межах фінансово-правових відносин і позначати ним делікт, за вчинення якого настає бюджетно-правова (фінансово-правова) відповідальність у вигляді застосування заходів впливу за порушення бюджетного законодавства (стаття 117 БК України).

Що стосується адміністративної відповідальності за порушення бюджетного законодавства, то відповідно до ст. 164-12 Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачено накладення штрафу на посадових осіб за порушення бюджетних норм [6].

Аналізуючи норми чинного законодавства, слід зазначити, що фактично відсутні положення про відповідальність за бюджетні правопорушення в частині недотримання учасниками бюджетного процесу порядку складання, розгляду, затвердження, внесення змін до бюджету, оскільки відсутні положення про відповідний склад порушень бюджетних нормативів. Наприклад, питання відповідальності Міністерства економіки України та Державної служби статистики України за достовірність та своєчасність надання даних Міністерству фінансів України та іншим державним органам на етапі складання та розгляду бюджету Декларування та підготовка проекту державного бюджету України взагалі не вирішено.

Невирішеним також залишається питання відповідальності Кабінету Міністрів України за порушення строків подання звіту про виконання Закону про Державний бюджет України. Законодавство визначає зміст та умови подання таких звітів, але нічого не визначає щодо порушення цих умов. Ще однією прогалиною у бюджетному законодавстві є те, що законодавець не передбачає правових наслідків у разі відхилення звіту про виконання державного бюджету. Бюджетним кодексом України передбачено, що у разі відхилення звіту про виконання бюджету він повертається на повторний розгляд, тобто вилучення недостовірних даних і повторне подання вчасно. Також не визначено правові наслідки неправильного виконання Кабінетом Міністрів України Державного бюджету України. Жоден нормативно-правовий акт не містить положення про відповідальність уряду у разі невиконання ним відповідальності за належне виконання Державного бюджету України, що може розцінюватися як неналежне виконання ним своїх повноважень або небажання їх виконувати з певних причин (політичний, економічний чи особистий інтерес). Враховуючи важливість державного бюджету для функціонування держави, можна зазначити, що це може вважатися підставою для прийняття Верховною Радою України резолюції недовіри всьому складу Уряду, або покладання відповідальності на відповідним посадовим особам, серед яких головну роль відіграє Прем'єр-міністр України та Міністр фінансів України.

Отже, система відповідальності за порушення бюджетного законодавства регулюється різними видами санкцій, а вибір конкретної відповідальності залежить від характеру порушення та можливих наслідків. Бюджетні правопорушення в Україні ретельно регламентовані законодавством, а правопорушники відповідають за свої дії перед державою. Різноманітні види юридичної відповідальності та санкцій сприяють забезпеченню фінансової дисципліни та відшкодуванню державі збитків. У перспективі можливе розширення кола адміністративних стягнень за бюджетні правопорушення, зокрема застосування попереджень та інших санкцій, для забезпечення більшої ефективності боротьби з фінансовими правопорушеннями.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 50-51. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Гетманець О. П. Завдання науки фінансового права в умовах розвитку господарських відносин в Україні. Форум права. 2020. № 1 (60). С. 6-12.
3. Уткіна М. С. Методи забезпечення функціонування фінансової системи України. Європейські перспективи. 2018. № 1. С. 65-69.
4. Назар Ю. С., Проць І. М. Адміністративна та фінансово-правова відповідальність за порушення бюджетного законодавства : монограф. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ. 2018. 172 с.
5. Гетьманець О.П. Сутність і значення фінансово-правової відповідальності в бюджетному процесі. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2015. Серія ПРАВО. Випуск 30. Том 2. С. 24-27.
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення України від 07.12.1984 № 8073-X. URL: [http:// zakon4.rada.gov.ua/laws/](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/)

Софія МИХАЛЕВИЧ,
студентка групи ПБ-21-5,
Державний податковий університет
Науковий керівник: Олена МЕЛЬНИК
кандидат юридичних наук, доцент,
Державний податковий університет

ПОДАТКОВА ЗНИЖКИ: ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Податкова знижка є важливим елементом податкової системи, який забезпечує платникам податків певні пільги та знижує фінансове навантаження. Вона дозволяє зменшити суму податкових зобов'язань, сплачуваних державі, за рахунок витрат, які були здійснені громадянами на конкретні потреби, визначені законодавством. В умовах воєнного стану роль податкових знижок набуває нових акцентів, оскільки в таких ситуаціях важливими стають не лише підтримка економічної стабільності, але й адаптація податкової системи до нових викликів.

Відповідно до підпункту 14.1.170 пункту 14.1 статті 14 Податкового кодексу України, «податкова знижка для фізичних осіб, які не є суб'єктами господарювання, - документально підтверджена сума витрат платника податку - резидента у зв'язку з придбанням товарів (робіт, послуг) у резидентів - фізичних або юридичних осіб протягом звітного року, на яку дозволяється зменшення його загального річного оподатковуваного доходу, одержаного за наслідками такого звітного року у вигляді заробітної плати та/або у вигляді дивідендів, у випадках, визначених цим Кодексом» [3].

Податкова знижка - це сума витрат платника податків, яку він має право врахувати при розрахунку податку на доходи фізичних осіб, що дозволяє зменшити загальний обсяг податку, який підлягає сплаті в бюджет. Це механізм, який дає змогу громадянам повернути частину сплачених податків за певні види витрат, які визнаються законодавством як підстави для нарахування знижки.

Право на податкову знижку має резидент України, який поніс витрати на придбання товарів, робіт або послуг у резидента (юридичної чи фізичної особи)

та має відповідне документальне підтвердження. Важливою умовою для отримання знижки є офіційне нарахування заробітної плати. Фізичні особи-підприємці не можуть скористатися податковою знижкою, оскільки їхні доходи не є заробітною платнею [2].

До податкової знижки входять такі витрати:

- частина суми процентів, сплачених за користування іпотечним житловим кредитом;
- пожертвування або благодійні внески неприбутковим організаціям;
- суми коштів, сплачених на користь вітчизняних закладів освіти для компенсації вартості навчання;
- страхові платежі за договором довгострокового страхування;
- суми витрат на оплату вартості державних послуг, пов'язаних з усиновленням дитини;
- суми коштів, сплачених у зв'язку із переобладнанням транспортного засобу;
- суми витрат у вигляді орендної плати (для внутрішньо переміщених осіб);
- суми витрат на лікування гострої респіраторної хвороби COVID-19 тощо [2].

Платник податку має право на податкову знижку за наслідками звітного податкового року.

Порядок застосування податкової знижки визначений ст. 166 ПКУ.

Серед ознак, які притаманні податковій знижці, варто виділити:

- платник податків має право на повернення частини сплаченого податку за певні витрати, що передбачені законом.
- знижка застосовується безпосередньо до розрахованого ПДФО, зменшуючи загальну суму податку, яку необхідно сплатити.

В умовах воєнного стану Україна переживає період значних економічних і соціальних випробувань, однак навіть в умовах кризових ситуацій, держава зберігає деякі механізми підтримки громадян, зокрема, через інструменти податкової політики.

В Україні статус внутрішньо переміщеної особи (далі - ВПО) має понад мільйон громадян, які через збройний конфлікт та тимчасову окупацію були

змушені покинути свої домівки. Незважаючи на складні умови життя, українська держава намагається підтримувати ВПО за рахунок різноманітних соціальних програм і механізмів. Одним із таких механізмів є податкова знижка для внутрішньо переміщених осіб, яка дозволяє знизити фінансове навантаження на цих громадян і підтримати їх у важкі часи.

Відповідно до частини 1 статті 1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», «внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру» [4].

Платник податку, який має статус внутрішньо переміщеної особи, має право включити до податкової знижки суми, фактично сплачені ним протягом звітного податкового року як орендну плату за житло (квартиру, будинок), якщо договір оренди укладено відповідно до вимог чинного законодавства. Ці витрати можуть зменшити оподатковуваний дохід платника податку, нарахований у вигляді заробітної плати, з урахуванням норм пункту 164.6 статті 164 Податкового кодексу України.

Внутрішньо переміщена особа має право включити до податкової знижки частину суми процентів за користування іпотечним житловим кредитом, фактично сплачених протягом звітного року, за умови визнання такого об'єкта житлової іпотеки як основного місця проживання, зокрема згідно з позначкою в паспорті про реєстрацію за місцезнаходженням такого житла або витягу із реєстру територіальної громади, що підтверджує відомості про місце проживання (перебування) особи.

Розмір такої знижки не може перевищувати (у розрахунку на календарний рік) 30 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня звітного (податкового) року.

Для отримання податкової знижки на витрати, понесені у вигляді орендної плати за житло (квартиру, будинок), внутрішньо переміщена особа повинна подати до податкового органу, в якому вона зареєстрована, такі документи:

- декларацію про майновий стан і доходи;
- копію довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи;
- копію договору оренди житла;
- платіжні та розрахункові документи, що підтверджують факт сплати;
- заяву, в якій зазначені відомості щодо відсутності умов, які не дають право на отримання податкової знижки згідно з нормами законодавства [1].

Отже, податкова знижка є важливим інструментом зниження податкового навантаження на громадян, який дозволяє повернути частину сплаченого податку на доходи фізичних осіб за рахунок витрат, понесених на соціально важливі потреби, такі як навчання, медицина, оренда житла тощо. В умовах воєнного стану податкова знижка набуває особливої важливості, адже вона може стати важливою підтримкою для громадян, які переживають фінансові труднощі через втрату житла, зміни в умовах працевлаштування чи інших наслідків війни.

Особливості застосування податкової знижки в умовах воєнного стану включають можливість врахування витрат на оренду житла для внутрішньо переміщених осіб, що є надзвичайно актуальним у нинішній ситуації. Також важливими є зміни в порядку подання декларацій, оскільки багато громадян можуть не мати змоги своєчасно зібрати всі необхідні документи через складні умови життя в період війни. Для максимального ефекту важливо покращити інформаційну підтримку платників податків і спростити процедуру отримання знижки.

Список використаних джерел

1. Внутрішньо переміщені особи мають право на податкову знижку за оренду житла. URL: <https://rv.tax.gov.ua/deklaratsiy-na-kampaniya-2024/informatsiy-ni-povidomlennya/818962.html> (дата звернення: 08.10.2024 р.)

2. Податкова знижка. URL :<https://www.metlife.ua/support-centre/nalogovy-vychet/> (дата звернення: 10.10.2024 р.)

3. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI.

4. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20.10.2014 р. № 1706-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>

Дмитро НІКІТІН,
студент групи ПБ-22-5,
Державний податковий університет
Науковий керівник: **Любов КАСЬЯНЕНКО,**
доктор юридичних наук, професор,
Державний податковий університет

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Стабільна робота банківського сектору є основою економічного розвитку кожної країни. У світлі змін у соціально-економічних і політичних сферах особливо важливим є забезпечення функціонування банківської системи, зокрема, нагальною є необхідність вирішення питань її правового регулювання. У контексті прагнення України до інтеграції в європейські та світові економічні структури, стає актуальним питання гармонізації національного законодавства з відповідними нормами країн-членів ЄС. Важливу роль у цих процесах відіграє державна політика та діяльність органів влади, які відповідають за регулювання, контроль та нагляд за банківською системою. Існуюче законодавство, на яке спираються ці органи, потребує змін і доповнень. Вказані обставини підкреслюють необхідність поглибленого вивчення правових аспектів у банківській сфері.

Проблеми правового регулювання банківської діяльності були досліджені такими науковцями, як Л. Воронова, О. Орлюк, О. Лукашев, В. Деречь, М. Плотнікова, О. Солодкіна. Їхні роботи зосереджені на загальних питаннях

правового регулювання банківської діяльності або на окремих аспектах правового регулювання.

Правове регулювання, згідно зі словником, означає здійснюване державою упорядкування суспільних відносин за допомогою права та сукупності правових засобів, що включає їх юридичне закріплення, охорону і розвиток [1, с. 263].

Правове регулювання банківської діяльності в Україні здійснюється через низку правових інструментів, що встановлюють порядок функціонування банків та їх взаємодію з клієнтами, державними органами та іншими учасниками ринку. Основним документом, який регламентує діяльність банків, є Закон України „Про банки і банківську діяльність”. Цей закон встановлює правові засади створення, реєстрації, ліцензування та функціонування банків, а також визначає права та обов'язки банків, їх акціонерів, клієнтів та інших суб'єктів банківської діяльності.

Окрім закону, важливу роль відіграють нормативно-правові акти Національного банку України (НБУ). НБУ є регулятором банківської системи, і його акти мають обов'язковий характер для всіх банків. Ці нормативні документи деталізують правові норми та процедури, що стосуються таких аспектів, як: управління ризиками, облік операцій, грошово-кредитна політика, забезпечення ліквідності банків, фінансові звіти, вимоги до капіталу тощо. НБУ також здійснює нагляд за дотриманням цих норм і має повноваження вживати заходи щодо банків у разі порушення вимог законодавства [2].

Ці елементи разом створюють систему, яка забезпечує стабільність банківського сектору, юридичний захист інтересів усіх учасників ринку, а також впорядковує економічні відносини між банками, їхніми клієнтами та регулятором.

При цьому банківське регулювання продовжує розвиватися. Так провідні експерти визначають декілька векторів розвитку. До прикладу Я. Жаліло підкреслює потребу на адаптації банківської системи до сучасного становища в державі, а В. Копилов звернув увагу на надмірну державну присутність на

банківському ринку, яка порушує конкуренцію та заважає нормальному функціонуванню приватних банків [3].

На мою думку ці напрямки розвитку правового регулювання є перспективними та на практиці підтверджують свою ефективність. Доказом цього може бути узагальнення Національним банком України усіх правил, що стосуються безперервної роботи учасників ринку фінансових послуг під час особливих періодів, в одному документі. НБУ об'єднав більше 200 нормативно-правових актів, створених з 2004 по 2024 роки, у єдину систему, яка регулює діяльність банків, небанківських установ та інших організацій, що мають право надавати фінансові послуги [4].

Отож правове регулювання банківської системи відіграє ключову роль у забезпеченні стабільності економіки та розвитку фінансового сектора держави. Нормативно-правова база України, що включає законодавство, акти Національного банку України та інші правові інструменти, сприяє врегулюванню діяльності банків, забезпеченню прав учасників фінансового ринку та впорядкуванню взаємодії банків із клієнтами і державними органами. Проте сучасні виклики вимагають подальшого вдосконалення системи регулювання, особливо в контексті інтеграції України до європейських і світових ринків. Гармонізація національного законодавства із міжнародними стандартами, адаптація банківської системи до змін у державі, а також забезпечення конкуренції є важливими напрямками подальшого розвитку правового регулювання банківської діяльності.

Список використаних джерел

1 Словник цивільного права. 2-е вид., перероб. і допов./О.О.Грін.- Ужгород: ПП Данило С.І.,2009. 436с.

2 Глава 12. Правове регулювання банківської діяльності в Україні - Фінансове право. 403 *Forbidden.*

URL: https://arm.naiiu.kiev.ua/books/finansove_pravo/lekcia12.html (дата звернення: 22.10.2024).

3 «Перспективна структура банківського ринку України». Спільне засідання НІСД і Клубу банкірів. *Національний інститут стратегічних досліджень*. URL: <https://niss.gov.ua/en/node/5395> (дата звернення: 22.10.2024).

4 Національний банк України. НБУ розробив єдиний алгоритм регулювання безперервної роботи учасників ринку фінансових послуг в особливий період. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/nbu-rozrobiv-yediniy-algoritm-regulyuvannya-bezpererivnoyi-roboti-uchasnikiv-rinku-finansovih-poslug-v-osobliviy-period> (дата звернення: 22.10.2024).

Яна ОБРУЧ,
студентка групи ПБ-21-7,
Державний податковий університет
Науковий керівник: Олена МЕЛЬНИК,
кандидат юридичних наук, жоцент,
Державний податковий університет

ПЛАТА ЗА ЗЕМЛЮ ТА ЇЇ МІСЦЕ В СИСТЕМІ МАЙНОВОГО ОПОДАТКУВАННЯ

Податкова система України – це сукупність податків, зборів та інших обов'язкових платежів, які встановлені законодавством і сплачуються фізичними та юридичними особами до державного та місцевих бюджетів. Ця система покликана забезпечити фінансові ресурси для функціонування держави та надання громадянам необхідних послуг. Основними принципами податкової системи України є :

- законність: всі податки та збори встановлюються виключно законами України;
- справедливість: податки розподіляються таким чином, щоб не обтяжувати надмірно одних платників і не звільняти від сплати інших;

- ефективність: податкова система повинна бути простою та зрозумілою для платників, а також забезпечувати своєчасне надходження коштів до бюджету;

- стабільність: часті зміни податкового законодавства негативно впливають на економіку, тому система повинна бути стабільною.

Якщо говорити про структуру податкової системи України, податкова система України включає в себе велику кількість різних податків, які можна класифікувати за різними критеріями. Найбільш поширені:

- Прямі податки: податок на прибуток підприємств, податок на доходи фізичних осіб, податок на дивіденди.

- Непрямі податки: податок на додану вартість, акцизний податок, ввізне мито.

- Майнові податки: земельний податок, податок на нерухоме майно, транспортний податок.

- Спеціальні податки: податок на розкіш, екологічний податок тощо.

Одним із видів майнових податків є саме плата за землю. Вона є одним з найважливіших податків у системі майнового оподаткування. Вона передбачає сплату податку за право володіння, користування або розпорядження земельною ділянкою. Цей податок відіграє ключову роль в економіці держави та місцевих громад. Земельне оподаткування в Україні представлено платою за землю, що була запроваджена в 1992 році. До 2015 року цей податок відносився до загальнодержавних податків, однак, з 1 січня 2015 року плата за землю стала складовою податку на майно та була переведена до складу місцевих податків [2].

Варто зазначити, що сільські, селищні, міські ради в межах своїх повноважень приймають рішення про встановлення місцевих податків та зборів. Так, органам місцевого самоврядування надано повноваження щодо встановлення ставок плати за землю в межах граничного розміру, пільг щодо земельного податку, нормативної грошової оцінки земельних ділянок, що перебувають на території населених пунктів.

Чому плата за землю важлива?

Джерела доходів бюджетів: плата за землю є одним з основних джерел доходів місцевих бюджетів, фінансуючи розвиток інфраструктури, соціальних програм. Плата за землю є вагомим джерелом доходів місцевих бюджетів та є другим за обсягом джерелом надходжень доходів після податку на доходи фізичних осіб. Стимулювання ефективного використання землі: через систему податкових ставок та пільг, плата за землю може стимулювати більш ефективне використання земельних ресурсів та їх раціональне господарювання.

Відповідно до статті 269 Податкового кодексу України платниками плати за землю є власники земельних ділянок, земельних часток (паїв), землекористувачі, яким відповідно до закону надані у користування земельні ділянки державної та комунальної власності на правах постійного користування та платники орендної плати – землекористувачі (орендарі) земельних ділянок державної та комунальної власності на умовах оренди. Плата за землю стосується всіх, хто має зареєстровану на себе земельну ділянку чи орендує її у держави або місцевої громади [3].

Об'єктом оподаткування платою за землю є земельні ділянки, які перебувають у власності, земельні частки (паї), які перебувають у власності, земельні ділянки державної та комунальної власності, які перебувають у володінні на праві постійного користування, та земельні ділянки державної та комунальної власності, надані в користування на умовах оренди (стаття 270 ПКУ).

Плата за землю є невід'ємною частиною системи майнового оподаткування. Разом з іншими податками на майно (податок на нерухоме майно, транспортний податок) вона забезпечує постійні надходження до бюджетів різних рівнів. Але, в туж чергу, існують деякі проблеми щодо стягнення плати за землю.

Варто зазначити, що на сьогодні існують значні проблеми в стягненні плати за землю в Україні:

– незадовільний стан обліку земель, який існує в країні, а також недоліки при веденні земельно-кадастрової документації, яка є підставою для нарахування земельного податку;

– незавершеність процесів інвентаризації землі та часткова відсутність документації на право власності чи користування землею, що значно ускладнює механізм розрахунку та сплати плати за землю в Україні, що призводить до значних втрат місцевих бюджетів;

– запроваджені податкові пільги є неефективними та не сприяють стимулюванню землекористувачів до раціонального використання землі та оновленню природного потенціалу країни; в результаті надані податкові пільги є лише втратами місцевих бюджетів;

– неконтрольовано змінюється призначення угідь, тобто землі переводяться із сільськогосподарських в інші категорії. Таке вилучення земельних ресурсів із сільськогосподарського обороту негативно відображається на розвитку аграрного сектору економіки та сприяє скоренню площі сільськогосподарських угідь, а також зниженню їх якості;

– відсутність регулюючих властивостей плати за землю, а саме зв'язку між розміром земельного податку з гектара угідь та фактичною величиною рентних доходів від землекористування, що призводить до застосування низьких ставок земельного податку. Відсутність рентного підходу в застосуванні ставок податку та визначення нормативної грошової оцінки привело до безгосподарності у використанні земельних ресурсів, зниження родючості ґрунтів і, як результат, до низької ефективності сільськогосподарського виробництва;

– недостатній рівень виконання стимулюючої та стримуючої властивості земельних податків, що не дозволяє врегульовувати питання розвитку земельних відносин, внаслідок чого знижується родючість землі та скорочуються площі сільськогосподарських угідь, що негативно позначається на агросфері та створює значні загрози для продовольчої безпеки країни [1].

Отже, як підсумок можна сказати, що податок на землю є важливим фінансовим інструментом, який має значний вплив на розвиток громади та країни

в цілому. Ось кілька причин, чому його сплачувати необхідно. Найбільш очевидна причина – це наповнення місцевих бюджетів. Кошти, отримані від земельного податку, використовуються для фінансування різних соціальних проектів, будівництва та ремонту доріг, освітлення, благоустрою територій, підтримки медичних закладів та інших важливих для громади об'єктів. Також, земельний податок є одним із способів забезпечити справедливий розподіл податкового навантаження. Власники землі, як правило, мають більш високий рівень доходу, ніж ті, хто не володіє нерухомістю. Варто зазначити, що своєчасна та повна сплата земельного податку – це інвестиція в майбутнє вашої громади. Чим більше коштів надходить до місцевого бюджету, тим більше можливостей для розвитку інфраструктури, покращення якості життя та залучення нових інвестицій.

Але, в ту ж чергу існує і досить багато проблем чого земельного оподаткування. Наведені проблеми земельного оподаткування потребують негайного вирішення, що можливе шляхом вдосконалення механізму плати за землю, упорядкування ефективних пільг щодо її сплати, що дозволить отримати додаткові надходження податку до місцевих бюджетів для вирішення фіскальних та регулюючих питань.

Список використаних джерел

1. Особливості оподаткування платою за землю. URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/623058.html> (дата звернення 22.10.2024).
2. Плата за землю як джерело наповнення місцевих бюджетів України. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2018/49.pdf (дата звернення 22.10.2024).
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-06>

Наталія ОЛІЙНИК,
студент групи ПБ-22-2,
Державний податковий університет
Науковий керівник: Любов КАСЬЯНЕНКО,
доктор юридичних наук, професор,
Державний податковий університет

ПРАВОВІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТЕЖІВ НБУ

В умовах стрімкої діджиталізації фінансового сектору та трансформації платіжної інфраструктури особливої актуальності набуває дослідження правових засад функціонування системи електронних платежів Національного банку України (СЕП НБУ). Ефективна система міжбанківських розрахунків є фундаментальною основою для забезпечення стабільності фінансової системи держави та належного функціонування економіки в цілому. В умовах воєнного стану та підвищених кіберзагроз питання надійності та безпеки платіжної інфраструктури набуває додаткової значущості, що обумовлює необхідність комплексного дослідження нормативно-правового забезпечення діяльності СЕП НБУ.

Відповідно до Закону України «Про Національний банк України», НБУ є особливим центральним органом державного управління, який має виключні повноваження у сфері грошово-кредитної політики. НБУ здійснює банківське регулювання та нагляд, організовує готівковий грошовий обіг, забезпечує стабільність національної валюти, формує та реалізує державну політику у сфері міжнародних валютних відносин. Разом з тим НБУ виступає безпосереднім учасником платіжного ринку, оскільки забезпечує міжбанківські розрахунки в СЕП [1].

СЕП НБУ – це спеціальна платіжна система, яка належить Національному банку України і яка призначена для забезпечення безперебійного та ефективного міжбанківського переказу коштів в національній валюті. Ця система дозволяє банкам та іншим фінансовим установам, які мають рахунки в НБУ, виконувати

різні операції з грошовими коштами, такі як погашення кредитів, зарахування зарплати, сплата податків, перерахування пенсій тощо. СЕП є важливим елементом платіжної інфраструктури України, який сприяє стабільності та розвитку фінансового сектору країни [2]. Особливість даної системи полягає в її системній важливості – вона забезпечує проведення понад 98% міжбанківських платежів в Україні, що підкреслює необхідність належного правового регулювання її діяльності.

Історичний аспект створення СЕП тісно пов'язаний із становленням незалежної України. На початку 1990-х років існуюча система міжбанківських розрахунків характеризувалась значними затримками платежів та вразливістю до шахрайських дій через використання паперових авізо. Впровадження СЕП у 1993 році стало революційним кроком у розвитку платіжної системи України, що дозволило суттєво прискорити грошовий обіг та підвищити безпеку розрахунків [3].

Правове регулювання функціонування СЕП НБУ базується на комплексній системі нормативно-правових актів, які можна структурувати за наступними напрямками [4]:

1. Базові операційні регламенти:
  - Інструкція про виконання міжбанківських платіжних операцій в Україні в національній валюті
  - Технологічний регламент роботи системи електронних платежів
  - Опис інтерфейсу між системою автоматизації банку і СЕП НБУ
2. Тарифне регулювання:
  - Тарифи на послуги (операції), що надаються Національним банком України в системі електронних платежів
3. Регулювання діяльності в особливих умовах:
  - Положення про міжбанківський переказ коштів в особливий період
  - Інструкція щодо організації роботи банківської системи в надзвичайному режимі

- Положення про функціонування інформаційних систем в особливий період

4. Безпекові аспекти:

- Нормативно-правові акти з питань інформаційної безпеки
- Положення про забезпечення безперервного функціонування інформаційних систем

Сучасний етап розвитку СЕП характеризується впровадженням інноваційних технологічних рішень. У 2023 році було запущено версію СЕП-4.0, яка базується на міжнародному стандарті ISO 20022 та забезпечує цілодобове функціонування системи [4]. Важливою інновацією стало розширення можливостей системи щодо обробки платежів та включення небанківських надавачів платіжних послуг до кола учасників.

Статистичні показники діяльності СЕП за 2023 рік демонструють значне зростання як кількості оброблених платежів (423 млн операцій), так і їх загальної суми (210 трлн грн), що на 16,5% та 58% відповідно перевищує показники попереднього року. Структурний аналіз платежів показує, що 96% операцій здійснюються банками України та їх філіями, при цьому за кількістю переважають платежі до 100 тис. грн (96%), а за сумою – платежі понад 100 тис. грн (98,6%) [5].

Перспективним напрямком розвитку системи є впровадження версії СЕП-4.1, заплановане до 2025 року [5]. Нова версія передбачає реалізацію функціоналу миттєвих платежів, підтримку мультивалютних операцій та впровадження трекінг-сервісу, що потребуватиме відповідного нормативно-правового забезпечення.

Отже, можна зробити висновок про наявність комплексної та ефективної системи правового регулювання функціонування СЕП НБУ, яка забезпечує надійність та безпеку міжбанківських розрахунків в Україні. Нормативно-правова база охоплює всі ключові аспекти діяльності системи та демонструє достатню гнучкість для впровадження технологічних інновацій. Водночас, подальший розвиток СЕП та впровадження нових функціональних можливостей

вимагатиме постійного вдосконалення правового регулювання з урахуванням міжнародних стандартів та викликів сучасності. Особливої уваги потребують питання забезпечення кібербезпеки та безперервності функціонування системи в умовах потенційних загроз.

Список використаних джерел

1. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text> (дата звернення: 25.10.2024).
2. Правила системи електронних платежів Національного банку України від 13 липня 2017 року № 1 (із змінами та доповненнями). URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/law/13072017_1_rules_SEP.pdf?v=4 (дата звернення: 25.10.2024).
3. Шабан О. Системі електронних платежів НБУ – 30 років: як в Україні розвивалися безготівкові розрахунки. URL: <https://delo.ua/banks/sistemi-elektronnih-plateziv-nbu-30-rokiv-yak-v-ukrayini-rozvalisya-bezgotivkovi-rozrahunki-422077/> (дата звернення: 25.10.2024).
4. Система електронних платежів. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/payments/sep> (дата звернення: 25.10.2024).
5. Система електронних платежів НБУ торік обробила 423 млн платежів на 210 трлн грн. URL: <https://fintechinsider.com.ua/systema-elektronnyh-platezhiv-nbu-torik-obrobyla-423-mln-platezhiv-na-210-trln-grn/> (дата звернення: 25.10.2024).

Олександр ПАЛЮХ,
студент групи ПБз-21-1,
Державний податковий університет
Науковий керівник: Марина ГЛУХ,
кандидат юридичних наук, професор
Державний податковий університет

ПОДАТКОВЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Головні завдання з перетворення економічної системи нашої держави найближчим часом обумовлюються як нормами, регламентованими Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, так і процесом підготовки національних інститутів до членства в Європейському Союзі.

Нашою державою було обрано напрямок євроінтеграції й через це виникає коло зобов'язань проведення реформ в економічній сфері та фінансовій системі з врахуванням принципів та правил країн ЄС. Роль фінансового ринку та фінансового регулювання в економіках європейських держав є дуже значною, а отже впровадження робочих механізмів трансформації фінансової сфери достатньо важливе для того, щоб була можливість повноцінно інтегруватись до європейських інституцій.

Питання адаптації національних нормативних актів із врахуванням міжнародного досвіду мають істотне значення при спробах привести у відповідність українське законодавство до законодавства Європейського Союзу. Однак, маємо зауважити, що під час того, коли національне законодавство адаптується до європейського, ми постаємо перед низкою проблем, які перешкоджають процесу адаптації та істотно стримують. Слід зауважити, що недостатньо лише ухвалення узгодженого з європейським нашого національного законодавства для того, щоб належним чином функціонували правові механізми. При створенні національної державної правової системи, узгодженої з нормами європейського права, при прийнятті нових, сучасних законодавчих актів, в той же час має відбуватись адаптація вже чинних законів [1].

У порівнянні з країнами Європейського Союзу податкову систему нашої країни поки не вбачається за можливе розглядати у якості інструменту, завдяки якому здатна підвищитись конкурентоспроможність держави, не спостерігається зріст економічної активності суб'єктів підприємницької діяльності. Система формування державного бюджету та доходів не є досконалою та є лише фіскальною. Процес проведення Ринкових реформ в економіці супроводжували неодноразові спроби вдосконалення податкової системи за допомогою ухвалення низки законодавчих актів, які не відповідали реальному стану економічної ситуації в країні.

Побудувати ефективну, працюючу податкову систему дуже важко, наразі це є однією з найгостріших проблем в процесі становлення в нашій державі ринкових відносин та інтеграції української економіки до світової. Розв'язання такого питання має здійснюватися через дослідження, аналіз та творче осмислення як чинного в Україні законодавства, так і світового досвіду в галузі податкових правовідносин.

Для існуючої податкової системи України характерною є наявність наступних негативних властивостей:

1. Значна кількість законодавчих актів, неузгодженість між ними.
2. Нестабільне законодавство в сфері оподаткування, значна кількість поправок та змін в чинних документах.
3. Відсутня регулююча функція податків, головна мета - фіскальна
4. Ухвалення законів, що мають відношення до інших галузей права, але проте певним чином стосуються й оподаткування.
5. Відсутні достатні правові гарантії для учасників податкових відносин.

Недостатня орієнтованість податкової системи України на те, щоб існувала можливість реалізувати головні принципи в галузі податкових правовідносин, є свідченням, несформованості у якості органічної цілісності.

У разі прагнення розвивати інтеграційні процеси з метою подальшого вступу до ЄС існує потреба в проведенні спільної податкової політики та здійснення повільного переходу до створення території з єдиним податковим

режимом, фундаментом якого будуть наступні принципи [2, с.27]: не має бути перешкод вільному товарообігу з боку національної податкової політики; не мають створюватись перешкоди для вільного руху робочої сили з боку податкової політики конкретної країни; не має існувати суперечність між національною податковою політикою та політикою Європейського Союзу в галузі оподаткування.

Для національного податкового законодавства необхідною є наявність більш ретельної та тісної взаємодії із нормами європейського права. Очевидним є факт, що існує потреба в більш активному запровадженню дій з метою знизити податковий тиск, посилити захист платників податків, максимально спростити процедуру оподаткування, впровадити податкові стимули інноваційної діяльності та накопичення капіталу [3, с.38].

В той же час, повинно мати місце запровадження жорсткого та ефективного контролю за процесом використання державних коштів, який узгоджувався б з основними принципами та нормами фінансового контролю в європейських державах.

Україна прагне отримати статус асоційованого члена Європейського Союзу, й у зв'язку з тим очікує на юридичне визнання з боку європейської спільноти можливості набути статус повноправного учасника в майбутньому [4].

Отже, з цього погляду, найвагомий фактор отримання нашою державою статусу асоційованого члена ЄС, - це потреба у форсованому впровадженні ринкових трансформацій в державі, що потребує: зміцнити державні фінанси; провести адміністративну реформу; зменшити перешкоди на шляху приватної економічної діяльності; прискорити приватизаційні процеси; реструктурувати ключові сектори економіки; поліпшити умови конкуренції; покращити систему соціального захисту, якою передбачено, насамперед, проведення пенсійної реформи.

Список використаних джерел

1. Імплементация Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: торговельна та бюджетно-податкова сфери : матеріали міжнародної конференції «Угода про асоціацію: економічні тригери» від 12 березня 2015 року. Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД). 43 с. URL : <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>.

2. Дегтяр О.А. Загальнотеоретичні проблеми адаптації правової системи до законодавства Європейського Союзу. Адаптація правової системи України до права Європейського Союзу : теоретичні та практичні аспекти : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Полтава, 23 листопада 2017 року : у 2 ч. Полтава : Россава, 2017. Ч. 1. С. 26–28.

3. Капленко Т.В. Розвиток національного законодавства у напрямі його зближення із законодавством Європейського союзу. Адаптація правової системи України до права Європейського Союзу : теоретичні та практичні аспекти : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Полтава, 23 листопада 2017 року : у 2 ч. Полтава : Россава, 2017. Ч. 1. С. 37–39.

4. Про Концепцію адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Постанова Кабінету Міністрів України від 16 серпня 1999 року № 1496 / Кабінет Міністрів України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1496-99-%D0%BF>.

Мирослава ПУХА,
студентка групи ПБ-22-1,
Державний податковий університет
Науковий керівник: Любов КАСЬЯНЕНКО
доктор юридичних наук, професор,
Державний податковий університет

БЮДЖЕТНЕ, ПОДАТКОВЕ ТА БАНКІВСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Актуальність питання бюджетного, податкового та банківського законодавства України зумовлена необхідністю стабілізації економіки країни в умовах внутрішніх і зовнішніх загроз. Ефективне управління державними фінансами, забезпечення прозорості податкових процедур та надійність банківської системи є ключовими для підтримки економічної безпеки та сталого розвитку. Наявні проблеми, пов'язані з податковими пільгами, недостатньою регуляцією банківської діяльності та неефективністю бюджетного процесу, потребують реформування для покращення інвестиційного клімату та інтеграції України до міжнародної економічної спільноти. Перспективи розвитку законодавства сприятимуть зміцненню фінансових інституцій та підвищенню довіри до державних органів.

Фінансове право є класичною галуззю права, яка має багату історію розвитку в суспільних відносинах. Фінансове право відіграє важливу роль у фінансово-правовому регулюванні, що одночасно є і умовою, і механізмом функціонування фінансової системи, ключової для економіки. Фінансове законодавство, як форма реалізації фінансового права, охоплює широкий спектр нормативних актів, що регулюють фінансову діяльність. Сучасні економічні виклики ХХІ століття вимагають ретельного аналізу місця та ролі фінансового права не тільки в національній економіці, а й в умовах глобалізації. З ростом ринкових відносин значення фінансового права як основного регулятора фінансової сфери значно зростає, особливо під час фінансових криз, коли

найбільші проблеми виникають у сфері грошового капіталу, банків, бірж і фінансів [1, с. 279].

Законодавець прагне впровадження змін, які здатні поліпшити стан фінансової системи України. Враховуючи існуючі проблеми та прогалини у національному законодавстві в сфері фінансової політики, важливо проаналізувати перспективи та можливі шляхи їх вирішення. Удосконалення законодавства, затвердження ключових принципів, розробка ефективних стратегій регулювання фінансової системи та її впровадження, модернізація застарілих підходів, а також використання успішного іноземного досвіду у реформуванні фінансової політики нададуть Україні змогу стати гідним гравцем на міжнародній арені [2, с. 136].

Під час воєнного стану правове регулювання бюджетного процесу в Україні зазнало значних змін. Ці зміни до бюджетного законодавства були викликані специфічними умовами сьогодення, що також репрезентується у нових повноваженнях учасників бюджетного процесу. Зокрема, законодавець змінив порядок виділення коштів з резервного фонду державного бюджету. Визначено перелік суб'єктів, які мають право приймати рішення про виділення таких коштів, а також обов'язкову інформацію, яку потрібно зазначати в цих рішеннях. Чітко регламентовані обов'язки органів влади та посадовців після прийняття рішення, а також порядок використання залишків невикористаних коштів. Підкреслено, що такий підхід є ефективним не тільки під час воєнного стану, але й у мирний час [3, с. 29].

Українське податкове законодавство зазнало значних змін з початку повномасштабної війни і продовжує трансформуватися. Проте податок на прибуток залишився практично незмінним, що пояснюється тим, що його регулювання здебільшого базується на Національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку, а не на Податковому кодексі України [4, с. 160].

Банківське законодавство покликане забезпечити правовий захист законних інтересів вкладників та інших клієнтів банків, а також захист фінансово-кредитних установ. Одночасно воно включає механізми для гнучкого

реагування на зміну ситуації в країні. Виконання цього завдання підтримується швидкою адаптацією до умов воєнного стану та динаміки подій, пов'язаних із зонами бойових дій та окупованими територіями [5, с. 11].

Ми вважаємо, що післявоєнне відновлення України вимагатиме подальшого розвитку банківського, бюджетного та податкового законодавства для забезпечення економічної стабільності та зростання. Бюджетне законодавство й надалі потребуватиме гнучких механізмів для ефективного використання коштів, особливо з резервних фондів, зі звертанням уваги на прозорість та цільове спрямування фінансів на відновлення інфраструктури. Податкове законодавство має адаптуватися до нових реалій, зокрема, для стимулювання бізнесу та інвестицій, при цьому зберігаючи стабільність оподаткування, як у випадку з податком на прибуток. Банківське законодавство зосередиться на подальшому захисті клієнтів та зміцненні фінансової системи, забезпечуючи швидку адаптацію до поствоєнних економічних викликів. Перспективи розвитку цих сфер включають збалансоване поєднання національних інтересів із інтеграцією до міжнародних стандартів та практик.

Отже, розвиток фінансового, бюджетного та податкового законодавства в умовах післявоєнного відновлення України є ключовим напрямом забезпечення економічної стабільності та подальшого зростання. Адаптація цих законодавчих сфер до сучасних викликів дозволить ефективно реагувати на економічні та соціальні потреби держави, зокрема через прозоре управління фінансами, стимулювання інвестицій та захист інтересів громадян. Перспективи подальших досліджень можуть охоплювати аналіз ефективності міжнародного досвіду у реформуванні фінансових систем, а також детальне вивчення можливостей інтеграції України у світові економічні процеси.

Список використаних джерел

1. Деміденко Ю., Гончарук І. проблеми ефективного застосування фінансового законодавства. *Актуальні економічні, фінансові та правові питання в умовах євроінтеграції та глобальної конкуренції*: Збірник матеріалів

Міжнародної науково-практичної конференції (26-27 лютого 2019 р.). 2019. С. 278–280

2. Тімашов В., Севастьяненко О. Фінансова система України: правова характеристика та законодавче регулювання. *Право і суспільство*. 2021. № 2. С. 134–139. URL: http://www.pravoisuspiilstvo.org.ua/archive/2021/2_2021/22.pdf.

3. Токарева К. Правове регулювання бюджетного процесу в умовах воєнного стану. *Право і безпека*. 2022. № 3 (86). С. 26–36. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca5a6774-af79-40f3-ad7d-83ac179579c9/content>.

4. Гордієнко М. Огляд змін податкового законодавства України в період дії військового стану. *Молодий вчений*. 2023. № 1 (113). С. 158–162. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/5714>.

5. Біленко М. Новели законодавства в банківській сфері в умовах воєнного стану. *Нове українське право*. 2022. № 2. С. 9–14. URL: <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/225/204>.

Аліна РОМАНЕНКОВА,
студент групи ПБ-21-5,
Державний податковий університет
Науковий керівник: Олена МЕЛЬНИК,
кандидат юридичних наук, доцент,
Державний податковий університет

ДОГОВІР ДАРУВАННЯ ЯК СПОСІБ УНИКНЕННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ПРИ ВІДЧУЖЕНІ НЕРУХОМОСТІ

Сучасний стан економіки характеризується певними проблемами, ключовою з яких є хронічний дефіцит державного бюджету, що виник, зокрема, внаслідок повномасштабного вторгнення росії на територію України. При цьому, проблема продовжує посилюватись через те, що причиною дефіциту є не лише слабка податкова база, але і значні масштаби ухилення від сплати податків.

Використання схем ухилення вже давно є нормою для багатьох платників податків. Як результат, бюджет країни щорічно втрачає значні суми коштів, а тому держава неспроможна в повному обсязі виконувати свої функції та зобов'язання. Схеми ухилення від сплати податків набули широкого поширення і у сфері укладення цивільно-правових договорів.

Податкове законодавство передбачає, що продажем є будь-який перехід права власності або будь-яких інших аналогічних прав на об'єкти нерухомості, неподільний об'єкт незавершеного будівництва/майбутній об'єкт нерухомості, подільний об'єкт незавершеного будівництва, крім їх успадкування та дарування. При цьому, дохід від продажу об'єктів нерухомості, підлягає оподаткуванню за ставкою 5% [1].

Однак, законодавець визначає, що при відчуженні майна в порядку спадкування, об'єкти спадщини, що успадковується членами сім'ї спадкодавця першого та другого ступенів споріднення оподатковуються за нульовою ставкою. Щодо договору дарування, то об'єкти дарування, зазначені в п. 174.1, подаровані платнику податку іншою фізичною особою, оподатковуються згідно з правилами, встановленими для оподаткування спадщини. Таким чином, об'єкти нерухомості, неподільний об'єкт незавершеного будівництва/майбутній об'єкт нерухомості, подільний об'єкт незавершеного будівництва, подарований членам сім'ї першого та другого ступенів споріднення оподатковуються за нульовою ставкою [1].

На практиці, це призводить до використання цих норм, з метою уникнути оподаткування. Так, наприклад, ОСОБА_16 не здатна була організувати належним чином своє побутове життя, зокрема - сплачувати комунальні послуги, у зв'язку з чим, членами його родини було прийнято рішення, що зазначені послуги будуть сплачуватися ОСОБА_6. В подальшому, з метою зменшення податкового навантаження ними було прийнято рішення, що спочатку ОСОБА_16, будучи з ОСОБА_5 родичами другого ступеню споріднення, без оподаткування подарує їй 4/9 частки квартири, а вже потім ОСОБА_5, будучи

родичами першого ступеню споріднення з ОСОБА_6, подарує йому всю квартиру [2].

Західна практика такі дії визнає як легальний метод зниження податкових виплат (tax avoidance). Тобто, на відміну від ухилення від сплати податків, за це не передбачається адміністративна чи кримінальна відповідальність. В Україні, ж під легалізованим зменшенням податків розуміють уникнення від їх сплати. Уваги заслуговує трактування А. Г. Загороднього та Г. Л. Вознюка про те, що це є зниженням суми податкових платежів законними методами [3, с. 585]. Важливо пам'ятати, що застосовуючи такий спосіб уникнення оподаткування, виникає загроза натрапити на недобросовісних продавців, які можуть розірвати договір дарування і зобов'язати обдарованого повернути подарунок.

Варто зазначити, що не оподатковуються також і дарунки, вартість яких не перевищує 25% однієї мінімальної заробітної плати (у розрахунку на місяць), встановленої на 1 січня звітного податкового року, за винятком грошових виплат у будь-якій сумі [1]. Таким чином, станом на квітень 2024 рік неоподатковувана вартість подарунків становить 2000 грн [4]. Тобто, вартість подарунка, що більша ніж 2000 грн. оподатковується ПДФО як додаткове благо з урахуванням положень п. 164.5 ст. 164 ПК України.

Також, обдарований повинен самостійно вказати вартість отриманого майна і розрахувати суму податкового зобов'язання. Проте вважаємо, що платники можуть вдаватися до зловживань при нарахуванні податкового зобов'язання для уникнення оподаткування, тим більше, що для контролю законодавцем передбачено лише обов'язок нотаріусів щокварталу подавати до органу державної податкової служби за місцем розташування державної нотаріальної контори або робочого місця приватного нотаріуса інформацію про посвідчення договорів дарування (стаття 174.4 ПК України) [1].

Отже, однією з проблем можна вважати, відсутність належного контролю за оподаткуванням отримання дарунків. Так, лише нотаріуси зобов'язані повідомляти органи державної податкової служби про перехід майна внаслідок дарування. Нотаріальні органи отримують інформацію лише у випадку

нотаріального посвідчення цих правочинів, яке відбувається у випадках, якщо перехід права власності пов'язаний із необхідністю державної реєстрації майна (нерухомих об'єктів, транспортних засобів), а перехід інших видів майна відбувається безконтрольно. Іншою проблемою, можна вважати низький рівень суспільної свідомості щодо необхідності сплати податків. Податкові органи сприймаються не як такі, що забезпечують існування держави, а як каральний орган.

На нашу думку, для зменшення масштабів ухилення від сплати податків слід не тільки вдосконалювати податкове законодавство, а насамперед, підвищити рівень податкової культури та податкової дисципліни. Саме за умови такого реформування, Україна матиме шанс стати серйозним суб'єктом податкової конкуренції у світовому просторі.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. №2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n4214> (дата звернення: 09.10.2024).
2. Постанова Київського апеляційного суду від 14 травня 2024 року у справі №757/15803/20-ц (провадження №22-ц/824/1453/2023). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119428442> (дата звернення: 09.10.2024).
3. Загородній А. Г. Фінансово-економічний словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. Львів : Вид-во НУ «Львівська політехніка». 2005. 714 с.
4. Про Державний бюджет України на 2024 рік : Закон України від 09.11.2023 р. №3460-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-20#n35> (дата звернення: 09.10.2024).

Наталія САВЕНКО,
студентка групи ПБ-22-5,
Державний податковий університет
Науковий керівник: Любов КАСЬЯНЕНКО,
доктор юридичних наук, професор,
Державний податковий університет

МІСЦЕ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ ТА ЇХ ПРАВОВИЙ СТАТУС В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ

Електронні гроші стають невід'ємною частиною сучасної фінансової системи, особливо в контексті розвитку цифрової економіки. В Україні, як і в багатьох інших країнах, їх впровадження продовжує набирати обертів, однак залишаються важливі питання правового регулювання та застосування.

Електронні гроші поділяються на дві основні групи: карткові та мережеві [2].

Карткові електронні гроші використовують смарт-карти, що є пластиковими картками з вбудованими чіпами. На чіпах таких карт зберігаються грошові файли, які є попередньо переведеним еквівалентом грошей, отриманим від емітента. Недоліком карткових грошей є те, що для їх використання потрібне спеціальне обладнання – карт-рідери.

Мережеві електронні гроші, або гроші на програмній основі, зберігаються у вигляді грошового файлу на жорстких дисках комп'ютерів або інших носіях. Вони можуть передаватися по електронних каналах зв'язку, зокрема через Інтернет. Цей тип електронних грошей часто використовують для оплати товарів та послуг в інтернет-магазинах, і їх можна обміняти на традиційні гроші.

Транзакції з електронними грошима проводяться через електронні платіжні системи (ЕПС), що є спеціалізованими інтернет-платформами для виконання платіжних операцій. Пристрої або програми, які дають змогу виконувати такі операції (наприклад, акаунти на порталах), називаються електронними гаманцями. Відомими системами електронних платежів є PayPal,

WebMoney, причому PayPal є найпоширенішою в світі, з понад 230 мільйонами користувачів у 190 країнах.

Закон України «Про платіжні послуги», значно оновив правовий статус електронних грошей, офіційно визнавши їх законним засобом платежу в Україні. Це дозволяє не лише банкам, але й небанківським установам випускати електронні гроші. Цей закон також прирівняв електронні гаманці до банківських рахунків, що розширило можливості використання електронних грошей для сплати податків, зборів та інших платежів [1].

Він регулює [1]:

Легалізацію електронних грошей: Після ухвалення закону електронні гроші отримали офіційний правовий статус, що дозволяє їх використовувати для проведення транзакцій між фізичними та юридичними особами.

Розширення прав емітентів: Відтепер не лише банки, але й небанківські фінансові установи можуть випускати електронні гроші, що сприяє конкуренції та розвитку ринку.

Ліміти для електронних гаманців: Закон встановлює ліміти на суми, що зберігаються на електронних гаманцях, та визначає правила їх використання для оплати послуг, податків і зборів.

Цей закон покликаний сприяти прозорості фінансових операцій та зменшити тіньовий обіг коштів, зробивши систему електронних платежів безпечнішою та більш відкритою для учасників ринку

Електронні гроші визначаються як одиниці вартості, що зберігаються в електронній формі та приймаються іншими особами як засіб платежу. Цей правовий механізм відкриває нові можливості для компаній та фізичних осіб, спрощуючи транзакції та розширюючи доступ до фінансових послуг.

В цілому, зміни у законодавстві 2022-2024 років закріпили кілька ключових аспектів:

1. **Емітенти електронних грошей.** Банки та небанківські установи отримали право на емісію електронних грошей, що розширює ринок та зменшує монополію банків.

2. **Ліміти використання.** Законодавчо встановлено ліміти на суми електронних грошей у гаманцях: не більше 5000 гривень на гаманці, що не поповнюються, і 62 000 гривень для поповнюваних пристроїв протягом календарного року.

3. **Операції з погашення.** Емітенти електронних грошей зобов'язані забезпечити негайне погашення електронних грошей для таких операцій, як сплата податків та примусове стягнення за борги.

Незважаючи на позитивні зрушення у правовому полі, все ще залишається кілька проблемних питань. Зокрема, недосконалість українського законодавства в частині захисту прав споживачів, складність бухгалтерського обліку електронних грошей та відсутність механізмів для відшкодування втрачених коштів внаслідок технічних збоїв або банкрутства емітента.

Банки та платіжні системи також отримали шестимісячний перехідний період для адаптації до нових вимог, що стосується розробки нових правил використання електронних грошей та їхнього узгодження з Національним банком України.

Отже, впровадження електронних грошей в Україні має величезний потенціал для цифровізації фінансового сектора, але потребує подальшого вдосконалення правового регулювання. Нові нормативні акти є кроком у правильному напрямку, але вирішення наявних проблем є ключовим для досягнення повноцінної інтеграції електронних грошей у повсякденне життя громадян і підприємств.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про платіжні послуги» від 2023 року, № 2888-IX. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> (дата звернення: 11.10.2024)

2. Оцінка директиви про електронні гроші. Європейська комісія, лютий 2006 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a18#Text (дата звернення: 11.10.2024)

3. Легалізація електронних грошей: нововведення Закону № 2888-IX (2023 р.). URL: <https://km.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/665114.html> (дата звернення: 11.10.2024)

Станіслав СВИРИДОН,
студент групи ПБ-22-6,
Державний податковий університет,
Науковий керівник: Любов КАСЬЯНЕНКО,
доктор юридичних наук, професор,
Державний податковий університет

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГРОШОВОГО ОБІГУ

Грошовий обіг є однією з ключових ланок економічної системи будь-якої держави. Від нього залежить функціонування ринкових відносин, рух товарів та послуг, а також загальний економічний розвиток країни. У зв'язку з цим, правове регулювання грошового обігу відіграє надзвичайно важливу роль у забезпеченні стабільності фінансової системи та економіки загалом.

Грошовий обіг – це безперервний процес руху грошей, що забезпечує обмін товарів і послуг у національній економіці. Він охоплює як готівкові, так і безготівкові форми платежів. Готівковий обіг включає в себе фізичне переміщення грошей у формі банкнот та монет, тоді як безготівковий обіг – це рух грошей через рахунки у банках та електронні системи.

Ефективне функціонування грошового обігу має значення не лише для внутрішнього ринку, але й для міжнародної економічної діяльності. Саме тому законодавче регулювання цього процесу необхідне для контролю за стабільністю економіки, забезпечення інфляційних процесів та розвитку фінансових ринків.

В Україні правове регулювання грошового обігу здійснюється через низку нормативно-правових актів, які визначають принципи, правила та процедури обігу грошових коштів. Основними нормативними актами у цій сфері є:

- Конституція України, яка закріплює основні принципи економічної політики держави [1].
- Закон України "Про Національний банк України", який визначає функції центрального банку як регулятора грошового обігу та емісії національної валюти – гривні [2].
- Закон України "Про банки і банківську діяльність", що встановлює порядок роботи банківської системи, через яку здійснюється основна частина безготівкових розрахунків [3].

Національний банк України (НБУ) відіграє центральну роль у регулюванні грошового обігу [5,6]. Він виконує функції емісійного центру, відповідає за розробку та реалізацію монетарної політики, контролює банківський сектор та забезпечує стабільність національної валюти. Серед ключових функцій НБУ:

- Емісія гривні: НБУ має монопольне право на випуск національної валюти та контролює її кількість в обігу для запобігання інфляційним ризикам.
- Вилучення з обігу: Регулятор контролює вилучення з обігу зношених або пошкоджених банкнот і монет та забезпечує їх заміну.
- Контроль за інфляцією: Через інструменти монетарної політики, зокрема облікову ставку, НБУ регулює рівень інфляції та забезпечує стабільність цін [6].

З розвитком технологій виникає необхідність у правовому регулюванні нових форм грошового обігу, таких як електронні гроші та платіжні системи. Електронні гроші набувають дедалі більшої популярності, і їх використання вимагає чіткого правового врегулювання для запобігання шахрайству, захисту прав користувачів та підтримки фінансової стабільності [8].

Платіжні системи забезпечують швидкість і зручність у проведенні розрахунків, тому важливо, щоб їх діяльність була регламентована законодавством, яке охоплює такі аспекти, як захист персональних даних, забезпечення безпеки операцій та відповідальність за порушення правил платіжних систем.

Одним із головних викликів у сучасному правовому регулюванні грошового обігу є боротьба з тіньовою економікою та нелегальними операціями, зокрема відмиванням грошей. Для цього Україна прийняла Закон "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом", який зобов'язує фінансові установи здійснювати фінансовий моніторинг операцій своїх клієнтів [4].

Ще одним важливим аспектом є розвиток безготівкових розрахунків та електронних грошей, що вимагає постійного вдосконалення нормативної бази для забезпечення їх безпеки та ефективності.

Отже, можемо узагальнити, що грошовий обіг є ключовим елементом економічної системи, що впливає на функціонування всіх її секторів. Ефективне правове регулювання цього процесу забезпечує стабільність національної валюти, фінансових ринків та економіки загалом [7]. Національний банк України, як головний регулятор, відіграє вирішальну роль у формуванні та реалізації монетарної політики, спрямованої на підтримку макроекономічної стабільності. У сучасних умовах особливого значення набуває правове регулювання електронних грошей та платіжних систем, що сприяє розвитку інновацій у сфері фінансових послуг.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Закон України "Про Національний банк України" від 20 травня 1999 року № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>
3. Закон України "Про банки і банківську діяльність" від 7 грудня 2000 року № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>
4. Закон України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом" від 14 жовтня 2014 року № 1702-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>

5. Постанова Національного банку України "Про затвердження Правил надання банками України платіжних послуг" від 3 грудня 2020 року № 153. Офіційний вісник України, 2020.

6. Офіційний сайт Національного банку України.
URL:<https://bank.gov.ua>.

7. Василенко В.Г. Грошово-кредитна політика та фінансова стабільність: сучасні виклики. *Економічна правда*. 2021. № 12. С. 34-39.

8. Макаренко О. Грошовий обіг та банківська система: сучасний стан і перспективи розвитку. *Фінанси України*. 2022. № 4. С. 15-22.

Орина СВІТЛИЧНА,
студентка групи ПБ-22-1,
Державний податковий університет
Науковий керівник: Любов КАСЬЯНЕНКО,
доктор юридичних наук, професор,
Державний податковий університет

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ

В умовах динамічного розвитку українського законодавства наукові дослідження правової природи податкових правопорушень є невід'ємною частиною як теоретичної розробки, так і практичного застосування норм податкового права. Результати досліджень у цій сфері можуть значно спростити застосування податкового законодавства та захистити права платників податків.

По-перше, з метою дослідження теми, як особливості фінансово-правової відповідальності платників податків, потрібно зрозуміти сутність санкцій у фінансовому праві, бо саме санкція і є одним з елементів, який утворює систему норми, та передбачає негативні наслідки у разі порушення особою вимог, встановлених диспозицією.

Отже, санкція у фінансовому праві – це структурний елемент правової норми, який вступає в дію при порушенні норм фінансового законодавства у вигляді заходу державного примусу, що застосовується до суб'єктів, які її порушили. Варто наголосити на тому, що санкція є саме частиною правової норми, яка застосовується у вигляді спеціальних примусових заходів, виключно у випадку порушення диспозиції норми закону. Правова норма лише звертає увагу суб'єктів на належну поведінку за певних обставин, а у випадку не дотримання закріплених положень, вони притягуються до відповідальності органом, уповноваженим державою на здійснення фінансово-правової дії. До того ж, застосування фінансово-правової відповідальності створює чітко визначену систему покарань до кожного випадку.

Щодо існування фінансово-правової відповідальності, то можна сказати, що погляди науковців на такий вид відповідальності різняться, що свідчить про відсутність єдиного, загальноприйнятого підходу.

Закріпленими пунктом 22 статті 92 Конституції України положеннями передбачений перелік, у якому зазначені чотири види юридичної відповідальності, але він не містить такого виду відповідальності, як фінансово-правова. Однак, зазначена стаття пояснює, що виключно законами країни встановлюються засади цивільно-правової відповідальності, діяння, які є злочинами, адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями, та відповідальність за них [1].

Таким чином, Конституція України звертає увагу на те, що лише закони можуть встановлювати загальні засади юридичної відповідальності. Водночас, деталі фінансово-правової відповідальності можуть регулюватися не лише законами, а й підзаконними нормативно-правовими актами.

Окрім цього, зміст рішення Конституційного Суду України тлумачить п.22 ст. 92 Конституції України та пояснює, що положення зазначеної статті слід розуміти так, що ним безпосередньо не встановлено саме видів юридичної відповідальності. Отже, інші види юридичної відповідальності, крім зазначених у ст. 92 Конституції України, можна визначати за результатами аналізу

особливостей конкретного правопорушення, за яке передбачена відповідальність, обсяг шкоди, нанесеного ним, а також передбачених нормами права санкцій, що застосовуються до правопорушників [2].

Однак, наразі вже немає жодного сумніву щодо факту існування такого виду юридичної відповідальності, як фінансово-правова. Цей вид відповідальності вже добре сформувався, зокрема має свої характерні ознаки та особливості застосування.

Варто наголосити на статті 111 Податкового кодексу України, яка підтверджує існування фінансово-правової відповідальності та містить в собі наступні положення:

«Фінансова відповідальність за порушення законів з питань оподаткування та іншого законодавства встановлюється та застосовується згідно з ПКУ та іншими законами. Фінансова відповідальність застосовується у вигляді штрафних (фінансових) санкцій (штрафів) та/або пені» [3].

Отже, серед вищенаведених заходів законодавець виділяє досить звичайні нам штраф і пеню, де фінансово-правові санкції несуть каральний (штраф) та правовідновлювальний (пеня) характер.

Наявність карального елементу є ключовою відмінністю між санкціями, що передбачають відповідальність, та заходами захисту, оскільки основною метою заходів захисту є відновлення порушеного права. А ось щодо правовідновлювальних санкцій, то вони спрямовані на компенсацію завданої фінансовими правопорушеннями шкоду, тобто функція пені полягає у компенсації нанесених державі збитків [4].

Згідно зі ст. 109 Податкового кодексу України податковим правопорушенням є протиправні діяння (дія чи бездіяльність) платника податків, податкових агентів, а також посадових осіб контролюючих органів, що призвели до невиконання або неналежного виконання вимог, установлених Податковим кодексом України та іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контрольні органи [5]. У Податковому кодексі України, як і в більшості актах фінансового законодавства, прямо не зазначається, що вина є

обов'язковою ознакою фінансового правопорушення, а отже, складається враження, що фінансово-правова відповідальність є безвинною. Однак, враховуючі загальні конституційні засади юридичної відповідальності, а саме принцип «без вини немає відповідальності», то можна дійти висновку, що вина є необхідним елементом складу фінансового правопорушення».

Важливим кроком у врегулюванні питання, чи є фінансово-правова відповідальність окремим видом юридичної відповідальності, стало закріплення в главі 11 Податкового кодексу України норм, регулюючих загальні положення; перелік осіб, які притягуються до відповідальності; а найголовніше – визначено види відповідальності, серед яких присутня фінансова відповідальність [4].

Окрім зазначеного, Податковим кодексом України передбачені загальні умови застосування фінансової відповідальності, які полягають у притягненні до відповідальності суб'єктів, які порушили норми законодавства про сплату податків, та застосовуються у вигляді штрафних (фінансових) санкцій (штрафів) та/або пені, проте процес застосування зазначених санкцій досі не врегульований.

Однак, Податковий кодекс України не розмежовує об'єктивну та суб'єктивну сторону правопорушення. На нашу думку, варто враховувати і об'єктивні, і суб'єктивні причини правопорушення, а саме мотив, мету та вину, бо саме суб'єктивна сторона може вплинути на пом'якшення покарання для правопорушника.

Таким чином, керуючись вищенаведеною інформацією, можна дійти висновку, що норми Податкового кодексу України потребують постійного вдосконалення механізмів застосування фінансових санкцій, а саме таких аспектів, як: процесуальна форма, склад порушення та дотримання основних конституційних принципів. Основною метою застосування фінансових санкцій є попередження вчинення податкових правопорушень.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*, 1996, № 30, ст. 141.
2. Про відповідність Конституції України (конституційності) п. 4 ч. 1 ст. 284 Кримінального процесуального кодексу України : Рішення Конституційного суду України від 08.06.2022 року у справі № 3-20/2021(40/21).
3. Про закон № 466-IX, фінансова відповідальність : Державна податкова служба України. *Офіційний портал*. URL: <https://od.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/print-449264.html>.
4. Головань Т. Г. Актуальні питання фінансово-правової відповідальності платників податків. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція*. Харків, 2016. № 23 – С. 76-79. – URL: <https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc23/22.pdf>.
5. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13-14, № 15-16, № 17.

Євгеній СМІРНОВ,
студент групи ПБ-22-4,
Вадим МОРОЗОВ,
студент групи ПБ-22-4,
Державний податковий університет
Науковий керівник: Любов КАСЬЯНЕНКО,
доктор юридичних наук, професор,
Державний податковий університет

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПУБЛІЧНОГО КРЕДИТУ ТА БОРГУ

Публічний кредит та борг відіграють ключову роль у фінансовій системі будь-якої держави, і Україна не є винятком. Основне завдання публічного кредиту полягає у формуванні необхідних ресурсів для функціонування державних інститутів та забезпечення соціально-економічного розвитку країни. Водночас державний борг виникає в результаті залучення державою коштів на

внутрішньому та зовнішньому ринках з метою покриття дефіциту бюджету або реалізації інших завдань державної політики. Правове регулювання цих аспектів фінансових відносин є невід'ємною частиною фінансової системи країни і залежить від законодавчих та нормативних актів, що визначають порядок залучення та обслуговування публічного боргу.

Бюджетний кодекс України регулює питання публічного боргу в Україні. Документ визначає, що публічний кредит є механізмом залучення державою коштів для фінансування дефіциту державного бюджету, а також для погашення існуючих боргових зобов'язань. Залучення кредитів, емісія державних цінних паперів та інші форми запозичень здійснюються відповідно до рішення Кабінету Міністрів України, яке має бути затверджене Верховною Радою [1].

Законодавча база України передбачає кілька механізмів залучення коштів через публічний кредит. Державні облігації, як правило, випускаються з метою залучення коштів для фінансування поточних потреб держави або для погашення попередніх боргів. Держава виступає гарантом виплати відсотків за цими облігаціями та їх викупу після закінчення терміну дії. Уряд України має право залучати кошти на міжнародних фінансових ринках шляхом випуску єврооблігацій або укладання договорів з міжнародними фінансовими організаціями, такими як Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку [2].

Прикладом правового регулювання публічного боргу на практиці є співпраця України з МВФ. Починаючи з 1990-х років, Україна неодноразово зверталася до цієї організації з метою отримання фінансової допомоги для стабілізації економіки. Підписання меморандумів з МВФ передбачає не тільки надання кредитів, але й виконання певних умов з боку українського уряду. Ці умови, як правило, стосуються проведення структурних реформ, що мають на меті підвищення ефективності управління державними фінансами, боротьбу з корупцією та підвищення прозорості державного сектору. Одним з таких прикладів є угоди з МВФ у період 2022–2024 років, коли Україна стикалася з фінансовими викликами, пов'язаними з повномасштабною війною проти Росії.

У 2022 році МВФ надав Україні екстрену фінансову допомогу в межах програми швидкого фінансування, а також погодився на значне розширення підтримки для подолання наслідків війни. У березні 2023 року Україна уклала нову чотирирічну програму з МВФ на суму \$15,6 мільярда, метою якої було підтримати макроекономічну стабільність та сприяти фінансуванню відновлення економіки.

Публічний борг України має свою історію формування та регулювання. Протягом останніх десятиліть Україна часто вдавалась до публічних запозичень як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Однією з причин такого активного залучення боргових ресурсів є структурні проблеми в економіці та постійний дефіцит державного бюджету. У період 2022–2024 років, в умовах повномасштабної війни з Росією, Україна продовжила активно залучати публічні запозичення для фінансування державних витрат, зокрема військових і гуманітарних. Значну частину фінансових ресурсів було отримано від міжнародних партнерів, таких як ЄС, США, МВФ та Світовий банк. У 2023 році Україна також уклала угоду з МВФ на \$15,6 мільярда, що дозволило стабілізувати макроекономічну ситуацію та залучити додаткові кошти для відновлення економіки. Крім того, український уряд активно випускав військові облігації для залучення коштів на внутрішньому ринку, що стало важливим інструментом фінансування під час війни.

Обслуговування державного боргу полягає в регулярних виплатах відсотків за залученими кредитами та в погашенні основної суми боргу по завершенню терміну запозичення. Цей процес є надзвичайно важливим, оскільки невиконання боргових зобов'язань може призвести до серйозних економічних та політичних наслідків для країни. Сучасна ситуація з обслуговуванням боргу в Україні у 2022–2024 роках також складна через наслідки повномасштабної війни з Росією. У 2022 році, враховуючи надзвичайні обставини, український уряд досяг домовленостей про відстрочку виплат за зовнішнім боргом на два роки, що дозволило спрямувати більше ресурсів на військові та гуманітарні потреби. Водночас міжнародні партнери, включаючи МВФ, Світовий банк та країни ЄС, продовжили надавати фінансову підтримку, щоб допомогти Україні

обслуговувати борг та забезпечити макроекономічну стабільність у надзвичайно складних умовах.

Українське законодавство також передбачає певні обмеження щодо розміру публічного боргу та умов його залучення. Бюджетний кодекс України встановлює ліміти на розмір державного боргу відносно ВВП країни. Це необхідно для того, щоб запобігти надмірному зростанню боргових зобов'язань і забезпечити фінансову стабільність держави. Водночас, на практиці ці обмеження не завжди дотримуються через складні економічні умови або необхідність термінового залучення коштів для вирішення нагальних проблем. Наприклад, під час пандемії COVID-19 у 2020 році уряд України був змушений збільшити обсяги запозичень, щоб профінансувати заходи з підтримки економіки та медичної системи [3].

Публічний борг поділяється на внутрішній і зовнішній. Внутрішній борг – це зобов'язання держави перед своїми громадянами та юридичними особами, що інвестували в державні облігації або надали кредити уряду. Зовнішній борг – це кредити, отримані від іноземних урядів, міжнародних фінансових організацій або іноземних інвесторів. Україна протягом багатьох років намагалася збалансувати ці два види боргу, оскільки кожен з них має свої переваги та недоліки. Внутрішні запозичення менш залежні від зовнішньополітичних чинників, але можуть створювати додаткове навантаження на внутрішній ринок капіталу. Зовнішні запозичення дозволяють залучати значні кошти на тривалий термін, але можуть бути пов'язані з умовами, які накладають певні обмеження на внутрішню політику.

Отже, правове регулювання публічного кредиту та боргу в Україні є складною і багатогранною системою, що передбачає взаємодію багатьох державних органів та інститутів. Воно включає не лише законодавчі норми, а й реальні економічні та політичні фактори, що впливають на процес залучення та обслуговування боргових зобов'язань.

Список використаних джерел

1. Круп'як І. Факторна оцінка зовнішньоборгових зобов'язань держави в умовах трансформації сучасних економічних процесів. Економіка та суспільство. 2018. Випуск 17. URL: www.economyandsociety.in.ua
2. Скрипка О. Система управління зовнішнім державним боргом. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2018. № 11. С. 105-115. URL: [http://zt.knteu.kiev.ua/files/2017/01\(90\)/ZT_01_2017_st_09.pdf](http://zt.knteu.kiev.ua/files/2017/01(90)/ZT_01_2017_st_09.pdf)
3. Сукупний державний борг та ВВП України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov>

Анастасія СОЛДАТКІНА,
студентка групи ПБ-22-2,
Державний податковий університет
Науковий керівник: Любов КАСЬЯНЕНКО,
доктор юридичних наук, професор,
Державний податковий університет

ЕВОЛЮЦІЯ ПРАВОВИХ ІНСТИТУТІВ У СФЕРІ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ

Еволюція правових інститутів у сфері державних фінансів є складною та динамічною подорожжю, яка відображає мінливі економічні, політичні та соціальні ландшафти протягом історії. Від класичних моделей управління, які значною мірою спиралися на рудиментарні системи оподаткування та розподілу ресурсів, до складних структур, що характеризують сучасні державні фінанси, історичний розвиток цих правових інститутів розкриває траєкторію, позначену трансформацією та адаптацією. Ця еволюція була сформована не лише внутрішніми обставинами, а й зазнала значного впливу міжнародних стандартів, які спонукали країни реформувати свої правові структури, щоб узгодити їх із найкращими світовими практиками. Оскільки країни прагнуть до прозорості,

підзвітності та ефективності в управлінні державними ресурсами, вплив цих міжнародних норм стає все більш очевидним, що призводить до реконфігурації національних правових установ, які керують державними фінансами. Крім того, сучасні тенденції в бюджетному регулюванні та фінансовому контролі ілюструють перехід до більш інтегрованих підходів із залученням участі, наголошуючи на ролі законодавчої бази у сприянні стійкій фіскальній політиці.

Історичний розвиток правових інститутів у сфері державних фінансів демонструє складну взаємодію між класичними та сучасними моделями, підкреслюючи дивовижну еволюцію з часом. Класичні основи, такі як ті, що йдуть корінням у римському праві, забезпечили високоформалізовану структуру, яка була невід'ємною частиною ранніх економічних систем, встановивши структуру, яка вплинула на подальший розвиток. У міру розвитку теорій державних фінансів у західній економічній думці став очевидним зрушення в бік сучасних моделей, зокрема в концептуалізації державних витрат та адаптації моделей рівноваги для нормативного аналізу державних фінансів [1, с. 88]. Ця еволюція була не лише теоретичною, а й інституційною, оскільки багато країн прагнули зміцнити свої міністерства фінансів, прийнявши моделі більшості, щоб відобразити мінливі економічні та політичні реалії. Перехід від класичних до сучасних моделей підкреслює важливість історичного розуміння у формуванні сучасних правових та економічних інститутів, що вимагає розгляду як минулих впливів, так і майбутніх адаптацій у поточному розвитку систем державних фінансів. Це підкреслює потребу в безперервній оцінці та адаптації законодавчих рамок для пристосування до нових економічних теорій і суспільних потреб.

Міжнародні стандарти відіграли ключову роль у зміні національних правових інститутів, що стосуються державних фінансів, насамперед через необхідність узгодження з глобальними нормами, які виходять за межі індивідуальних історичних і культурних контекстів [2, с. 3]. Ця трансформація є не просто поверхневим коригуванням, а глибокою реконфігурацією способів управління державними фінансами, що вимагає від національних систем

прийняття стандартизованих заходів відповідності, які часто диктуються міжнародними органами, такими як Міжнародна організація стандартизації [3]. Ці стандарти спрямовані на забезпечення одноманітності та сумісності фінансової практики, таким чином стабілізуючи та гармонізуючи державні фінансові операції в різних геополітичних регіонах. Проте прийняття таких міжнародних стандартів часто зустрічає опір через укорінений характер локалізованих правових традицій та політичну інерцію, притаманну існуючим інституційним структурам. Фактично, незважаючи на те, що трансформація, зумовлена міжнародними стандартами, сприяє більш інтегрованій глобальній фінансовій системі, вона також вимагає критичних втручань для подолання опору з боку історично сформованих правових та економічних структур у національному контексті. Ця динаміка підкреслює необхідність збалансованого підходу, який поважає національні правові особливості, одночасно сприяючи перевагам глобальної стандартизації державних фінансів.

При розгляді сучасних тенденцій розвитку правових інститутів у сфері бюджетного регулювання та фінансового контролю стрижневою складовою виступає еволюція державного аудиту. Посилення інтеграції європейських стандартів підкреслює необхідність того, щоб державний фінансовий контроль слугував фундаментальним механізмом, що забезпечує законність, правильність та ефективність управління державними коштами [4, с. 153]. Ця трансформація є не лише невід'ємною частиною демократизації суспільства, але й сприяє підвищенню прозорості та підзвітності в державній фінансовій діяльності. Незважаючи на помітний прогрес, ефективність державного фінансового контролю в Україні залишається неоптимальною, що потребує суттєвого вдосконалення правових, організаційних, економічних та інформаційних засад системи. Модернізація законодавчої бази в поєднанні з розвитком спеціалізованих веб-ресурсів формує критичну стратегію вдосконалення механізмів контролю за державними фінансами та їх узгодження з міжнародними принципами. Ці зусилля спрямовані на сприяння більш міцному та прозорому фінансовому середовищу, що сприяє кращому управлінню та

глибшій європейській інтеграції. Зрештою, успіх цих ініціатив залежатиме від комплексної реформи існуючих правових та інституційних структур, позиціонування державного аудиту як найважливіших інструментів ефективного управління та фінансового нагляду.

Еволюція правових інститутів у сфері державних фінансів виявляє значну трансформацію, що бере свій початок в історичному контексті, але при цьому відповідає сучасним економічним парадигмам. Взаємодія між класичними основами, такими як ті, що встановлені римським правом, і сучасними фінансовими теоріями ілюструє траєкторію, де історичні знання служать життєво важливою лінзою, через яку можна оцінити поточну практику. Цей постійний перехід підкреслює необхідність того, щоб законодавчі рамки не лише відображали історичні прецеденти, але й адаптувалися до швидко мінливого економічного середовища, забезпечуючи тим самим надійність і прозорість систем державних фінансів. Незважаючи на те, що історичний розвиток підкреслює критичну роль державного аудиту в посиленні управління та фінансового нагляду, воно також вказує на обмеження, притаманні існуючим правовим структурам, які можуть перешкоджати прогресу. Крім того, визнається проблема балансу між національними правовими особливостями та гострою потребою у глобальній стандартизації, особливо в контексті європейської інтеграції. Цей подвійний фокус піднімає важливі питання щодо ефективності існуючих структур і потенційних упереджень, які можуть виникнути внаслідок універсального підходу. У майбутніх дослідженнях слід глибше вивчити наслідки цих висновків, зокрема в дослідженні того, як різні національні контексти можуть впливати на впровадження стандартизованих фінансових практик. Крім того, залишається прогалина в розумінні того, як економічні теорії, що розвиваються, можуть бути ефективніше інтегровані в правові реформи для створення середовища, сприятливого для сталого державного фінансування.

Список використаних джерел

1. Корнєєв В., Вергелюк Ю., Ганцяк М. Боргові ринки в умовах нециклічних викликів. *Інноваційні стратегії та моделі економічних трансформацій в умовах євроінтеграційних викликів* : Міжнар. науково-практ. Internet-конф., м. Харків – Ужгород – Софія – Пшеворськ, 15 трав. 2020 р. Софія, 2020. С. 256.
2. Григорів О., Дутчак І., Гордієнко М. Впровадження міжнародних стандартів обліку в державному секторі України. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59.
3. Міжнародні стандарти і "приватні стандарти". URL: http://csm.kiev.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=838:-q-q&catid=122:2015-09-15-07-01-23&lang=uk(дата звернення: 13.10.2024).
4. Красівський О. Виклики перед Україною на шляху до європейської інтеграції в умовах війни. *Європейська інтеграція та трансформація публічного врядування в Україні*: міжнар. науково-практ. конф., м. Львів, 19 квіт. 2024 р. Львів, 2024. С. 279.

Віолетта ТКАЧУК,
студентка групи ПБ-21-4,
Державний податковий університет
Науковий керівник: Олена МЕЛЬНИК,
кандидат юридичних наук, доцент,
Державний податковий університет

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Цифровізація податкової системи України – це невід'ємна частина загального процесу цифрової трансформації держави. Вона спрямована на спрощення взаємодії між податковими органами та платниками, підвищення

прозорості та ефективності адміністрування податків, а також боротьбу з ухиленням від сплати податків.

Цифровізація є важливим інструментом сучасного розвитку економіки та державного управління, оскільки вона сприяє підвищенню зручності для платників податків. Завдяки використанню цифрових технологій громадяни та підприємства можуть подавати звіти та здійснювати платежі в режимі онлайн, що значно зменшує бюрократію та потребу в паперовій документації. Окрім цього, платники отримують проактивні повідомлення про свої податкові зобов'язання, що дозволяє їм краще контролювати свої фінансові зобов'язання перед державою.

Для податкових органів цифровізація також має вирішальне значення, оскільки вона дозволяє автоматизувати рутинні операції, що підвищує ефективність їхньої роботи. Крім того, цифрові інструменти дозволяють проводити аналіз великих обсягів даних, що допомагає виявляти ризики ухилення від сплати податків. Завдяки цьому покращується якість обслуговування платників та зменшується навантаження на фіскальні служби [2, с. 45 – 62].

Цифрові технології також сприяють збільшенню податкових надходжень до державного бюджету. Вони допомагають зменшити рівень тіньової економіки, оскільки забезпечують кращий контроль за дотриманням податкового законодавства. Це дозволяє ефективніше боротися з ухиленням від сплати податків та збільшити доходи держави.

Однією з ключових переваг цифровізації є прозорість та відкритість податкових процесів. Завдяки доступу до інформації про податкові процедури та законодавство громадяни можуть краще розуміти свої права та обов'язки. Це також допомагає зменшити рівень корупції, оскільки усуває необхідність безпосередніх контактів із представниками податкових органів [3].

Розглянемо основні напрямки цифрової трансформації податкової системи:

1. Електронне декларування: Подавання податкових декларацій виключно в електронному вигляді.
2. Електронний кабінет платника: Персональний кабінет для кожного платника податків з доступом до інформації про свої податкові зобов'язання, платежі та інше.
3. Електронний документообіг: Взаємодія між податковими органами та платниками виключно в електронному вигляді.
4. Аналітика даних: Використання великих даних для виявлення ризиків ухилення від сплати податків та оптимізації податкового контролю.
5. Blockchain-технології: Забезпечення прозорості та безпеки обміну податковою інформацією [1].

Цифровізація податкової системи України має значні перспективи розвитку, адже вона створить більш сприятливі умови для ведення бізнесу, спростивши процедури подання звітності та сплати податків. Це сприятиме збільшенню податкових надходжень до бюджету та зміцненню довіри громадян до державних інститутів завдяки прозорим і ефективним процесам. Крім того, цифровізація допоможе інтегруватися в глобальну економіку, підвищуючи конкурентоспроможність країни на міжнародному ринку [5, с. 48 – 55].

Варто зазначити, що цифровізація податкової системи України супроводжується низкою викликів та ризиків. Одним із головних є кібербезпека, адже важливо забезпечити надійний захист інформаційних систем від хакерських атак та витоків даних. Ще одним викликом є цифрова нерівність, оскільки не всі платники мають рівний доступ до цифрових послуг, що може створити бар'єри для частини громадян і підприємств. Також необхідно подолати опір змінам, який може виникнути як серед платників, так і серед податкових службовців, що вимагає належної підготовки та адаптації до нових умов [4].

Можна зробити висновок, що цифровізація податкової системи України є складним і довготривалим процесом, який потребує значних фінансових та організаційних ресурсів. Водночас її впровадження здатне суттєво змінити економічну ситуацію в країні, зробивши податкові процедури зручнішими для

платників, підвищивши ефективність роботи податкових органів, а також збільшивши надходження до бюджету за рахунок зменшення тіньової економіки. Однак, процес цифровізації також пов'язаний із викликами, зокрема кібербезпекою, цифровою нерівністю та опором змінам.

Рекомендації для успішного впровадження цифровізації полягають у забезпеченні високого рівня захисту інформаційних систем, покращенні доступу до цифрових послуг для всіх верств населення, а також у належному навчанні та підтримці як податкових службовців, так і платників. Скоординовані зусилля в цих напрямках дозволять досягти стійкого позитивного ефекту від цифровізації для всієї країни.

Список використаних джерел

1. Глущенко Н. Блокчейн в Україні: Що це за технологія і чим вона корисна? *112.ua*. 2017. URL: <https://ua.112.ua/statji/blokchein-v-ukraini-shcho-tse-za-tekhnologii-i-chym-vona-korysna-417161.html>
2. Донченко Т. В., Олійник А. В. Етапи становлення податкової системи України в контексті розвитку цифрової економіки. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2019. № 1. С. 45–62.
3. Жигалкевич Ж. М., Залуцький Р. О. Діджиталізація як основний фактор розвитку бізнес-структур. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8380>
4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI зі змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 21.10. 2024 р.)
5. Цюцяк А. Л. Цифровізація податкової системи: сучасний стан, проблеми та перспективи / Андрій Любомирович Цюцяк, Ігор Любомирович Цюцяк, Владислав Ігорович Цюцяк. *Галицький економічний вісник*. Т. : ТНТУ, 2023. Том 83. № 4. С. 48-55.

Крістіна ФІРСКИНА,
студентка групи ПБ-22-2,
Державний податковий університет
Науковий керівник: Любов КАСЬЯНЕНКО,
доктор юридичних наук, професор,
Державний податковий університет

МІЖНАРОДНА ФІНАНСОВА ДОПОМОГА ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ

У сучасному світі міжнародна фінансова допомога стала важливим інструментом підтримки економічного розвитку країн, що перебувають у стані трансформації або стикаються з кризовими ситуаціями. Вона не лише забезпечує необхідні ресурси для реалізації соціально-економічних програм, але й сприяє зміцненню міжнародних відносин та співпраці між державами. Проте ефективність міжнародної фінансової допомоги залежить від чітко налагоджених механізмів залучення та розподілу коштів.

Вона включає в себе фінансові ресурси, надані міжурядовими організаціями, міжнародними фінансовими інституціями та окремими державами. Основною метою цієї допомоги є сприяння вирішенню гострих соціально-економічних проблем та реалізації довгострокових програм розвитку. Механізм залучення та розподілу коштів залежить від умов та вимог донорів, які можуть включати контроль за витратами, моніторинг результативності та прозорість використання ресурсів. Тому важливо розуміти структуру, умови та механізми, що забезпечують ефективно та цільове використання міжнародної фінансової допомоги.

Міжнародна фінансова допомога під час війни в Україні набула критичного значення для підтримки економіки, відновлення інфраструктури та забезпечення життєво необхідних потреб населення. В умовах військової агресії з боку РФ, Україна залучає кошти від міжнародних організацій, іноземних урядів та фінансових інституцій для фінансування оборонних та гуманітарних потреб. Механізм залучення та розподілу цих коштів включає складну систему переговорів, узгодження умов, контроль за використанням та прозорість

звітності. Особливо важливим є спрямування ресурсів на нагальні потреби, зокрема на забезпечення оборони країни, стабільності банківської системи, підтримку критичної інфраструктури та допомогу внутрішньо переміщеним особам [1].

Частина коштів використовується для закупівлі військового обладнання та забезпечення оборонних потреб. Значні ресурси спрямовані на підтримку внутрішньо переміщених осіб, забезпечення життєво важливих потреб населення, таких як продукти харчування, медична допомога та житло. Також, допомога спрямовується на відновлення пошкодженої інфраструктури – дороги, мости, енергетичні об'єкти, лікарні, школи. Залучення коштів для підтримки макроекономічної стабільності, зокрема для утримання національної валюти, підтримки банківської системи та бюджетних видатків[2].

Основними джерелами фінансової допомоги для України в умовах війни є міжнародні фінансові інституції (МВФ, Світовий банк, ЄБРР), уряди іноземних держав (зокрема, США, країни ЄС, Канада, Японія), а також міжнародні організації, такі як ООН та Європейський Союз. Кошти надаються у формі грантів, позик, технічної допомоги та програм підтримки [3].

Залучення міжнародної допомоги для України відбувається через різні канали. Основними з них є:

Прямі міжурядові угоди. Уряди держав-партнерів надають фінансову допомогу безпосередньо на основі двосторонніх домовленостей. Країни-партнери, зокрема США, Канада, Великобританія та інші, укладають угоди про надання фінансової допомоги. Ці угоди можуть включати як безповоротні гранти, так і кредитні лінії, що сприяють швидкому реагуванню на потреби України.

Програми міжнародних фінансових інституцій. Україна залучає кредити та гранти через програми підтримки стабілізації економіки та реформування державного сектору.

Механізми гуманітарної допомоги. Для покриття нагальних потреб населення залучаються кошти від міжнародних гуманітарних організацій, таких як Червоний Хрест та ООН [4].

Забезпечення прозорості у використанні коштів є ключовим елементом ефективного розподілу. Впровадження систем моніторингу та звітності дозволяє оцінити результати використання фінансів та вчасно коригувати стратегії. В умовах воєнної кризи важливо, щоб фінансування надходило швидко, однак бюрократичні процедури інколи затримують надання коштів. Можливі ризики корупції, які можуть вплинути на ефективність використання міжнародних коштів. Важливо впроваджувати механізми контролю та аудиту для запобігання зловживанням[5].

Важливо, щоб поряд із негайною допомогою не забували про проекти довгострокового розвитку, які допоможуть відновити країну після війни.

Міжнародна фінансова допомога відіграє критично важливу роль у підтримці України під час війни, забезпечуючи необхідні ресурси для стабілізації економіки, відновлення інфраструктури та підтримки соціальних програм. Ефективність цієї допомоги залежить від налагодження тісної координації між державними органами, міжнародними організаціями та неурядовими структурами, а також від прозорості у використанні коштів.

Важливою умовою успішного залучення та розподілу фінансових ресурсів є впровадження механізмів моніторингу і контролю, що дозволяють уникнути корупційних ризиків і забезпечити цільове використання допомоги. Адаптація до змінних умов війни та потреб суспільства, а також зміцнення партнерства з міжнародними донорами і приватним сектором, сприятимуть більш ефективному реагуванню на виклики.

Отже, міжнародна фінансова допомога не лише підтримує Україну в умовах війни, але й закладає основи для майбутнього відновлення та розвитку, що є критично важливим для побудови стійкої і процвітаючої держави.

Список використаних джерел

1. Прохорова М., Гуменюк Я. Міжнародна фінансова допомога Україні. *Наукові перспективи (Naukovi perspektivi)*. 2023. № 11(41). URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-11\(41\)-640-651](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-11(41)-640-651)
2. Мороз Н.В., Косик В.М. Фінансова допомога Україні від міжнародних партнерів у період війни. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2022. № 5. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-5-08-01>
3. Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агенства по гарантіях інвестицій: Закон України від 24.06.1992 р. №2402-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-12#Text>
4. Співробітництво України з міжнародними фінансовими інституціями. *Міністерство закордонних справ України*. URL: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/spivrobotnictvo-ukrayini-z-mizhnarodnimi-finansovimi-instituciyami>
5. Бей С. Здійснення бюджетного процесу в Україні під час війни. *Grail of Science*. 2022. № 18-19. С. 42–43. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.26.08.2022.06>

Ірина ФРАНКО,

студентка ПБ-21-5

Державний податковий університет

Крістіна ЛЕБЕДЮК,

студентка ПБ-21-5

Державний податковий університет

Науковий керівник: Олена МЕЛЬНИК,

кандидат юридичних наук, доцент,

Державний податковий університет

ПРОБЛЕМИ АКЦИЗНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Акцизне оподаткування є важливою складовою податкової системи будь-якої держави, оскільки воно стосується оподаткування певних груп товарів, які

мають підвищену суспільну важливість або підвищений рівень ризику для здоров'я населення. В Україні акцизи займають особливе місце у формуванні державного бюджету, адже вони поширюються на такі товари, як алкоголь, тютюн, паливо та транспортні засоби. В умовах постійних економічних змін, проблеми акцизного оподаткування набувають дедалі більшого значення.

Відповідно до статті 14 п. 14.1.4. Податкового кодексу України, акцизний податок – непрямий податок на споживання окремих видів товарів (продукції), визначених Податковим кодексом як підакцизні, що включається до ціни таких товарів (продукції) [3].

Слід підкреслити, що акцизний податок становить вагомий частину доходів зведеного бюджету України. Водночас, навіть після ухвалення Податкового кодексу України та внесення до нього численних змін щодо оподаткування підакцизних товарів, механізм стягнення акцизного податку має чимало недоліків. Вони пов'язані зі збільшенням фіскальної складової цього податку та зниженням його регулюючого впливу на виробництво і обіг підакцизної продукції.

В Україні згідно з ПКУ можна виділити такі підакцизні товари [3]:

- спирт етиловий та інші спиртові дистиляти, алкогольні напої, пиво (крім квасу «живого» бродіння);
- тютюнові вироби, тютюн та промислові замінники тютюну;
- пальне;
- автомобілі легкові, кузови до них, причепа та напівпричепа, мотоцикли, транспортні засоби, призначені для перевезення 10 осіб і більше, транспортні засоби для перевезення вантажів;
- електрична енергія.

Як зазначають науковці, до ключових характеристик акцизного оподаткування можна віднести такі моменти: акцизи, як універсальні, так і специфічні, є складовою частиною ціни підакцизних товарів. Платник акцизу не збігається з фактичним носієм податку, що свідчить про певний розрив між ними. Акцизи мають законодавче підкріплення щодо перекладення податкового

зобов'язання від платників на кінцевих споживачів. Акцизне оподаткування є більш передбачуваним у плані надходжень, оскільки суб'єкти господарювання планують свої доходи, що полегшує бюджетування на макрорівні. Однак це також створює ризики ухилення від оподаткування через невідображення реальних обсягів виручки у первинних документах.

А.В. Дмитренко та Г.В. Лебедик виділяють такі недоліки акцизного оподаткування: вплив на ціни, неповне врахування платоспроможності споживачів, оскільки за однакових умов споживання індивідууми можуть мати різну платоспроможність; вища частка акцизного податку в доходах малозабезпечених верств населення, що робить його менш справедливим; обмеження споживання, що в довгостроковій перспективі може призвести до скорочення обсягів виробництва; зменшення обсягів доходу, який міг би бути спрямований на заощадження; а також підвищений ризик тіньового товарообігу [1, с. 74].

На сьогодні акцизний податок можна вважати одним із найризикованіших у контексті його впливу на дохідну частину бюджету. Це зумовлено специфікою товарів, які підлягають оподаткуванню, постійними змінами у законодавстві, високими ставками на товари масового споживання, а також недостатньо ефективним обліком платників і об'єктів оподаткування. Як наслідок, існує неефективний державний контроль за обігом підакцизних товарів [4].

Хоча ст. 212 Податкового кодексу України визначає платників акцизного податку, законодавець не врахував специфіки окремих груп підакцизних товарів. Наприклад, у випадку з алкогольними напоями недостатній контроль за їх обігом знижує регулюючу функцію акцизного податку. Основна проблема полягає в тому, що контроль зосереджений на рівні виробництва, а не на рівні споживання. У ЄС податковим агентом зі сплати акцизного податку є особа, яка реалізує товар кінцевому споживачеві, тоді як в Україні цей обов'язок покладається на підприємство-виробника. У багатьох європейських країнах існує державна монополія на розподіл алкогольних напоїв, а в таких країнах, як Туреччина,

Норвегія та Сербія, ця монополія поширюється як на виробництво, так і на розповсюдження алкоголю [4].

Також серед недоліків акцизного оподаткування слід зазначити, що цей податок суттєво підвищує ціни на продукцію, водночас зменшуючи обсяги доходів підприємств. В Україні високі ставки акцизу також сприяють розвитку тіньової економіки. Хоча споживачі сплачують акцизний податок, існує думка, що виробник не може повністю перекласти цю суму на споживача. Збільшення цін на підакцизні товари може призвести до зменшення їх споживання. Таким чином, акцизний податок лягає на плечі не лише споживача, який змушений платити вищу ціну, а й виробника, який отримує менше доходів після сплати акцизу. Отже, бюджет отримує не лише надбавку, сплачену покупцем, але й частину прибутку, якою жертвує виробник.

1 вересня 2024 року опубліковано Закон № 3878-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо імплементації положень актів права Європейського Союзу щодо акцизного податку» (далі – «Закон»). Закон вносить ряд змін до Податкового Кодексу, які набрали чинності 1 вересня 2024 року (з деякими винятками), та запроваджений для приведення законодавства України до норм законодавства Європейською Союзом, зокрема в частині наближення ставок акцизного податку до мінімального рівня, встановленого в ЄС [2].

З 1 січня 2028 року запроваджуються нові ставки акцизного податку на пальне. Для реалізації цього підвищення, з 1 вересня 2024 року буде впроваджено поетапне підвищення ставок до 31 грудня 2027 року. Ставки акцизного податку на бензини до 1 вересня 2024 року становили 213,5 євро за 1000 літрів, а з 1 вересня 2024 року підвищаться до 242,6 євро, з подальшим збільшенням до 359 євро з 1 січня 2028 року. Дизельне пальне з 139,5 євро на даний момент підвищиться до 177,6 євро, а до 1 січня 2028 року досягне 330 євро. Скраплений газ також зазнає підвищення: з 52 євро до 250 євро за 1000 літрів до 2028 року.

Крім того, Кабінет Міністрів України має розглянути питання запровадження понижувального коефіцієнта до ставок акцизного податку на важкі дистилляти (газойли) для сільськогосподарських виробників.

Закон запроваджує нову категорію підакцизних товарів у межах алкогольних напоїв — проміжні продукти. Це стосується вин та інших зброджених напоїв, фактична міцність яких коливається від 1,2% до 22% об'ємних одиниць етилового спирту. Ставка акцизного податку на ці продукти буде становити 8,42 грн за 1 літр, а з 1 грудня 2024 року – 12,23 грн.

З 1 січня 2025 року формули розрахунку загальної суми податкових зобов'язань з акцизного податку на сигарети повинні будуть враховувати акцизний податок з роздрібною торгівлі [2].

Таким чином, Закон № 3878-IX вносить важливі зміни в сферу акцизного оподаткування в Україні, що сприятиме наближенню до європейських стандартів. Впровадження нових ставок акцизного податку на пальне та нових категорій підакцизних товарів потребує детального аналізу та обговорення в контексті бізнес-процесів.

Результати проведеного дослідження свідчать про те, що, незважаючи на значне вдосконалення механізму справляння акцизного податку в Україні внаслідок прийняття Податкового кодексу та внесення численних змін до цього нормативно-правового акта, сучасний порядок його стягнення все ще не є ідеальним. Основні проблеми функціонування акцизного оподаткування пов'язані з підвищенням фіскальних властивостей та зниженням регулюючого впливу цього платежу. Таким чином, існує нагальна потреба у суттєвому вдосконаленні порядку нарахування та сплати акцизу шляхом зміцнення його регулюючих властивостей та розширення бази оподаткування.

Список використаних джерел

1. Атаманчук Н.І. Особливості акцизного оподаткування в Україні. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право.* 2019. № 1 (41). С. 73–77.

2. Зміни до Податкового Кодексу України щодо акцизного податку. PwC.
URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/publications/tax-and-legal-alert/2024/amendments-tax-code-excise-tax.html> (дата звернення: 13.10.2024).

3. Податковий кодекс України. Офіційний вебпортал парламенту України.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 13.10.2024).

4. Шульга Т.М., Савчук В.С. Проблематика акцизного оподаткування в Україні. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Право». 2018. № 2(18). URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2018/n2/18stmovu.pdf>. (дата звернення: 13.10.2024).

Дарина ЧЕРНОБАЙ,
студентка групи ПБ-22-5,
Державний податковий університет
Науковий керівник: Любов КАСЬЯНЕНКО,
доктор юридичних наук, професор,
Державний податковий університет

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Фінансовий контроль є невід'ємною складовою забезпечення економічної стабільності держави. Він сприяє прозорості управління державними фінансами, підвищенню ефективності використання бюджетних коштів та запобіганню корупції. В умовах децентралізації та євроінтеграції України підвищується потреба в удосконаленні системи фінансового контролю. Встановлення чітких правових норм дозволяє запобігати фінансовим зловживанням і сприяти ефективному виконанню державної фінансової політики.

Основа правових засад фінансового контролю в Україні складають:

- Конституція України, що визначає загальні принципи правопорядку та підзвітності органів влади [1].
- Бюджетний кодекс України, який регулює управління державними фінансами та порядок витрат бюджетних коштів [2].

- Закон України «Про Рахункову палату», що встановлює функції та повноваження цього органу у здійсненні зовнішнього фінансового контролю [3].

- Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні», який визначає форми та методи фінансового контролю [4].

Фінансовий контроль поділяється на зовнішній та внутрішній. Ці види доповнюють один одного та забезпечують комплексний підхід до моніторингу й перевірок у фінансовій сфері.

Зовнішній фінансовий контроль здійснює: Рахункова палата здійснює нагляд за виконанням бюджетних програм, перевіряє законність і доцільність витрачання державних коштів. Міністерство фінансів України контролює фінансові операції центральних органів влади, зокрема через затвердження та виконання державного бюджету. Державна аудиторська служба України (ДАСУ) проводить перевірки підприємств і установ, аналізує відповідність їх фінансової звітності нормативним вимогам

Внутрішній фінансовий контроль здійснюють розпорядники бюджетних коштів у межах своїх організацій, забезпечуючи раціональне використання ресурсів.

Основні цілі фінансового контролю включають:

- Цільове використання бюджетних коштів – недопущення нерациональних витрат і фінансових зловживань.

- Запобігання корупційним порушенням – створення умов для мінімізації корупційних ризиків у фінансовій сфері.

- Контроль за виконанням бюджету – моніторинг доходної та видаткової частини бюджету для забезпечення балансу.

- Запобігання фінансовим ризикам – ідентифікація потенційних загроз у реалізації бюджетної та фінансової політики.

Ефективний фінансовий контроль сприяє не лише виявленню порушень, а й їх попередженню. Він також забезпечує швидке реагування на виявлені проблеми, що допомагає покращити управління державними фінансами.

Попри наявність нормативної бази, система фінансового контролю стикається з низкою проблем: відсутність належної координації між органами, що здійснюють контроль, що призводить до дублювання функцій або неузгодженості дій; недосконалість критеріїв оцінки ефективності використання державних ресурсів, що ускладнює об'єктивний аналіз; існує потреба у гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами, що особливо актуально у процесі інтеграції України до Європейського Союзу.

Вирішення цих проблем потребує оновлення нормативно-правових актів і впровадження сучасних методик фінансового аудиту, зокрема з використанням ІТ-інструментів. Це дозволить підвищити прозорість контролю та підзвітність органів влади.

На нашу думку, шляхами удосконалення правового регулювання фінансового контролю є:

1. Удосконалення законодавчої бази – розробка та впровадження нових нормативних актів, що відповідатимуть європейським стандартам.
2. Забезпечення прозорості фінансових процедур – обов'язкове публічне звітування органів влади про використання бюджетних коштів.
3. Розвиток внутрішнього контролю та аудиту – посилення ролі внутрішніх аудитів для запобігання правопорушенням.
4. Підвищення кваліфікації працівників фінансових органів – проведення навчальних програм для державних аудиторів і контролерів.

Правові засади фінансового контролю відіграють ключову роль у забезпеченні фінансової стабільності та економічної безпеки держави. Система фінансового контролю допомагає раціонально використовувати бюджетні ресурси, підвищує відповідальність державних органів та запобігає фінансовим зловживанням. Для досягнення високих стандартів фінансового управління в умовах євроінтеграції необхідно вдосконалювати законодавство і впроваджувати сучасні підходи до аудиту та фінансового моніторингу. Це сприятиме підвищенню довіри громадян до фінансових інститутів та забезпечить стійкість державних фінансів на шляху європейської інтеграції.

Список використаних джерел

1. Конституція України : за станом на 24.08.2023 р. // Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Бюджетний кодекс України : від 08.07.2010 р. № 2456-VI // Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
3. Про Рахункову палату : Закон України від 02.07.2015 р. № 576-VIII // Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-14>.
4. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні : Закон України від 28.12.2012 р. № 2939-VII // Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12>.

Анастасія ЧУПИРА,
студентка групи ПБ 22-3,
Державний податковий університет
Науковий керівник: **Любов КАСЬЯНЕНКО,**
доктор юридичних наук, професор,
Державний податковий університет

БЮДЖЕТНИЙ ПРОЦЕС В УКРАЇНІ. ХАРАКТЕРИСТИКА СТАДІЙ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ

Бюджетний процес в Україні є однією з ключових складових державного управління, оскільки від його ефективності залежить фінансова стабільність країни, соціально-економічний розвиток та виконання державних функцій.

Особливої ваги питання бюджетного планування та виконання набуває в умовах нестабільної економічної ситуації, військової агресії та необхідності спрямування значних ресурсів на оборону, соціальну підтримку населення і відновлення критичної інфраструктури.

Мета цього дослідження полягає в аналізі стадій бюджетного процесу в Україні, виявленні його особливостей та проблем, а також розробці рекомендацій для підвищення ефективності управління бюджетними ресурсами.

У науковій літературі останніх років досліджується вдосконалення бюджетного процесу в контексті децентралізації, запровадження програмно-цільового методу бюджетування, підвищення прозорості та підзвітності державних фінансів. Особлива увага приділяється питанням адаптації бюджетної системи до умов військового стану, забезпечення фінансової стійкості та ефективного управління видатками на оборону і соціальну підтримку. Дослідники також аналізують вплив міжнародних стандартів та рекомендацій ЄС на реформування бюджетного процесу в Україні.

Наприклад, Деніс О.В. [1, с. 6] у своїх дослідженнях аналізує адміністративно-правові аспекти бюджетного процесу на місцевому рівні в Україні. Його наукові праці зосереджуються на вдосконаленні регулювання місцевих бюджетів, зокрема через вивчення чинного законодавства та міжнародного досвіду. У своїй дисертації він пропонує авторське визначення поняття «бюджетний процес» на місцевому рівні та розробляє класифікацію підходів до його регулювання. Деніс О.В також визначає ключові умови для забезпечення самостійності місцевих бюджетів, аналізує проблеми, які перешкоджають їх незалежності, та пропонує шляхи подолання цих труднощів. Його дослідження є важливими для підвищення ефективності місцевих бюджетів та вдосконалення їх адміністрування в сучасних умовах правового регулювання в Україні

Дослідження Дмитрик О.О. [2, с. 265] присвячене бюджетному процесу в Україні в сучасних умовах. Автор акцентує увагу на основних стадіях бюджетного процесу, що включають складання та розгляд Бюджетної декларації, складання проектів бюджету, розгляд і прийняття закону про бюджет, виконання бюджету та звітування про його виконання. Він підкреслює важливість узгодження рішень Кабінету Міністрів із наявними фінансовими ресурсами, що іноді може вимагати коригування витрат протягом року.

Однією з ключових проблем, є вплив економічних та політичних факторів, таких як економічна криза та непослідовна політика, на виконання бюджету. Дмитрик О.О. також аналізує, як гнучке коригування бюджетних показників дозволяє державі реагувати на нестабільність доходів та витрат протягом року, при цьому дотримуючись принципів бюджетного законодавства.

Також, важливий вклад в аналіз бюджетного процесу зробила Теремцова Н.В [3, с. 54], запропонувавши дві концепції його розуміння: у широкому та вузькому значенні. У широкому розумінні бюджетний процес представлений як хронологічно зумовлена організаційно-правова діяльність державних органів, що включає складання, затвердження та виконання бюджету. Водночас у вузькому значенні процес зосереджується на нормативно визначених процедурах та методах управління бюджетом, виконуваних здебільшого казначейськими та виконавчими органами без прямої участі парламенту чи уряду. Авторка також аналізує правові та організаційні аспекти кожної стадії бюджетного процесу, підкреслюючи важливість правових процедур для забезпечення ефективності фінансової системи. Її праці допомагають розібратися в особливостях регламентації бюджетних правовідносин і наголошують на необхідності суворих процедур для узгодження роботи державних інституцій у цій сфері.

Роботи Теремцової Н.В є важливими для розуміння як теоретичних, так і практичних аспектів бюджетного процесу в Україні, особливо в контексті забезпечення його ефективності та відповідності нормам Бюджетного кодексу України [3].

Таким чином, аналіз бюджетного процесу в Україні показує, що його ефективність безпосередньо впливає на фінансову стабільність держави і можливість виконання соціально-економічних зобов'язань. Дослідження, проведені такими вченими, як Деніс О.В., Дмитрик О.О. та Теремцова Н.В., вносять значний внесок у розуміння стадій бюджетного процесу, їх проблем і шляхів удосконалення.

Важливою є також адаптація бюджетної системи до сучасних викликів, зокрема, до умов військової агресії та економічної нестабільності. Вчені акцентують на необхідності впровадження прозорих процедур та ефективних механізмів управління бюджетними ресурсами. Результати цих досліджень можуть стати основою для подальших реформ у бюджетній сфері, що сприятимуть зміцненню фінансової системи України та підвищенню її стійкості до зовнішніх і внутрішніх викликів.

Список використаних джерел

1. Деніс О. В. Поняття, особливості та принципи бюджетного процесу на місцевому рівні України. *Європейські перспективи*. 2018. № 3. С. 5-10.
2. Дмитрик О.О., Кринцький І.Є., Лукашев О.А. та ін. за ред М. П. Кучерявенко. Харків: Право, 2017. 374 с.
3. Теремцова Н.В. Актуальні проблеми стадій бюджетного процесу в Україні. *Актуальні питання державотворення в Україні очима молодих учених*. Збірник наукових праць міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих учених Київського національного університету імені Тараса Шевченка (24-25 квітня 2009 року). К., 2009. Ч. V. 204 с.

Ольга ЮТОВЕЦЬ,
студентка групи ПБ-22-2,
Державний податковий університет
Науковий керівник: Любов КАСЬЯНЕНКО,
доктор юридичних наук, професор,
Державний податковий університет

СУБ'ЄКТИВНИЙ СКЛАД ФІНАНСОВОГО ПРАВА

Держава використовує фінанси для досягнення своїх цілей, а фінансове право встановлює спектр правил для таких дій. Предметом регулювання фінансового права є суспільні відносини, що виникають у процесі фінансової діяльності держави, спрямованої на забезпечення виконання її функцій. Мета

фінансової діяльності держави реалізується в рамках суб'єктно-об'єктних відносин.

Суб'єкт фінансового права – це особа, учасник фінансових відносин, який за своїми особливостями фактично може бути носієм суб'єктивних прав і обов'язків. Згідно з ст. 67 Конституції України кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, установлених законом [1]. Отже, кожен громадянин є суб'єктом фінансового права і потенційно він може бути суб'єктом фінансових правовідносин.

Питання класифікації суб'єктів фінансового права є одним з центральних у фінансово-правовій науці та неодноразово досліджувалося такими авторитетними вченими, як Л. К. Воронова, Т.А. Латковська, Н.Я. Якимчук, С.О. Ніщима, Е.С. Дмитренко, О.О. Дмитрик та ін.

Їхні праці містять глибокий аналіз теоретичних засад та практичних аспектів цієї проблематики, що сприяло формуванню сучасного розуміння суб'єктного складу фінансового права та має важливе значення для правозастосовної практики та розвитку законодавства у сфері фінансів. Чітке розмежування суб'єктів фінансового права є необхідною умовою для досягнення загальнодержавних цілей у сфері фінансів, оскільки кожен суб'єкт таким чином може максимально ефективно виконувати свою роль у фінансовій системі [2].

Відповідно до приписів Конституції України усі громадяни держави є учасником фінансової системи країни, маючи, як права, так і обов'язки щодо сплати податків, формування бюджету та інших фінансових питань. Кожен громадянин може мати суб'єктивні юридичні права та обов'язки. Вони (громадяни) також можуть брати участь у податкових, бюджетних та інших фінансових правовідносинах відповідно до приписів Конституції України. Таким чином, можемо стверджувати, що кожна фізична чи юридична особа, яка має права та обов'язки, визначені законом, може бути правоздатною (можливість мати права і нести обов'язки) та дієздатною (можливість самостійно здійснювати права і обов'язки).

«Усі громадяни щорічно подають до податкових інспекцій за місцем проживання декларації про свій майновий стан та доходи за минулий рік у порядку, встановленому законом» [1], таке трактування зазначено у ст.67 Конституції України. Таким чином, коли людина подає декларацію про доходи, вона починає взаємодіяти з податковою службою щодо сплати податків, і автоматично стає учасником фінансових правовідносин.

Суб'єктами фінансового права є держава, адміністративно-територіальні одиниці - Автономна Республіка Крим, області, міста, райони, селища, села; юридичні особи: підприємства і організації; громадяни, як індивідуальні суб'єкти.

До колективних суб'єктів фінансового права належать органи законодавчої та виконавчої влади - Верховна Рада України, Рахункова палата, Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів України, Державна казначейська служба України. Конституція України прямо передбачає, що ці державні органи не лише мають право, а й зобов'язані виконувати функції, пов'язані з формуванням, розподілом та використанням державних фінансових ресурсів.

Суб'єкти фінансового права відіграють важливу роль у функціонуванні економіки і не тільки. Вони забезпечують:

- стабільність фінансової системи шляхом своєчасної сплати податків та дотримання фінансової дисципліни;
- розвиток економіки завдяки інвестуванню коштів у різні галузі;
- контроль за використанням бюджетних коштів шляхом здійснення фінансового контролю;
- спеціальний захист населення через надання бюджетних коштів на соціальні програми.

Права суб'єктів фінансового права - сукупність юридично закріплених можливостей, які надаються учасникам фінансових відносин для здійснення певних дій, визначаються законодавством та передбачають можливість:

- право на ініціювання внесення змін до бюджетів - суб'єкти господарювання та громадські організації мають право вносити пропозиції щодо змін до бюджетів різних рівнів;

- право на участь у громадських обговореннях проектів бюджетів - це забезпечує прозорість бюджетного процесу та врахування інтересів різних груп населення;

- право на подання податкових декларацій - цим правом користуються як юридичні, так і фізичні особи;

- **право на оскарження незаконних дій органів державної влади** - у разі порушення їхніх прав суб'єкти фінансових відносин мають право звернутися до суду;

- **право на отримання бюджетних коштів** - це право мають бюджетні установи, суб'єкти господарювання, які реалізують державні та регіональні програми, а також фізичні особи (наприклад, при наданні соціальних допомог);

- **право на отримання інформації про фінансову діяльність держави** - це право забезпечує прозорість фінансових відносин і дозволяє контролювати використання бюджетних коштів.

У свою чергу обов'язки суб'єктів фінансового права - сукупність юридичних зобов'язань, покладених на учасників фінансових відносин законодавством, вони полягають у:

- сплаті податків та зборів - усі суб'єкти господарювання та фізичні особи зобов'язані сплачувати встановлені законом податки та збори у визначені строки і в повному обсязі;

- нарахування та сплата інших обов'язкових платежів - це можуть бути страхові внески, митні платежі, адміністративні збори;

- ведення обліку доходів і витрат - суб'єкти господарювання зобов'язані вести точний і достовірний облік доходів і витрат відповідно до вимог законодавства;

- цільове використання бюджетних коштів - бюджетні установи зобов'язані використовувати бюджетні кошти виключно на фінансування заходів, передбачених відповідними бюджетними програмами;

- дотримання фінансової дисципліни - всі суб'єкти фінансових відносин зобов'язані дотримуватися встановлених фінансових правил і норм, у тому числі обмежень щодо витрачання коштів.

Отже, суб'єкти фінансового права є невід'ємною частиною суспільства. Від їхньої відповідальності та свідомості залежить ефективність функціонування держави та добробут громадян. Розуміння прав та обов'язків у сфері фінансів є важливим для кожної особи, яка бажає брати активну участь у житті суспільства.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 № 30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 22.10.2024).

2. Головашевич О.О., Дмитрик О.О., Кучерявенко М.П. Фінансове право: посіб. для підгот. до іспитів. Харків: Право, 2017. 228 с

3. Фінансове право. Навч. посіб. Роль В. Ф., Сергієнко В. В., Попова С. М. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 392 с.

4. Клименко В.В. Фінансовий ринок: *навч. посіб.* Київ: ЦУЛ, 2017. 358 с

Антон ЮЩЕНКО,
студент групи ПБ 22-4,
Державний податковий університет
Науковий керівник: Любов КАСЬЯНЕНКО,
доктор юридичних наук, професор,
Державний податковий університет

ФІНАНСОВО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Фінансово-правова відповідальність в Україні є важливим елементом правового регулювання економічних відносин та одним із ключових механізмів забезпечення фінансової дисципліни в державі. Цей вид відповідальності виникає у зв'язку з порушенням норм фінансового права, які охоплюють регулювання податкових, бюджетних, валютних та інших фінансових відносин. Фінансово-правова відповідальність є багатогранною та стосується як суб'єктів господарювання, так і фізичних осіб, причому її застосування базується на принципах справедливості, законності та пропорційності.

Правова природа фінансово-правової відповідальності в Україні є комплексною і має специфічні риси порівняно з іншими видами відповідальності, такими як адміністративна або цивільно-правова. Важлива особливість - її публічний характер, оскільки держава виступає головним суб'єктом фінансових відносин і має право вживати примусові заходи щодо порушників фінансового законодавства [1, с. 32].

Основні принципи фінансово-правової відповідальності визначають її суть та механізми реалізації. Перший принцип є законність, що означає, що відповідальність може бути застосована лише в разі наявності чітких порушень фінансового законодавства, які передбачені у відповідних правових актах. Другий принцип – індивідуалізація відповідальності, що означає, що кожен випадок порушення повинен бути розглянутий з урахуванням обставин, які його супроводжували, а покарання має бути адекватним до порушення.

Проблема, пов'язана із фінансово-правовою відповідальністю в Україні, є недостатня ефективність її застосування. Багато порушень залишаються

непоміченими або без належного реагування, що підриває довіру до держави як гаранта фінансової стабільності. Для подолання цих проблем необхідно проводити комплексні реформи, спрямовані на підвищення прозорості та підзвітності органів контролю, а також на спрощення фінансового законодавства.

Фінансово-правова відповідальність передбачає різноманітні форми та види санкцій, які можуть бути застосовані до порушників. Серед них можна виділити штрафи, пені, фінансові санкції та конфіскацію майна. Штрафи є найпоширенішою формою відповідальності, і вони можуть бути застосовані як до юридичних, так і до фізичних осіб. Пеня ж, на відміну від штрафу, нараховується у випадках прострочення виконання фінансових зобов'язань, що призводить до збільшення суми боргу. Фінансові санкції можуть бути більш серйозними і передбачають додаткові заходи, наприклад, обмеження доступу до певних фінансових ресурсів [2, с. 54].

Різноманітні фінансові установи, такі як податкові органи, Рахункова палата та інші, мають повноваження здійснювати контроль над діяльністю суб'єктів фінансових відносин з метою виявлення потенційних порушень на ранніх етапах. Це дозволяє мінімізувати ризики для державної фінансової системи та підвищити ефективність фінансового управління.

Україна як частина глобальної економічної системи зобов'язана дотримуватися міжнародних стандартів у сфері фінансового регулювання. Це стосується не тільки взаємодії з міжнародними фінансовими інституціями, такими як Міжнародний валютний фонд чи Світовий банк, але й співпраці з іншими країнами щодо боротьби з фінансовими злочинами, такими як відмивання грошей чи фінансування тероризму [3].

Фінансово-правова відповідальність є важливим інструментом захисту прав та інтересів не тільки держави, але й окремих громадян. Порушення фінансового законодавства, особливо з боку великих підприємств та корпорацій, можуть мати серйозні наслідки для економіки в цілому та для добробуту громадян. Наприклад, ухилення від сплати податків великими підприємствами

знижує надходження до державного бюджету, що негативно впливає на можливості держави фінансувати соціальні програми, охорону здоров'я, освіту та інші сфери [5, с. 87].

Необхідність подальшого розвитку інституту фінансово-правової відповідальності в Україні є очевидною. З огляду на виклики, з якими стикається держава в умовах економічної нестабільності та глобалізації, вдосконалення цього інституту має бути одним із пріоритетів державної політики [4, с. 12].

Отже, фінансово-правова відповідальність є важливою складовою правової системи України. Вона має на меті забезпечити дотримання фінансового законодавства, захистити інтереси держави та громадян, а також сприяти розвитку стабільної та прозорої фінансової системи. Однак для досягнення цієї мети необхідно проводити постійні реформи та вдосконалювати механізми контролю і відповідальності, враховуючи як національні, так і міжнародні тенденції розвитку фінансового права.

Список використаних джерел

1. Бредун С. О., Кречик А. С., Кушніренко О. Г. Взаємодія гілок державної влади як фактор стабільності та розвитку конституційного ладу України. Юридичний науковий електронний журнал. № 3. 2022. С. 66-69.
2. Дніпров О. С. Парадигма виконавчої влади в Україні: адміністративно-правовий аспект: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07 – Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2019. 498 с.
3. Конституція України: Закон України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 року. ВВР, 1996, № 30, ст. 141.
4. Куліш А. М., Кобзева Т. А., Михайловська Є. В. Судові, правоохоронні органи та органи юстиції України: навчальний посібник. Суми: Сумський державний університет. 2021. 817 с.

5. Погорелова З. О. Законодавча влада як легітимна основа законотворчої діяльності. Науковий вісник Ужгородського Національного 334 Університету. Вип. 66. 2021. С. 19-26

Маріна ЯНКОВА,
студентка групи ПБ-22-3,
Державний податковий університет
Науковий керівник: Любов КАСЬЯНЕНКО,
доктор юридичних наук, професор,
Державний податковий університет

ФІНАНСОВА СТАБІЛЬНІСТЬ ТА РЕГУЛЮВАННЯ

Практично майже всі науковці категорію “фінансова стабільність” зводять до дієвого механізму, який запобігає виникненню криз та сприяє подальшому розвитку економіки країни. Під фінансовою стабільністю розуміється такий стан рівноваги у функціонуванні системи, “за якої фінансова система ефективно виконує свої ключові економічні функції, а також здатна робити це у випадку виникнення шоків, стресових ситуацій і в періоди глибоких структурних змін”. Окремі економісти визначають фінансову стабільність як комплексне поняття, з багатьма аспектами: “Стан, за якого фінансова система спроможна витримувати порушення і при цьому не допускати кумулятивних процесів, які можуть завдати шкоди заощадженням, інвестуванню та здійсненню платежів в економіці”. Водночас, Г. Херреро, Н. Симон вбачають у фінансовій стабільності недопущення виникнення криз, насамперед банківських, і слабку зміну ціни активів, а П. Шпіка розглядає фінансову стабільність як процес, що містить достовірну оцінку фінансових ризиків та ефективну систему управління ними [1, с. 119].

Забезпечення фінансової стабільності та безперебійної роботи банківської системи є одним із важливих завдань держави. На цьому шляху часто доводиться часто спиратись на великі фінансові інституції, що забезпечують динамічну

рівновагу фінансового сектору. Водночас у юридичній науці не вщухає дискусія, чи потрібно державі втручатися у діяльність банківської системи, які повноваження має регулятори у кризові періоди, чи дієві інструменти державного контролю для забезпечення фінансової стабільності. Ці та інші питання проявляються у різних теоріях, що мають місце в сучасній зарубіжній юридичній науці [2, с. 79].

Фінансова стабільність є фундаментом для здорового економічного розвитку будь-якої країни. Вона забезпечує передбачуваність і довіру на фінансових ринках, стимулює інвестиції та сприяє зростанню добробуту населення. Однак, досягнення і підтримання фінансової стабільності є складним завданням, яке потребує ефективного правового регулювання. Стабільна й ефективна фінансова система, якій довіряють громадяни і бізнес, – необхідна умова для розвитку економіки. Національний банк сприяє фінансовій стабільності, допомагаючи фінансовій системі ефективно виконувати свої функції та бути стійкою до криз. За фінансової стабільності відбувається:

- фінансова система ефективно перетворює вільні кошти громадян та бізнесу на кредити та інвестиції;
- фінансова система ліквідна та капіталізована, а відтак стійка до кризових явищ;
- платежі та розрахунки здійснюються вчасно та в повному обсязі;
- учасники фінансової системи зважено оцінюють ризики та управляють ними;
- труднощі окремих фінансових установ не поширюються на систему в цілому.

Також, дуже часто запитують, хто ж впливає на фінансову стабільність? На фінансову стабільність впливають дії та рішення Національного Банку, Міністерства фінансів, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. На розвиток та стійкість фінансової системи також впливає діяльність Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України та інших державних органів [3].

Рада з фінансової стабільності створена в березні 2015 року Указом Президента України. Рада виявляє системні ризики й загрози для фінансової стабільності та розробляє рекомендації, щоб нівелювати вплив загроз на фінансову систему. Це – міжвідомчий орган, майданчик для фахових дискусій про фінансову стабільність. Рішення Ради є рекомендаційними. Вона не втручається в діяльність органів, які входять до її складу, але колективно напрацьовує пропозиції щодо заходів державної політики на досягнення фінансової стабільності. Засідання Ради з фінансової стабільності відбуваються щонайменше один раз на квартал. Інформаційно-аналітичне та організаційне забезпечення діяльності Ради здійснює Національний банк України. Задля ефективності роботи Рада створила декілька робочих груп (комітетів). Така структура спрямована на розроблення механізмів співробітництва й координацію дій із забезпечення фінансової стабільності в державі, а також якісну підготовку рекомендацій щодо мінімізації системних ризиків, що загрожують стабільності банківської та/або фінансової системи України. Саме на рівні комітетів відбувається узгодження законодавчо-нормативного регулювання у фінансовій сфері між різними регулюючими органами [4].

Отже, фінансова стабільність є комплексним і фундаментальним поняттям для економічного розвитку країни, що характеризується кількома ключовими аспектами:

- Це механізм запобігання кризам та сприяння економічному розвитку.
- Стан рівноваги, при якому фінансова система ефективно виконує свої функції навіть під час стресових ситуацій.
- Включає здатність системи протистояти порушенням без шкоди для заощаджень, інвестицій та платежів.

Таким чином, фінансова стабільність є результатом складної взаємодії різних державних органів та механізмів регулювання, спрямованих на забезпечення стійкого функціонування фінансової системи країни та її здатності протистояти кризовим явищам.

Список використаних джерел

1. Чирак І. Фінансова стабільність, Фінансова нестабільність і Фінансова стійкість. *Актуальні питання розвитку економіки*. 2020. С. 119–125.

2. Ладиченко В. В. Термінологічні аспекти правового забезпечення стабільності фінансової системи України / В. В. Ладиченко, О. Ю. Кравченко. *Часопис Київського університету права*. 2023. С. 79–85.

3. Про фінансову стабільність. URL:
<https://bank.gov.ua/ua/stability/about>

4. Рада з фінансової стабільності. URL:
<https://bank.gov.ua/ua/stability/radafinstab>.